

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra aplikované fyziky a techniky

Diplomová práce

Možnosti využití textilních materiálů
v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Eva Roučová, Ph.D.
Vypracovala: Klára Dolanová

České Budějovice 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20. 4.

.....
Klára Dolanová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Evě Roučové, Ph.D. za spolupráci, velkou trpělivost, motivaci, věcné připomínky a drahocenný čas, který mi velmi ochotně poskytovala v průběhu zpracovávání této diplomové práce.

Touto cestou bych také chtěla poděkovat mé rodině za podporu během studia.

Abstrakt

Tématem diplomové práce jsou „Možnosti využití textilních materiálů v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ“. Teoretická část je věnována historickému původu a vývoji textilií, přehledu textilních technik, jejich třídění a využití především s žáky na 1. stupni ZŠ. Zabývá se také projektovou metodou a pojetí, cíli a výstupními kompetencemi žáka 1. stupně školy v technické výchově podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

V praktické části jsou navrženy textilní techniky, které jsou zpracovány do podoby originálních projektů výuky. Funkčnost projektů byla zjišťována pomocí dotazníků určených pro učitele na 1. stupni ZŠ. Některé z projektů byly realizované ve výuce v 2., 3. a 4. ročníku ZŠ.

Klíčová slova: textilie, textilní technika, využití textilních materiálů s dětmi, vyšívání, batika, nitěná grafika, kanzashi, bambule, síťování, kumihimo, plstění, pletení, háčkování, tenerifa, patchwork, historie technické výchovy, projektová metoda, vzdělávací oblast Člověk a svět práce

Abstract

The thesis topic is "Possibilities of Textile Materials in Practical Activities Subject in Primary School". The theoretical part is focused on the historical origin and evolution of textiles, summary of textile techniques, sorting and its use mainly with pupils in the primary school. It also deals with project – based learning and conceptions, objects and competences of a pupil in the primary school in technical education in czech system of Framework Educational Programme for Elementary Education.

In the practical part there are designed textile techniques that are processed into the original teaching projects. The functionality of the project was detected by using questionnaires for teachers of primary school. Some of the projects were realized in teaching in the 2nd, 3rd and 4th year of the primary school.

Keywords: textiles, textile techniques, possibilities of textile materials with children, needlework, tie-dye, kanzashi, tassel, networking, kumihimo, felting, knitting, crocheting, tenerife, patchwork, history of technical education, project - based learning

PhDr. Eva Roučová, Ph.D.

Klára Dolanová

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cíle a úkoly diplomové práce.....	10
Teoretická část	
3. Historický původ a vývoj textilií a textilních technik.....	12
4. Přehled textilních technik a jejich využití s dětmi	16
4.1 Šití a vyšívání	16
4.2. Batikování.....	18
4.3. Jiné techniky barvení	19
4.3.1. Nastříkávání barvy s pomocí šablonky	20
4.3.2. Tisk na textil	20
4.3.3. Nastříkávání textilu Savem.....	20
4.3.4. Kresba a malba na textil	21
4.4. Nitěná grafika	21
4.5. Pletení dutinek	23
4.6. Kanzashi	24
4.7. Výroba bambulky	25
4.8. Sít'ování	25
4.9. Výroba šňůrek	26
4.10. Náramky přátelství	28
4.11. Kumihimo	28
4.12. Plstění.....	29
4.12.1. Motaná technika	30
4.12.2. Plstění jehlou	30
4.12.3. Filcování v rohoži.....	31
4.12.4. Nunofilcování	31
4.13. Pletení.....	32
4.14. Tenerifa	34
4.15. Niťák	35
4.16. Tkaní	35
4.17 Paličkování	36
4.18. Háčkování.....	37
4.19.Drhání, macramé	39
4.20.Patchwork.....	40

5.	Pojetí, cíle a výstupní kompetence žáka 1. stupně školy v technické výchově podle RVP pro základní vzdělávání.....	42
5.1.	Historie technické výchovy	42
5.2.	Pojetí a cíle základního vzdělávání pro 1. stupeň ZŠ	44
5.3.	Klíčové kompetence	45
5.4.	Vzdělávací oblast Člověk a svět práce	46
5.4.1.	Práce s drobným materiálem	46
5.4.2.	Konstrukční činnosti.....	48
5.4.3.	Pěstitelské práce	48
5.4.4.	Příprava pokrmů	49
5.5.	Volnost a tvořivost v RVP.....	49
6.	Projektová výuka na primární škole.....	51
6.1.	Historie projektové výuky	51
6.2.	Projektové vyučování v českých školách	52
6.3.	Různé chápání projektu a projektové metody	52
6.4.	Základní rysy projektu.....	53
6.5.	Druhy projektů.....	54
6.6.	Fáze projektového řešení	55
6.7.	Přednosti a úskalí projektové výuky.....	56
Praktická část		
7.	Návrh projektů	58
7.1.	Seznamujeme se s textiliemi, textilní obrázek vložený do clip rámu nebo zalaminovaný.....	58
7.2.	Obrázek na polystyrenovém podkladu	61
7.3.	Obrázek z ovčího rouna.....	64
7.4.	Třídní odpočinkový kobereček.....	66
7.5.	Legrační čepice, čepice na karneval	69
7.6.	Vítání jara	72
7.7.	Výroba herního pole	77
7.8.	Zvířátka.....	80
7.9.	Polštářek	83
7.10.	Vlajka ČR.....	86
7.11.	Výroba sítě na zavěšení obrázků	88
7.12.	Konstrukce z látky, raketa	94
7.13.	Domácí zvířata	96

7.14. Den matek	100
7.15. Ovoce a zelenina	102
8. Orientační ověřování vytvořených projektů.....	106
8.1. Zpracování získaných údajů	106
9. Závěr	110
10. Zdroje:	112
11. Seznam příloh.....	116

1. Úvod

Žijeme v době rozvinutých informačních technologií, které uvádí společnost a jednotlivce do souboru dat a informací, ovlivňujících naše myšlení a začlenění do společnosti. Duševní vyrovnanost lze zajistit rovnováhou mezi prací ovlivňovanou informačními technologiemi a manuálními pracemi zaměřenými na dovednosti, estetické vnímání světa a poskytování duševní obnovy. Na děti raného věku působí tyto zdroje informací z médií a internetu tak významně, že svoje fyzické a praktické dovednosti často nemohou dostatečně rozvinout.

Vzdělávání by mělo být zaměřeno více na individualitu žáků za použití nových a alternativních metod výuky. Nově vytvořený Rámcový vzdělávací program klade důraz na pochopení učiva, mezipředmětové vztahy a především také na praktické uplatnění znalostí a dovedností žáků v reálném životě. Tvořit a vyrábět s dětmi můžeme z přebohatého množství materiálů. Nechceme textilní materiály nějak zvláště vyzdvihovat nad ostatními, přesto bychom rády prací s textiliemi chtěly dětem zprostředkovat přístup a vztah k tomuto materiálu. Textil je i z historického hlediska pro existenci lidské společnosti nezbytnou součástí denní potřeby, užité i estetické.

Pro dnešní společnost založenou na konzumních zvyklostech je samozřejmostí téměř veškeré textilní výrobky si opatřit prostým nákupem. Při pohledu do nedávné minulosti zjišťujeme, že řadu textilních výrobků si lidé zhotovovali sami z dostupných textilních materiálů. Práce s textiliemi se dnes stala relativně nadbytečnou (někdy až opovrhovanou), respektive je na tyto práce pohlíženo jinak než dříve. Již na primární škole by práce s textiliemi měly probudit zájem nejen o samotné techniky ale především i o vlastní tvorbu.

Tato diplomová práce má za úkol zhodnotit historický původ a vývoj textilií, uvést přehled textilních technik a přiblížit využití těchto technik žákům na 1. stupni ZŠ. Obsahem bude také projektová metoda, která umožňuje učitelům realizovat mezipředmětové vztahy a usnadňuje žákům celistvé pochopení učiva. Dále se bude zabývat Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, především pojetím, cíli a výstupními kompetencemi žáka 1. stupně školy v technické výchově. V praktické části budou navrženy projekty do výuky na primární škole. Cílem těchto projektů nebude v první řadě výsledek (objekt, který vznikne), ale samotný proces, pro žáka zážitek, ve kterém se bude formovat jeho osobnost, jeho kreativita, vkus a hlavně

zájem o takové činnosti. Dětská práce se také takto bude hodnotit – s ohledem na to, jak vznikla, jaký postoj žák k činnosti měl, snaha a tvořivost především v aktivním přístupu dítěte k činnosti. K hodnocení se bude přistupovat individuálně – i z hlediska výtvarně typologického určení. Fantazie dítěte a kreativita, nové možnosti řešení, budou vždy vítány, diskutovány a popřípadě realizovány.

2. Cíle a úkoly diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce je navržení projektů do předmětu Pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ, které budou zaměřeny na využití textilních technik, na rozvoj myšlení a technické gramotnosti. Tyto projekty budou následně realizovány a prověřeny ve výuce.

Dílčí cíle k dosažení tohoto hlavního cíle lze charakterizovat v rovině teoretické, praktické a empirické.

Cíle teoretické

Vymezení a zpracování teoretických východisek práce:

1. Historický původ a vývoj textilií a textilních technik.

Tato teorie bude zpracována na základě studia a analýzy odborných zdrojů. Bude se zabývat textiliemi od nejstarších dob po současnost.

2. Přehled textilních technik, jejich třídění a využití.

Tato teorie se bude zabývat jednotlivými textilními technikami. U každé techniky bude krátce zmíněn její historický původ. Hlavním cílem ale bude přiblížení těchto technik žákům na 1. stupni ZŠ.

3. Projektová výuka na primární škole.

Tato teorie bude zpracována na základě studia a analýzy odborných zdrojů. Zabývat se bude historií projektové výuky, projektovým vyučováním v České republice, definicemi i různým chápáním této metody, základními rysy, typologiemi projektu, jednotlivými fázemi při tvorbě projektu i samotné realizaci a pozitivy, popř. negativy, projektové výuky na primární škole.

4. Pojetí, cíle a výstupní kompetence žáka 1. stupně školy v technické výchově podle RVP pro základní vzdělávání.

Tato teorie se bude zabývat Rámcově vzdělávacím programem, zejména oblastí Člověk a svět práce. Poukázáno bude i na historii technické výchovy a cíle základního vzdělávání pro 1. stupeň ZŠ.

Cíle praktické:

Součástí diplomové práce bude navržení textilních technik, které budou zpracovány, včetně didaktické dokumentace, do podoby originálních projektů do výuky. Tyto projekty budou opatřeny všemi pomůckami pro jejich uskutečnění ve 2., 3., 4. a 5. ročníku základní školy. Jejich efektivita bude ověřena v rámci výuky na 1. stupni ZŠ. Součástí práce bude i fotografická dokumentace, která bude opatřena při terénním výzkumu a popsání zkušeností získaných při realizaci projektů na 1. stupni základní školy, výhody a nevýhody, délka času příprav i realizace, zpětná vazba, postoje žáků a kvalita výsledných prací žáků.

Dále vytvoření dotazníku pro učitele.

Cíle empirické:

Cílem diplomové práce bude i zjišťování efektivity vytvořených projektů do hodin pracovních činností i pro samotné žáky. Funkčnost a přínos těchto projektů realizovaných v současných školních podmínkách se zjistí pomocí dotazníků určených pro učitele na 1. stupni ZŠ. Zjišťován bude také přístup žáků k jednotlivým pracovním námětům. Získaná data budou vyhodnocena, údaje statisticky zpracovány a výsledky adekvátní formou interpretovány.

Teoretická část

3. Historický původ a vývoj textilií a textilních technik

Textil nejen chrání naše tělo před nepříznivým počasím, ale má také funkci zkrášlovací. Již v pravěku se lidé pokoušeli zdobit sebe i své okolí. Pravěký člověk se zahaloval kožešinami. S dobou, kdy nároky a zkušenosti člověka rostly, vznikaly nové textilní materiály a s nimi i techniky zpracování.

V době, kdy se člověk začal zajímat o zemědělství, došlo k zásadní změně nejen jeho způsobu života, ale změnil se i jeho „šatník“. Pěstoval rostliny a všímal si, že například len a konopí lze třepit a vlákna z těchto rostlin je možné dál zpracovávat a spřádat z nich nitě. [1, s. 21] V pravěku byla záliba v geometrických tvarech a zvířecích a rostlinných motivech. Oděv se zdobil perlami a kamínky, později i zlatem a výšivkami. Záleželo také na tom, jak byli lidé bohatí. Oděv lid vždy reprezentoval a začleňoval do určité sociální skupiny.

Z doby bronzové archeologové našli části oděvů většinou z vlny. Z nálezů je patrné, že lidé v této době své oblečení vyšívali, o čemž svědčí oděv objevený ve Skrysdrupu, který byl ozdoben výšivkami nad rukávy a na límci. [2, s. 35]

Henry de Morant [2, s. 56] uvádí, že tkaniny byly obvykle zhotovovány z bavlny a vlny, která se objevila kolem roku 2500 před n. l. Skarlantová, J. a Vechová, M. [1, s. 24] popisuje, že do Egypta se bavlna dostala mnohem později (asi ve 2. stol. před n.l.), patrně z Indie. Ale právě z Egypta se nám dochovalo nejvíce tkanin a to právě díky místnímu suchému klimatu. [2, s. 173]

Ale již mnohem dříve, někdy kolem roku 3000 před n. l. se v Číně vyrábělo hedvábí. Číňané předčili jiné národy nejen v chovu bource morušového, ale i v ostatních výrobních fázích. Tehdy byly známé i takové druhy tkanin a vyspělých technik jako damašek, moaré, piké, til, tzv. gobelínová technika, výšivky. [2, s. 86-87]

Také výroba tkanin v Japonsku dosáhla vynikající úrovně. Japonci vkládají do užitého umění výtvarný cit. Textil z Japonska vždy byl a je velice bohatý. Je zajímavé, že mužský oděv se od ženského moc neodlišoval. Muži nosili stejně pestré a bohaté oděvy jako ženy. Kromě kimona, nosili také haori – plášť, který se nosil jako svrchní

šat. U ženského oděvu bylo největším přepychem obi. [2, s. 106] Dodnes celý svět obdivuje vynalézavost japonské kultury a inspiruje se japonskými technikami.

Velice zajímavou historií mají také koberce. Henry de Morant [2, s. 147] tvrdí, že nejstarší koberec byl nalezen v 1. pol. 20. st. v místě, kde bylo uloženo tělo krále nacházející se v Altajském pohoří. Tento koberec původem z Íránu dosahuje rozměrů téměř 4 m². Koberec byl vyroben asi v 5. století před n. l. technikou vázaných uzlíků a zobrazeny tu jsou zvířata i rostliny. Vůbec nejzajímavější je ale symbolika koberců, v každé zemi totiž ornamenty, znaky nebo barvy na kobercích symbolizovaly něco jiného. Například oblak na koberci v Číně symbolizoval déšť, ale v Íránu nesmrtelnost. V Číně uctívali barvu žlutou. Tato barva se podle Huptycha M. [3] používala pro označení moci, a proto ji ve Staré Číně nosili pouze císaři. Naopak v Turecku byla uctívanou barvou zelená, zelený plášť nosil Mohamed. [2, s. 147] I Huptych M. [3] uvádí, že zelená je barvou islámu, barvou armád.

Čechy zase byly slavné díky výrobě jemného plátna. Protože bylo plátno velice kvalitní, sloužily plátěné šátečky jako platidlo. Jak náročné bylo zpracování lnu, kolika fázemi musel tehdejší člověk projít, aby si plátno vyrobil, si dnes už nedovedeme představit. Také to, aby plátno zbělalo, vyžadovalo plno práce. Pláteníci ho bělili pouze za pomoci vody, vzduchu a Slunce a to pořád dokola. Až v 15. století se plátno bělilo pomoci bělidla a také se barvilo. [1, s. 25,26]

V době renesance a vzniku manufaktury se oděv stal stříhově spletitější, pestřejší a vzorovanější. V Itálii se v manufakturách vyrábělo hedvábí. [1, s. 28] Podle Henryho de Moranta [2, s. 326] se jednalo o hedvábí vzorované. Hlavními centry hedvábí byly Benátky a Florencie. Velice známý je odtud motiv granátového jablka. Skarlantová J. a Vechová M. [1, s. 29] popisuje tento motiv jako symbol štedrosti a bohatství.

Také Francie se brzy stala slavná díky výrobě hedvábí. Claud Dagon na začátku 17. století objevil tkalcovský stav, do kterého se mohly tkát velké pestré vzory. Nejvýznamnější byly vzory květinové. [1, s. 29] Podle Henryho de Moranta [2, s. 348] Francie do té doby, než Dagon vynalezl tento pokrokový tkalcovský stav, vzhlížela k Itálii a nechala si dovážet drahé luxusní látky právě z italských středisek.

V době baroka výroba hedvábí pokračovala v Benátkách. Nejvíce se ale hedvábí vyrábělo ve Francii a to díky již zmíněnému Claudu Dagonovi [2, s. 348] a možná také

proto, že Francie v 2. pol. 17. století zakázala dovoz hedvábných textilií ze zahraničí. [5, s. 47] V královské manufaktuře Les Gobelins se za vlády Ludvíka XIV. vyráběly ty nejdokonalější tapisérie na světě. Millerová J. [5, s. 46] je označuje za tak dokonalé, že tyto tapisérie vyrobené v manufaktuře Gobelins připomínají malby. Tato manufaktura se nachází v Paříži a funguje dodnes.

Za zmínku také stojí vzorkovnice, které vyráběly dívky asi od 16. - 17. století. Vyšívání vzorkovnic byla činnost sociální. Vytvoření takové vzorkovnice mohlo trvat i několik let. Motivy byly různé, mladé dívky vyšívaly i číslice a abecedu. Populární byly i různé citáty a verše. Asi nejvíce se vyšívaly stromy, rostliny, zvířata i lidé. Vzorkovnice se poté vystavovaly jako obrazy a majitelky na ně byly velice hrdé. [5, s. 90-91]

O něco později byl vynalezen žakárský tkalcovský stav, což znamenalo veliký pokrok. Stav umožňoval tkát senzační vzory, a to dopředu navolitelné podle určitých programů. Vynálezce tohoto stavu J. M. Jacquard předběhl dobu, protože i dnes se na tomto principu programují vzory, které mají velké rozměry. [1, s. 31]

Do historie textilií se promítla i průmyslová revoluce. Nejenže textilie začaly být dostupné a to i cenově, najednou začala být textilie přemíra. Stále ale byly ruční práce pro ženy důležité. Nechtěly ztratit originalitu. Dokazuje to i Millerová J. [5, s. 136] v jejímž díle je uvedeno, že při ručních pracích měly ženy možnost popovídat si se svými přítelkyněmi. Ženy takto společně zhotovovaly i složitější domácí doplňky, například různé pokrývky. Dodnes je známý a velice populární „patchwork“ zavedený v 70. letech 19. století. Ženy na něj dokonce vyšívaly i datum a své jméno.

Textilní techniky a jiné práce s nimi související byly vždy svázány především s ženami. Pro dnešní ženy jsou textilní techniky už jen zábavou či koníčkem, dříve to byla ženská povinnost. Skarlantová, J. a Vechová, M. [1, s. 24] dokonce uvádí, že přeslice a vřeten se staly typickým symbolem žen a na venkově se zpracováním lnu, předěním a tkaním ženy zabývaly až do konce 19. století.

Zajímavý pohled na dějiny textilií má Kybal A. [4, s. 9] Zmiňuje se o hodnotě a o tom, jak důležitý je i v dějinách textilních technik patriotismus. Tradice, klima země, kultura a ostatní podmínky mají také svůj vliv na vývoj technologií. Každý umělec totiž z tradice vlastní země vychází.

A jak to vypadá v dnešní době? Cena textilu spadla na naprosté minimum. Někteří lidé si kupují oděvy jen na jedno použití a není jim líto své oblečení vyhodit. Většina levného textilu se vyrábí v Asii. Dělníci pracují v nedůstojných pracovních podmínkách od svítání do západu. Mluví se o novodobém otroctví. Dalším velmi diskutovaným problémem dneška týkající se textilu je životní prostředí. Továrny jsou nuceny vyrábět za co nejnižší ceny a v co největším množství a to se projevuje na nedodržování ekologických norem. Když oblečení nepotřebujeme, často ho vyhodíme do obyčejného kontejneru. V dnešní době se jedná i o nylon, viskózu a polyester, což jsou v podstatě plasty a trvá celá desetiletí, než se rozloží.

Podrobněji se historií textilních technik budeme zabývat v následující kapitole.

4. Přehled textilních technik a jejich využití s dětmi

V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými textilními technikami – jejich historickému původu, samotné technice a především jejich využití se žáky na 1. stupni ZŠ v předmětu Praktické činnosti.

4.1. Šití a vyšívání

Šití je velice stará technika. Již pravěcí lidé si museli šít svůj oděv ze zvířecích kůží. Šili pomocí jehel vyrobených z kostí. Šitím se spojují kusy látky, přišívají se různé aplikace nebo knoflíky. Postupem času šití přestalo mít pouze praktickou funkci a textil se začal i zdobit vyšívacími stehy.

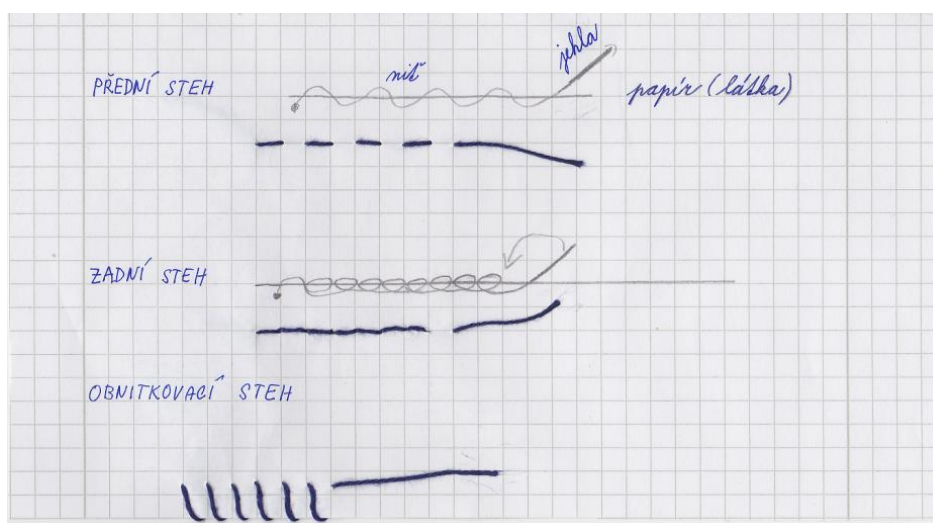
Velice zajímavá je opět symbolika výšivek v Číně. Pro zajímavost uvádíme pár těchto symbolů. Motýl znamená manželské štěstí, jeřáb dlouhý život, draka nosili vyšitého císaři a fénix byl určen císařovněm. Od středověku vznikají po celém světě různé tapiserie a velkolepé vyšívané obrazy. V 17. století se začal vyrábět čalouněný nábytek a díky tomu se rozmáhají i výšivky. A zhruba o dvě stě let později se na trh dostávají předtištěné vzory pro vyšívání. [6, s. 228-229] Brzy ale kvůli rozvoji šicích strojů přestává většina žen ručně vyšívat. L.Perina a R. Zanoni [7, s. 209] uvádí, že někdy od první poloviny 19. století se začala rozmáhat strojová výšivka, která je velice podobná výšivce ruční. Přesto i dnes se vyšívání některé ženy stále věnují.

Techniku šití považujeme za nejvíce využívanou a užitečnou do života. Pro žáky na 1. stupni doporučuje Roučová E. [8, 27] model sebeobslužných prací. Snad každý z nás by si měl umět opravit svůj oděv, alespoň spojit látku, zašít knoflík či otvor.

Nejlepší bude věnovat alespoň dvě přípravné hodiny nácvičku šití. Žáky učíme odměřovat si nit, neplýtvat příliš s materiálem, a proto nejdříve přemýšlíme, jak dlouhou nit budeme potřebovat a jakou jehlu použít. Platí, že čím vyšší číslo jehly, tím tenčí jehla je. Také když máme látku tenkou a jemnou, použijeme tenkou jehlu. Toto dětem nemusíme říkat, můžeme se jich zeptat a diskutovat. Můžeme jim ukázat náprstek. Žáci mohou hádat, k čemu slouží. Žáky naučíme nit navlékat a vázat jednoduchý uzlík.

Nácvik šití si můžeme vyzkoušet na tvrdším čtverečkovaném papíře. Takový papír můžeme dětem snadno nakopírovat. Čtverečky budou žáky vést k přibližně stejné

velkým stehům. Výhodou také může být, že si žáci na tento papír stehy popíší. Ty nejjednodušší stehy, které by se žáci mohli naučit, jsou přední steh, zadní a obnitkovací.

Obr. č. 1. Ukázka, jak by mohl vypadat žákův papír s popisem.

Žáky můžeme naučit i jiné stehy. Ale méně je někdy více. Nejvíce druhů stehů s popisy a obrázky jsme našly v knize Brittainové J. [6, s. 240-335]. Atraktivní pro děti by mohl být obtáčený přední steh. Nejdříve se vyšije přední steh a přes něj je obtáčená další nit. Je jednoduchý, i když tak nevypadá. Chyba by mohla nastat pouze v případě, že by žák střídal směry. Dalším zajímavým a přitom jednoduchým stehem je oplétaný zadní steh. Žáci si opět procvičí zadní steh a poté jej oplétá dvěma řadami. Je velice zdobný a žáci se u něj mohou vydovádět při použití různě barevných bavlnek. Dětem se také bude líbit křížkový steh, pro který existují jednoduché předtištěné předlohy i pro děti.

Všechny stehy, které chceme žáky naučit, by měly být nakreslené na tabuli a poté, nejlépe po skupinkách, znovu předvedené.

Žáci také mohou využít svou kreativitu a sami přijít na nějaké stehy nebo si vymyslet úplně nové, originální. Po ukázce oplétaného zadního stehu by to pro ně mělo být velice jednoduché a zábavné.

S dětmi můžeme diskutovat o tom, který steh by byl nejpevnější, který by se dal nejnaději vypárat, jaký steh by použili pro ušití sáčku na přezůvky nebo k čemu se hodí obnitkovací steh.

Pro nácvik již zmíněných sebeobslužných prací bude nejvhodnější poprosit rodiče, aby si žáci z domova přinesli ručník bez poutka, oděv s chybějícím knoflíkem nebo si se žáky můžeme ušít jednoduchou taštičku nebo pouzdro se zavíráním na knoflíky. [8, s. 27]

Učíme se správně předkreslovat šablonu na látku, látkou neplýtvat a nechávat volné asi 2 cm na švy. Je důležité, aby se děti naučily materiálem neplýtvat a vážit si všeho, co máme. Proto jim musíme být dobrým příkladem. Zbytky látek můžeme uschovat na pozdější využití, např. koláž nebo na vycpání ušitého polštářku či panenky.

4.2. Batikování

Batika patří do jednoho z nejstarších způsobů zdobení textilu. Název batika dostala podle malajského kmene Bataků, kteří svůj oděv zdobili pomocí kamínků, vložených do textilie, nebo nanášeli na své prádlo vosk. I když Slované barvili pomocí vosku velikonoční vajíčka, technika barvení textilu se do Evropy dostala až na začátku 20. století. Rozšířila se rychle a stala se velice populární. [9, s. 91]

Můžeme si všimnout, že se batice někdy také říká i „tie-dye“. Znamená to „svaž a barvi“. Batikovat můžeme oblečení i textilní bytové doplňky. Každý kousek je poté krásný a originální. Je to jako alchymie nebo kouzlo. A pro děti velice pozoruhodná hra plná napětí z toho, co asi může vzniknout. Potřebujeme pouze tkaninu, barvu, sůl, ocet a nádobu na barvení. Podle typu batiky navíc třeba vosk, nůžky, štětce, jehlu, niť, provázek, kuličky, karton na šablonky, vaříč nebo žehličku.

Pro seznámení s batikou můžeme dětem převyprávět příběh, který vypráví ve své knize Hamplová V. [10, s. 5]. Je o děvčátku z Číny, které velice rádo barvilo látky. Když jí jednou na právě barvenou látku přisedla moucha, zbyla na látce po mouše bílá tečka. To se jí zalíbilo a tak vznikla batika.

S dětmi si také můžeme vyprávět o tom, jak asi lidé svůj oděv barvili, kde barvy sháněli, když neexistovali umělé. Určitě děti napadne, že lidé barviva brali z přírody – z rostlin, dřeva, různých minerálů, hlíny a možná i z hmyzu.

V knize Honzиковé J. a Kimmerové J. [9, s. 91-97] nalezneme návody či postupy na batiku šitou, vyvazovanou, skládanou, namáčenou, voskovou a sypanou. Macholdová T. [11, s. 8-20] navíc popisuje barvení vzlínáním a kuličkování. Hamplová

V. [10, s. 26-39] se zabývá i africkou batikou. Smíchává barvu s blátem a na textil maluje. Také používá hlínu místo vosku jako rezerváž.

Druhů této techniky je opravdu hodně, a proto jsme si pro práci s dětmi na 1. stupni vybraly batiku šitou a voskovou.

Šitá batika. Batika šitá se nám zdá být šikovná z toho důvodu, že si děti zároveň procvičí šití. Ornament nebo vzor si žáci na plátno sami vyšijí předním stehem. Může to být čára, geometrický tvar, vlnovka nebo cestička k domovu. Nít pevně utáhneme a tím látku nařasíme. Řasíme proto, aby barva na toto místo nepronikla. Látku namočíme do vody a vyždímáme. Barva tak nepronikne na vyšité místo. Vložíme do připravené barvy, přivedeme k varu a poté necháme látku v barvě, dokud barva nevychladne. Poté vymácháme v čisté vodě s octem a vypáremo nitě.

Vosková batika. Metodu voskování děti budou znát, pokud pomocí vosku a následnému barvení takto zdobí velikonoční vajíčka. Princip je vlastně stejný. Při voskové batice nám látka pokrytá voskem zůstane neobarvena. Někdy nám vosk rozpraská a do těchto míst pronikne barva. Není to ale na škodu, výsledek je o to zajímavější. Vosk si můžeme koupit přímo určený k batikování nebo smíchat včelí vosk a obyčejné bílé čajové svíčky asi tak ve stejném poměru. Vosk rozejdeme v plechovce nebo nerezové misce ve vodní lázni a štětcem jej nanášíme na plátno. Vosk nám rychle tuhne a můžeme tedy okamžitě nanášet barvu na textil. Po uschnutí barvy vosk seškrábeme příborovým nožem.

Zajímavý způsob vytváření již zmiňovaného popraskaného efektu u voskové batiky popisuje Hamplová V. [10, s. 11] Radí nám, abychom navoskovanou látku nechali zchladit v ledničce a poté ji zmačkali. Vosk tak vytvoří prasklinky. Doporučuje také přidat k barvě trochu saponátu, který umožní barvě pronikat lépe do těchto prasklin.

Jak se nám naše dílo vydaří, nikdy vědět dopředu nebudeme. A v tom právě spočívá to kouzlo a půvab této techniky.

4.3. Jiné techniky barvení

V této podkapitole se budeme zabývat méně známými technikami barvení, než je batika. Technikami barvení a tisku na textil se zabýváme právě proto, že barvy jsou pro děti velice přitažlivé.

4.3.1. Nastříkávání barvy s pomocí šablony

Na tuto techniku budeme potřebovat plátno nebo oděv, textilní barvu ve spreji, karton nebo čtvrtku, nůžky a podložku (postačí noviny).

Nejdříve si s dětmi vyrobíme šablonku. Na karton nebo čtvrtku nakreslíme motiv, může to být ovoce nebo zvířátko, např. ježek, žirafa nebo kočka. Motiv si uprostřed propíchneme ostrými nůžkami a přesně vystříhneme, aniž bychom poškodili zbytek čtvrtky. Látku nebo oděv položíme na noviny, přiložíme šablonku (můžeme ji i přišpendlit, zatížit kamínky nebo jednoduše přilepit lepicí páskou, aby se nám během barvení nepohnula) a nastříkáme barvu. Vzdálenost je uvedena na lahvičce s barvou, většinou to bývá ze vzdálenosti čtvrt metru.

S dětmi si můžeme vyrobit více druhů šablon, nechat je před tabulí a žáci si tak mohou vyrobit látku s více motivy. Místo šablony s motivem si můžeme vyrobit i jednoduchou prostřihávanou vložku, kterou děti určitě znají již z mateřské školy.

4.3.2. Tisk na textil

Textil můžeme obarvit či ozdobit také pomocí obarvených tiskátek přiložených na textilií. Tato technika tisku vznikla asi v Indii. Evropané se s tiskem na textil seznámili až ve středověku a to asi před tisíci lety. [1, s. 57]

Tuto techniku uvádíme, protože samotná výroba razítek či tiskátek nebo nápady, co všechno by se dalo otisknout, děti nadchne. Shánět takový materiál můžeme i při školní vycházce parkem nebo lesem – sesbírat spadené jablíčko nebo hrušku, různé druhy listů a květin nebo zajímavý kamínek. Nebo si razítka můžeme vyrobit z brambor nebo korku s pomocí různých tvarů vykrajovátek na cukroví. Na tiskátka nebo rozpůlené ovoce nanese štětcem barvu a obtiskneme na textil.

4.3.3. Nastříkávání textilu Savem

Esteticky působivý výsledek má také nastříkání Sava na tmavší látku. Opět si připravíme šablonku (postup byl popsán na začátku této podkapitoly). Savo pro bělení prádla si přelijeme do rozprašovače. Macholdová T. [11, s. 28] doporučuje Savo naředit vodou v poměru 2:1. Šablonku připevníme (způsoby byly již zmíněny) a naředěným Savem látku nastříkáme. Po zaschnutí látku vypereme.

Můžeme i experimentovat a navléci si gumové rukavice a Savem látku pokapávat nebo zkusit Savem malovat. V praktické části diplomové práce si

vyzkoušíme Savo nanášet na látku pomocí vatové tyčinky. Menší nedokonalosti nebo chybičky podtrhnou ještě více krásu ruční práce.

Děti musíme poučit, že pracují s nebezpečnou chemickou látkou. Při práci máme otevřená okna.

4.3.4. Kresba a malba na textil

Malování či kreslení obrázků na naši látku či oděv můžeme kombinovat i s již dříve zmíněnými technikami, např. po nastříkání barvy přes šablonku domalujeme zvířátku oči, atd. nebo můžeme naprosto originálně barvami na textil něco nakreslit nebo namalovat.

I když nejsme zastánci předkreslování si malby tužkou, dětem to v tomto případě nezakazujeme. Podle úrovně žáků doporučujeme míchat barvy a stínovat. Malujeme podle skutečnosti nebo preventivně předcházíme výtvarné krizi a více experimentujeme.

Skarlantová J. a Vechová M. [1, s. 80-102] rozlišuje kresbu na textil a malbu na textil. Také rozlišuje kresbu technickou (přesnou a jednoduchou) a výtvarnou (živou), ve které se odráží myšlenky, nálady i vlastnosti a temperament autora.

Dnes existují už i speciální barvy na textil v tubičkách, se kterými se dá rovnou kreslit nebo psát. Děti si takto mohou při pracovním vyučování podepsat své sáčky na přezůvky nebo tělocvik a nakreslit si tam své značky.

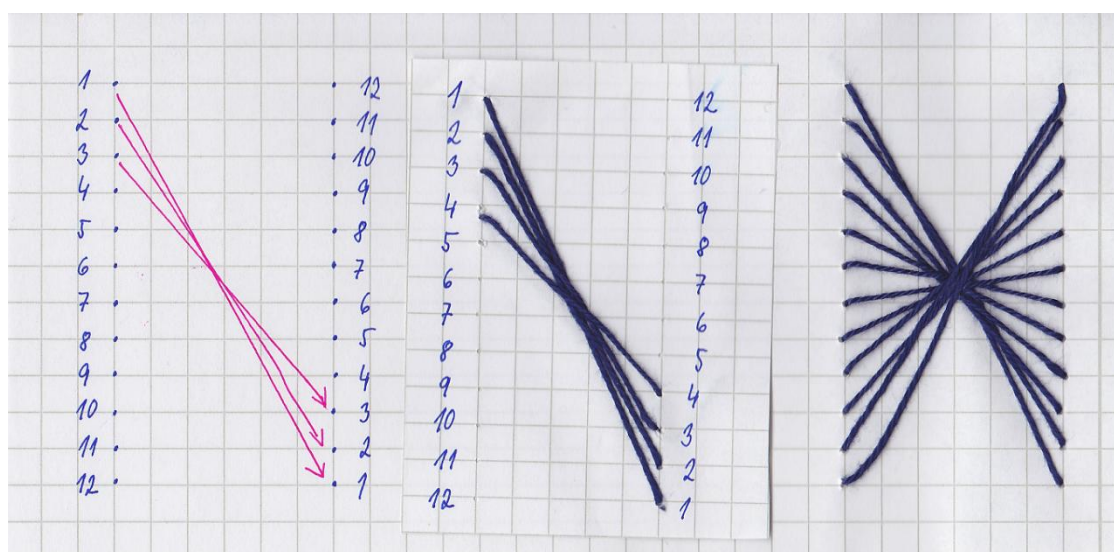
Velice oblíbená je i malba na hedvábí. Ve specializovaných prodejnách můžeme zakoupit barvy na hedvábí, hedvábné šátky, šály i již napnuté hedvábí na výrobu obrázků. Barvy na hedvábí se rychle zapouští, proto můžeme použít i konturu nebo guttu. Potřebovat můžeme i rámeček, použít můžeme ten, který máme na vyšívání. S dětmi ho nebudeme potřebovat, pokud se rozhodneme experimentovat se zapouštěním barev do hedvábí. Hedvábí si pouze rozprostřeme na igelit, pokapeme ho vodou a postupně zapouštíme barvy. Vznikne tak krásný šátek nebo obrázek připomínající batik.

4.4. Nitěná grafika

Nitěná grafika neboli také vyšívání na čtvrtku nebo papír či nitěné paprsky je velice jednoduchá technika, při níž mohou vznikat krásné přáníčka, záložky do knihy, obrazy nebo jiné dekorace.

Pokud se rozhodneme vyzkoušet si tuto techniku nejdříve napínáním nitě na špendlíky, budeme potřebovat silnější podložku – překližkovou desku, prkénko nebo tvrdší polystyren, špendlíky či hřebíky a nitě – bavlnky či tenké pletací příze. Polystyren si můžeme obalit látkou, dřevěnou destičku natřít barvou. Na tuto podložku si překreslíme šablonu – kolečko, dvě rovnoběžné čáry, trojúhelník nebo cokoliv jiného. Do tohoto náčrtu poté napícháme špendlíky nebo přibijeme hřebíky. Dobré je začít s dětmi jednoduchým motivem, např. dvěma různoběžnými čárami. Nit' nejprve napínáme od prvního špendlíku první čáry k poslednímu špendlíku druhé čáry, dále k druhému špendlíku první čáry k předposlednímu špendlíku druhé čáry a tímto způsobem pokračujeme dál. Důležité je, aby špendlíky byly umístěny od sebe ve stejné vzdálenosti. S dětmi si to pomocí pravítka rozvrhne.

Pokud se rozhodneme vyšívat na čtvrtku, budeme potřebovat čtvrtku nebo silnější papír a opět nitě – bavlnky či šicí nitě. Postup je podobný, místo špendlíků si do čtvrtky jehlou propícháme dírký. Než začneme s opravdovými projekty, zkusit si to můžeme i na tvrdším čtverečkovaném papíře.

Obr. č. 2. Ukázka jednoduchého motivu.

Po pochopení této techniky můžeme začít s projekty. Řadu úžasných motivů s přesnými návody a předlohami nám nabízí kniha *Působivá nitěná grafika* od nakladatelství Topp [12]. Po vyzkoušení si některých předloh z této knihy si žáci mohou motiv snadno navrhnout sami.

Dětem se bude jistě líbit vyšívání s nití, která po určitých vzdálenostech mění svou barvu, tzv. melírovanou nití. Zajímavě také mohou vypadat přidané korálky.

Korálky si můžeme předem s dětmi vyrobit z hlíny na keramiku nebo můžeme použít koupené skleněné korálky.

4.5. Pletení dutinek

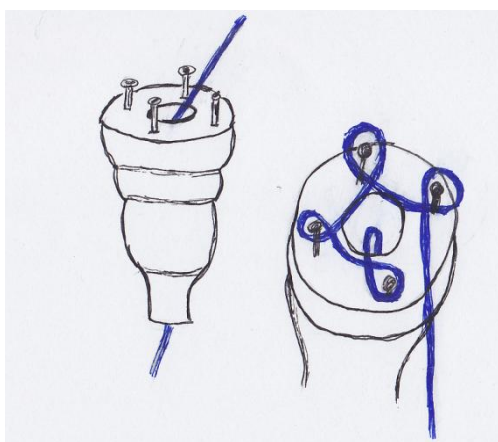
Pomocí pletacího strojového mlýnku nebo obyčejného klasického mlýnku si můžeme vyrobit provázky, s kterými následně můžeme pracovat – obmotat s nimi starý

Obr. č. 3. Dutinkovač.

květináč, vyrobit si čelenku do vlasů, ozdobu do květináče i na závěs nebo jiné dekorace. Dětem se asi nejvíce zalíbí výroba figurek. Proto uvádíme knihu Ploquinové G. [13] Figurky z pleteniny, která obsahuje návody na spoustu barevných zvířátek a postaviček. Tyto návody jsou opravdu jednoduché a přitom velice efektní. Nejdříve si ale budeme muset osvojit techniku samotné výroby dutinek.

Nemáme-li strojový dutinkovač, můžeme použít klasický dřevěný mlýnek (viz obrázek). Popřípadě si takový mlýnek můžeme vyrobit. Stačí nám na to dřevěná cívka a čtyři hřebíčky, které na ni přibijeme pravidelně kolem otvoru. Dále potřebujeme přízi a háček nebo jehlici.

Obr. č. 4. Práce na dutinkovači.

Zesoda panáčka nebo cívky protáhneme nahoru přízi. Konec příze si palcem přidržíme. Přízi obtočíme zleva doprava na prvním hřebíčku dvakrát, na dalších třech pouze jednou. Pracujeme ve směru hodinových ručiček. Takto uděláme dvě řady. Poté vždy spodní oko přetáhneme pomocí jehlice nebo háčku přes to vrchní - celkem tedy čtyřikrát a poté znovu obmotáme přízi kolem hřebíčků a pokračujeme stejným způsobem. Po každé řadě,

stačí i po dvou řadách, zatáhneme dole za konec příze. Zespoda panáčka se nám za chvíli začne tvořit krásná šňůrka.

Barvu příze můžeme snadno vyměnit. Starou přízi přestříhneme a navážeme novou, uzlík se schová uvnitř dutinky.

4.6. Kanzashi

Technika kanzashi je japonská technika velice podobná origami, které děti znají již z mateřské školy. Tentokrát se ale pracuje s látkou. V Japonsku si kytíčkami kanzashi zdobí ženy své účesy. Tuto techniku jsme v literatuře nenašly. Na internetu ale existuje spousta blogů, stránek a videí věnující se této technice.

Obr. č. 5. Kanzashi.

Na výrobu látkových kytíček potřebujeme pouze kousky zbytků látek, jehlu a nit, popřípadě pravítko a čtvrtku na výrobu šablony. Základem výroby kytíček je několik vystřižených čtverců nebo kruhů. S dětmi si můžeme nejdříve ze čtvrtky vystříhnout šablonu, kterou poté budeme překreslovat na látku. Nejjednodušší se zdají být kytíčky z vystřižených koleček. Vystřižená kolečka si přeložíme napůl a ještě jednou

Obr. č. 6. Kanzashi.

přeložíme. Můžeme si zašpendlit nebo rovnou navlékáme na nit po obvodu původní kružnice a to tak, aby se nám okvětní lístek pěkně našasil. Takto navlečeme 6-7 lístečků. Poslední lístek spojíme s prvním a do středu nalepíme tavnou pistolí kolečko vystřižené z látky, kytičku koupenou v galanterii nebo plstěnou kuličku z ovčího rouna.

4.7. Výroba bambulky

Také bambulky vytvořené z klubíček vlny můžeme využít k vytvoření krásných postaviček nebo zvířátek. Celou řadu jednoduchých námětů nalezneme v knize *Bambuláči* od Sylvie Joělové [14]. Pomocí bambulek ale můžeme vytvořit i závěsy a různé ozdoby.

Každé dítě bude bambuli znát z čepice a bude se divit, jak je její výroba jednoduchá. Potřebujeme pouze přízi (může být i starší, vypáraná třeba ze starého svetru), karton nebo čtvrtku, propisku a nůžky. Na karton si narýsujeme dvě stejné kružnice a do nich ze stejného středu dvě menší. Šířka kruhu určuje délku vláken, kterou bude bambulka mít. Kružnice i vzniklý otvor mezi nimi vystříháme. Při práci s dětmi, které zacházet s kružítkem neumí, můžeme předem pár takových koleček připravit a žáci si je jednoduše překreslí jako šablonku nebo si obkreslí větší hrníček. Vždy dvě kolečka položíme na sebe a přízi provlékáme otvorem pořád dokola, dokud se otvor nevyplní. Pomocí nám může jehla nebo propiska, za kterou vlnu přichytíme a namotáme. Kolem obvodu vlnu prostřiháme a mezi papírová kolečka vložíme přízi, protáhneme ji a utáhneme. Uděláme dva uzlíky, papírová kolečka odebereme nebo ustříháme.

4.8. Síťování

Síťování je velice stará technika. Dodnes se síťují rybářské i lovecké sítě a vyrábí se takto i různé dekorace. Ozdobnou síťku do vlasů s vplétanými perlami a korálky prý nosila i básnířka Sapphó na ostrově Lesbos. U nás byly nalezeny síťky z doby Velkomoravské říše v Mikulčicích, tedy z 8. - 9. století. [15, s. 52] Ještě nedávno se lidé síťováním jako řemeslem živili. Stovky žen na Horácku síťovaly ještě po druhé světové válce. Nazývaly tuto techniku necování, z německého die Netz – síť. [16, s. 28]

Snadno dětem ukážeme síť na volejbal, tenis či jiné sporty nebo rybářskou síť. Znáť budou také síťovky, nákupní tašky našich babiček, které se opět dostávají do módy.

Honzíková J. a Kimmerová J. [9, s. 76] rozlišuje dva druhy síťoviny: šikmou a rovnou. Při výrobě šikmé sítě pracujeme stále ve stejně dlouhých řadách. Při výrobě rovné sítě začínáme ze dvou základních smyček, které rovnoměrně rozšiřujeme, popřípadě následně zužujeme. Na síťování je vhodné mít síťovací jehlici, váleček nebo něco delšího plochého a samozřejmě materiál, ze kterého chceme síť mít. Nejlépe se hodí pevná příze.

Váleček, tedy přesněji jeho obvod, nám určuje výslednou velikost ok. Aby se nám dobře síťovalo, je také dobré zvolit vhodnou velikost síťovací jehly. Čím menší jehla, tím menší oka dokážeme vyrobit. Obě pomůcky lze vytvořit například i z tvrdého kartonu. Nejprve si z kousku příze uděláme pomocnou smyčku, kterou si připevníme například na kliku okna, opěradla židle či k lavici. Na síťovací jehlici navineme přízi a konec připevníme k již uvázané pomocné smyčce. Váleček uchopíme do levé ruky tak, abychom ho měli rovnoběžně opřený o ukazováček. Přiložíme ho blízko pomocného uzlu. V pravé ruce držíme vidlici. Přízi vedeme horem přes váleček i prostředníček s prsteníčkem, poté za váleček doleva, kde se příze překříží a kde si ji palcem přidržíme. Poté přízi vedeme doprava (přes pomocné oko) za váleček. Jehlici protáhneme zleva doprava smyčkou, kterou drží prostředníček s prsteníčkem levé ruky, pod válečkem a do pomocné smyčky. Při síťování dalších řad vedeme jehlici místo do pomocné smyčky do oka předchozí řady. Jehlici protáhneme směrem nahoru a malíčkem zachytíme přízi. Povolíme palec levé ruky a smyčku pomalu utahujeme. Současně vytáhneme i prostředníček s ukazováčkem. Pokračujeme v utahování a dáváme pozor, aby nám nepovolila smyčka, kterou drží malíček. Přitom jí pomalu povolujeme, čímž řídíme utahování uzlíku tak, aby dolehl na horní hranu válečku. Na konci řady váleček vytáhneme, otočíme síť a pokračujeme novou řadu.

4.9. Výroba šňůrek

Různé druhy provázků a šňůrek se používaly více dříve než dnes. V současné době používáme více knoflíky a zipy, dříve si lidé museli pomoci bez těchto vymožeností. Přesto i dnes se můžeme jednoduché šňůrky naučit a zpestřit si s nimi oděv, použít je místo tkaniček do bot nebo svázat závěs.

Snad každé dítě bude znát klasický copánek pletený ze třech provázků nebo bavlnek. Obvyčejným uzlíkem svážeme tyto tři provázky k sobě, konce si necháme např. 10 cm dlouhé na připevnění. Ve škole si žáci mohou uvázat konce ke kovové zásuvce

v lavici, připevnit špendlíkem ke kalhotám nebo zavěsit na kliku od okna, aby se jim lépe splétalo. Levý provázek přeložíme přes prostřední a poté pravý provázek přes prostřední a takto pokračujeme a utahujeme.

Jednoduchý řetízek velice podobný tomuto klasickému copánku si můžeme vyrobit i háčkováním a to ani nemusíme mít háček. Háčkuje se pouze z jedné bavlnky. Pokud ale chceme mít řetízek silnější, přidáme více pramenů. Dětem se jistě bude líbit výroba vícebarevného řetízku. Postupujeme stejně jako při háčkování, ale místo háčku použijeme ukazováček. Bavlnu očkem pomocí ukazováčku protahujeme. Pokud hodně utahujeme, vznikne nám opravdu pevná šňůrka. Vondrušová A. a Kaprasová L. [16, s. 9] uvádí, že se tato technika používala na Klatovsku a Českomoravské vrchovině při výrobě šňůr na prádlo. S dětmi si takovou šňůrku můžeme snadno zhotovit, pověsit ji od jednoho konce třídy k druhému konci a pomocí kolíčků na ni věsit obrázky či jiné výrobky dětí.

Šňůrku můžeme splést i ze čtyř provázků či bavlnek. Opět uděláme uzlík jako při pletení klasického copánku. Levý provázek podsuneme pod sousední a pravý provázek přeložíme také přes sousední a podsuneme pod ten další. Honzíková J. a Kimmerová J. [9, s. 39] uvádí tuto pomůcku: „*Spodem, horem, pod to.*“

Velice podobné klasickému copánku ze třech provázků je také splétání copánku z pěti provázků. Tentokrát nepřekládáme vždy přes ten jeden prostřední provázek, ale rovnou přes dva sousední. Konce zauzlujeme stejně jako začátek.

Oblíbená je také stáčená šňůrka. Provázek či bavlnku přeložíme napůl a v této polovině jej zavěsíme na kliku od dveří nebo děti mohou pracovat ve dvojicích a vždy ten druhý bude provázek v jeho polovině držet. Konce provázku chytíme mezi prsty a otáčíme ve stejném směru. Když je šňůrka pevná, přeložíme ji opatrně napůl, sejmeme z kliky a konce zauzlujeme. Šňůrka se do sebe zatočí.

Velice populární je dnes splétání barevných gumiček Rainbow Loom Bands. Splétáním v ruce, pomocí háčku nebo na plastovém strojku dívky i chlapci vyrábí náramky a gumičky do vlasů. Tyto gumičky i pomůcky na gumičkování se v současné době hojně prodávají. Na internetu nalezneme plno návodů a inspirací. Dokonce už také vycházejí příručky o tomto gumičkovém šílení v češtině. Je to zábavné a přitom si dítě

procvičuje jemnou motoriku i tvořivé myšlení. Tato technika splétání připomíná již zmíněnou techniku výroby pletených dutinek na cívce či dutinkovači.

4.10. Náramky přátelství

Náramek přátelství uvazuje jeden člověk druhému a ten ho nikdy nesmí sám sundat na důkaz pevného přátelství. Existuje spousta jednoduchých i složitějších vzorů na výrobu tohoto náramku. Potřebujeme pouze pár bavlnek dlouhých přibližně 1 metr a zavírací špendlík.

Bavlnky svážeme uzlíkem, připevníme opět ke kalhotám nebo ke kovové zásuvce ve školní lavici. Většinou se na všech bavlnkách v každé řadě dělají dva uzlíky jednou bavlnkou, kterou se zrovna pracuje. Ještě jednodušší je bavlnky pouze omotávat. Práce bude rychle ubíhat, pokud do náramku navlékneme i pár korálků. I na tuto techniku uvádíme knihu plnou nápadů a vzorů, knihu Sigrid Henkeové [17].

4.11. Kumihimo

Kumihimo je opět technika splétání připomínající něco mezi výrobou šňůrky na dutinkovači a pletením náramku nebo uzlování. Marková G. [18, s. 5] definuje kumihimo jako „*souhrnný japonský název pro ozdobné šňůry a pásky vyrobené splétáním nebo tkaním*“. Ženy si těmito páskami v Japonsku zdobily svá kimona a muži brnění. Po druhé světové válce, tedy když lidskou práci nahradily stroje, tato technika rychle mizela. Až v 70. letech se objevily první knihy a návody na kumihimo. Japonské tradice jsou totiž pro celý svět velice přitažlivé.

Splétat pomocí této techniky se dá vlastně vše ohebné – bavlny, bavlnky, provázky, stužky, ale i drátky, plastové bužírky, dlouhé gumičky nebo již navléknuté korálky. Velice působivě vypadá i šňůrka vyrobená technikou kumihimo z již uháčkovaných řetízků nebo kombinace bavlnky a šňůry navlečených malých korálků. Korálky můžeme přidávat ale i během splétání.

Ke splétání potřebujeme destičku se zářezy. Na techniku kumihimo se prodávají speciální pěnové destičky, my si ji ale se žáky můžeme vyrobit z kartonu. Nevýhodou kartonové destičky je mírné poškození bavlnky prodláváním zářezy, ale pro pochopení techniky a výrobu jednoduchého pásku nám bohatě stačí. Na karton si narýsujeme kružnici o poloměru např. 10 cm a ze stejného středu kružnici o poloměru např. 1 cm jako otvor (pokud bychom splétali silnější bavlnu, stužky nebo velké korálky, tak i

otvor potřebujeme větší). Kruh i vzniklý otvor ve středu vystříháme a po obvodu nastříháme nejméně 6 zářezů (dva nahoře a čtyři dole).

Jednotlivé bavlnky se při splétání samozřejmě zkracují, a tak si připravíme prameny o více než jednu třetinu delší než bude hotový výrobek. Závisí to na tloušťce výrobku. Pro výrobu jednoduché šňůrky si připravíme čtyři stejně dlouhé bavlnky, které na koncích svážeme k sobě a konce vložíme do středu kruhu. Některé návody na internetu pracují s čísly u jednotlivých zářezů.

S malými dětmi si místo čísel můžeme na kartonovou destičku nakreslit obrázky. Ke dvěma zářezům nahoře hned vedle sebe můžeme nakreslit sluníčko a mráček a ke čtyřem zářezům dole kytičku, domeček, strom a houbu. Bavlnky si „dáme do sluníčka, mráčku, kytky

Obr. č. 7. Kumihimo. Destička vyrobená z kartonu.

a houby“ a poté už učitel dává jednoduché instrukce: „1. mráček k domečku, 2. sluníčko ke stromečku, 3. houbu k mráčku, 4. kytku ke sluníčku, 5. stromeček k houbě, 6. domeček ke kytce.“ Tyto kroky opakujeme stále dokola do požadované délky naší šňůrky.

4.12. Plstění

Plstění, také filcování neboli zpracování ovčí vlny znaly národy v přední Asii již v dávných dobách. K nám do Evropy se dostalo až ve středověku. Šilarová J. [19, s. 4] uvádí, že plstít se dá nejen z ovčí vlny, ale také z ostatních zvířecích vláken, například králíciích nebo psích chlupů. Nejvíce se jistě používá vlna ovčí. Je to úžasný materiál, který tepelně izoluje a přitom je tvárný. Tvořit z ovčího rouna, už jen dotýkat se ho a tvarovat ho je opravdové potěšení a působí i terapeuticky.

Úplně nejlepší by bylo, kdybychom s dětmi mohli být už u samého začátku zpracování ovčí vlny. Existují stále chovatelé domácích ovcí, kteří by nám mohli

ukázat, jak ovce stříhají. Vlna bývá hodně znečištěna, musí se odmastit a vyprat. Poté se vlna suší a češe.

Vlnu můžeme ale i zakoupit různě zpracovanou a barevnou. K navození té správné atmosféry ještě před samotným plstěním nám pomůže kniha Lucie Jakubů a Gabriely Tomcové [20]. Nalezneme zde příběh, který dětem můžeme přečíst nebo převyprávět. Je o pasáčkovi ovcí, Janečkovi, který ovečky stříhal, jako nás stříhá kadeřnice. Poté vlnu pral, sušil, česal, spřádal, ufilcoval klobouk nebo umotal klubíčka a babička mu upletla svetr. A my se můžeme pokusit vytvořit si něco jako Janeček.

4.12.1. Motaná technika

Asi úplně nejjednodušší technika je motaná. Potřebujeme pouze vlnu, chlupatý drátek a popřípadě filcovací jehlu. Z drátku vytvoříme konstrukci – např. srdce, květinu nebo kostru zvířátka či ruce figurek a tenkými vrstvami obtáčíme vlnu okolo chlupatého drátku. S drátkem se pracuje velmi dobře, děti ho budou znát již z mateřské školy. Pozor musíme dávat pouze pokud pracujeme s jehlou, aby se jehla nedotkla drátku, protože by se mohla zlomit. Pěkné projekty na tuto techniku nabízí kniha Jany Šilarové [19, s. 28 - 33] i kniha Lucie Jakubů a Gabriely Tomcové [20, s. 40 – 41, s. 58 - 61], v níž autorky pracují nejen s chlupatým, ale i obyčejným drátkem.

4.12.2. Plstění jehlou

Na plstění jehlou potřebujeme plstící jehlu, ovčí rouno a podložku (molitan, čistou houbu na tabuli nebo lze použít i polystyren). S jehlou pracujeme kolmo a velice opatrně. Vlákna rouna se jehlou vypichováním zafixují.

Pokud chceme vyrobit něco plochého, vlákna pokládáme na podložku postupně a jehlou vpichujeme, aby se vlákna spojila. Pomoci k pěknému tvaru nám může šablonka třeba z krejčovského papíru nebo i formička na cukroví. Krásně vypadají plstěné ozdoby na Vánoční stromeček, dekorace na oblečení nebo podložky pod hrnečky. Rouno se dá vpichovat na filc, flísovou látku nebo jinou velmi jemnou propustnou látku. Můžeme si tak vytvořit obrázek nebo z filcu či flísu následně ušít pouzdro.

Poté už záleží jen na nás nebo na dětech, jestli si budeme vzor či ornament předkreslovat na papír a držet se ho nebo se přikloníme k experimentaci, rouno budeme přidávat tak, jak nás napadne a budeme se těšit na to, co z toho vznikne.

4.12.3. Filcování v rohoži

Pro tuto techniku potřebujeme rohož. Postačí nám ale i obyčejné prostírání třeba ze suché trávy nebo rohožka, kterou nosíme v létě na plovárnu.

Na prostírání si naskládáme různě barevné kousky rouna. První vrstvu naskládáme stejným směrem a druhou tak, aby se vlákna křížila. Poté můžeme přidat i třetí vrstvu. Rouno pokapeme mýdlovou vodou nebo tekutým mýdlem a zamotáme do prostírání. Celé to opatrně ponoříme do vody a prostírání válíme jako váleček na těsto do té doby, než se vlákna spojí.

Rouno můžeme naskládat záměrně tak, aby nám vzniklo něco konkrétního, něco co právě chceme nebo můžeme opět experimentovat a rouno pokládat nahodile. A možná i poté při troše fantazie ve výsledku spatříme v našem obrázku tvary, které nám budou připomínat nějakou konkrétní věc. Děti v těchto tvarech často vidí zvířata.

4.12.4. Nunofilcování

Nuno znamená v japonštině textil nebo také látka. Nunofilcování je technika, která spojuje dva velice přepychové přírodní materiály: vlnu a hedvábí. Grimmichová A. I. [21, s. 17] pracuje se třemi druhy hedvábí – s šifonem, organzou a ponžé. Kromě hedvábí potřebujeme ještě rouno či vlnu, bublinkovou fólii, příjemně horkou vodu a mýdlo. Doporučuje se v jednom litru horké vody rozpustit jednu lžičku nastrouhaného nebo tekutého mýdla. Mýdlo nám pomůže vlnu s hedvábím lépe provázat.

Pracovní postup je jednoduchý. Na lavici si rozložíme bublinkovou fólii tak, aby bublinky směřovaly nahoru a na fólii položíme hedvábí. Hedvábí pokryjeme vrstvou rouna či vlny. Jak už bylo zmiňováno u mokrého filcování, druhou vrstvu klademe tak, aby se vlákna křížila, byla tedy kolmo na první vrstvu. Pokapeme mýdlovou vodou, položíme další fólii bublinkami směrem dolů k hedvábí, namočíme a pořádně namydlíme. Fólii s hedvábím zarolujeme a válíme jako váleček na těsto. Během práce si vzor můžeme ještě upravovat a kontrolovat, jak se vlna zachytává do hedvábí. Na závěr vypereme v ruce ve vlažné vodě. Grimmichová A. I. [21, s. 26] radí hedvábí dát ještě na 20 minut do roztoku vody a octa přibližně v poměru 1 : 20 a následně ještě znovu vymáchat ve vlažné vodě. Výsledek vypadá opravdu nezvykle a jedinečně.

4.13. Pletení

Pletení má velice zajímavou a překvapivou historii. Ale počátky této techniky ani to, jak pletení vzniklo, není možné odhalit. Syrovátková M. [22, s. 4] se domnívá, že pletení je arabský vynález, a to proto, že Arabové píší zprava doleva a takto se i plete. Již kolem roku 900 př. n. l. lidé v Peru údajně nosili pletené textilie. Že lidé pletli dávno před našim letopočtem, dokazuje i to, že Penelopa v Homérově Odyssee vyráběla rubáš a poté ho párala. Musel tedy být pletený. Do Evropy bylo pletení rozšířeno vojáky, námořníky a obchodníky. Na obrázku č. 8 si můžete všimnout madony, která plete na čtyřech jehlicích. Toto dílo nesoucí název Navštívení andělů je nejstarší dochovaný obraz zobrazující pletení. Obraz je od Mistra Bertramského a pochází ze 14. století. [22, s. 5]

Obr. č. 8. Obraz navštívení andělů od Mistra Bertramského. [23]

První pletařský cech byl založen v Paříži v první polovině 16. století. Pletení a tkaní měli tehdy na starosti muži. Pletení se rychle rozšířilo hlavně v Anglii. Dokonce zde byl v 16. století zákon, že každý člověk v sobotu a v jiných svátečních dnech musel nosit pletenou čepici z vlny. Roku 1589 William Lee vynalezl první pletařský stroj. [6, s. 12-13]

Oblíbenost ručně pletených oděvů a doplňků je stále velká. V dnešní době existuje spousta časopisů, magazínů i knih, které jsou pravidelně vydávány a obsahují všelijaké návrhy a vzory.

Existuje mnoho druhů jehlic, se kterými můžeme plést. Jehlice mají jeden konec špičatý a na druhém konci bývá většinou zarážka na to, aby se oka při pletení nevyvlékala. Nebo jsou oba konce špičaté – tyto jehlice se prodávají v sadě většinou po pěti a používají se k pletení do kruhu, například k pletení ponožek, návleků nebo rukávů ke svetru. K pletení do kruhu ale můžeme použít i dvě jehlice spojené umělohmotným lankem. Jehlice jsou k dostání z kovu, plastu, dřeva i bambusu. Pokud dětem přineseme

do školy jehlice a děti budou hádat, k čemu slouží, většina dětí to bude vědět. Ve třídě jsou ale i takové děti, které jehlice ještě nikdy neviděly ani u svých babiček.

Nahazování ok bude pro žáky zpočátku složité. Aby toho na ně nebylo hned moc a my je neodradili při samotném začátku pletení, můžeme jim oka na jehlice nahodit, např. palcovou (počáteční oko uděláme dále od začátku příze, přízi několikrát obtočíme kolem ukazováčku levé ruky a jednou přes palec, jehlici prostrčíme pod přízí na palci a pravým ukazováčkem přehodíme konec příze přes jehlici, utáhneme, vytvoří se nové oko) nebo jinou metodou nebo pomůžeme žákům vytvořit počáteční oko a vysvětlit jim jednoduché nahazování, při kterém přízi obtočíme kolem palce a sejmeme na jehlici. Malou nevýhodou tohoto jednoduchého nahazování je, že se první řada nebude tak dobře plést, protože nahazovaná oka jsou příliš u sebe.

Po několika upletených ocích žáci sami přijdou na správné držení jehlic s přízí a naleznou svůj styl, který jim bude vyhovovat. I přesto by měl učitel správné držení předvést. Jehlici s nahozenými oky držíme v levé ruce. Levý ukazováček drží přízi (žáci si mohou na prst přízi namotat) a pravá ruka se pohybuje tak, aby mohla pravá jehlice plést oka. Pro pletení hladce

jehlici v pravé ruce vpíchneme zpredu zprava doleva do 1. oka na levé jehlici a pravou jehlicí protáhneme přízi tímto okem. Při tom sejmeme oko z levé jehlice, ale na pravé jehlici se vytvoří nové upletené oko. Po dokončení řady práci obrátíme, uchopíme opět do levé ruky a pleteme obrace.

Obr. č. 9. Pletené ponožky.

Pravou jehlicí vpíchneme tentokrát zprava doleva do 1. oka na levé jehlici i s přízí. Tu omotáme zprava kolem pravé jehlice, protáhneme okem, sejmeme oko z levé jehlice a vytvoří se nám nové oko na pravé jehlici.

Po pár upletených řadách je vidět vzor a děti se začnou divit, že to opravdu znají a že je to stejné jako mají na svém kupovaném svetr.

4.14. Tenerifa

Tato technika pochází z Jižní Ameriky, šli ji zde především brazilští indiáni. Odtud byla přenesena do Španělska a nejvíce se rozšířila na ostrově Teneriffe, odkud pochází její název. Někdy se jí ale také říká technika sluníčková nebo hvězdicová, protože hotové krajky často připomínají sluneční paprsky nebo hvězdice. Nebo možná také proto, že základ tvoří paprsková osnova. [15, s. 62]

S těmito krajkami si můžeme vyzdobit snad úplně vše, byt i oblečení nebo školní třídu. Na tlustý karton si kružítkem narýsujeme kružnici o poloměru např. 8 cm, vzniklý kruh vystříháme a pravidelně po obvodu kruhu narýsujeme dírky, jejichž počet musí být sudý. Tyto dírky prošijeme předním stehem (jako kdybychom chtěli další kružnici, ale s menším poloměrem) a to dvakrát, aby se vyplnila celá kružnice, která ponese celou konstrukci krajky.

Na kruh napneme přízi a to tak, že vytvoříme jakési osmičky a napínáme je za stehy po obvodu kruhu. Všechny nitě se nám takto budou ve středu křížit. Nakonec přízi či nit zauzlujeme nebo ji přetáhneme do středu, od kterého začínáme pracovat. Žáci se ale budou lépe orientovat, pokud bude osnova a příze, se kterou budeme pracovat, barevně rozlišena. Pleteme do kruhu a je vlastně jedno v jakém směru, ale se žáky si můžeme určit pletení např. po směru hodinových ručiček. Prvních pár řad upevníme plátňovou či tkanou technikou. Počet paprsků (osnov) je ale sudý, a tak na konci řady provlečeme vždy dvě nitě.

Po tomto jednoduchém nácviku předvedeme žákům ještě pár motivů, které lze jednoduše vytvořit. Zaměříme se např. pouze na šest osnov a oplétáme chvíli jenom tyto osnovy: dvě seshora, dvě zespoda a dvě seshora a vrátíme se zpět (proti směru hodinových ručiček): dvě zespoda, dvě seshora a dvě zespoda a pokračujeme zase zpět. Zbylé osnovy můžeme oplést stejně (pokud je počet osnov dělitelný šesti) nebo jiným způsobem. Vzniklý kruhovitý útvar nemusí být vůbec pravidelný či souměrný.

Při výrobě tenerify můžeme uplatnit více technik – např. tkaní, vyšívání, uzlování. Velice efektně vypadá vyšívání zadního stehu vždy za dvě z osnov tenerify, vázání různých uzlíků nebo navlékání korálků. Můžeme zvolit také jiný tvar než kruh, např. trojúhelník, čtverec, obdélník nebo hvězdu či pravidelnou květinu.

4.15. Nit'ák

Nit'ák neboli nitěný obraz je název pro textilní artefakt, který objevila textilní výtvarnice Luba Krejčí. Vychází především z techniky tkaní, proplétání a uzlování. [15, s. 68] Na dřevěný rám zatlučeme hřebíčky a na ně napneme svisle i vodorovně osnovu z nití či příze. Záleží pouze na nás, jak řídká bude osnova - jak daleko od sebe hřebíčky budou. S dětmi si vytvoříme jednoduchý motiv (tvar zvířete, strom, květinu, člověka, jednoduché ornamenty, apod.). Do osnovy poté provazujeme tento motiv vertikálně, horizontálně, vážeme uzlíky, obtáčíme nit kolem uzlíku a různě experimentujeme. Po vyzkoušení si jednoduchých technik necháme žáky samostatně se výtvarně vyjádřit.

Osnovu si můžeme vytvořit i nepravidelně, např. šikmo nebo s většími mezerami. Žáky také bude bavit střídání různě barevných přízí, výsledné dílo tak bude veselé.

4.16. Tkaní

Ruční tkaní je nejstarší způsob zhotovování textilií. Všechny národy využívaly stejného způsobu výroby tkaných výrobků – principu křížení dvou navzájem kolmých soustav nití, osnovy a útku. U nás se tkalo ze lnu, konopí a vlny. Až později byla používána bavlna a jiná vlákna. První doklady o tkaninách pocházejí již z doby Velkomoravské Říše. Rozkvět začíná až ve středověku, kdy za vlády Karla IV. vznikají tkalcovské cechy. Ty zanikají vznikem manufaktur někdy v první polovině 18. století. [24, s. 7-8]

Žáky bychom měli seznámit se základními pojmy, které dnešní člověk zná možná už jen z pohádek nebo vůbec. Alespoň jim na obrázku ukázat přeslici, vřeten a kolovrátek. Bylo by dobré žákům říct a ukázat, že některé jejich oblečení je také ze tkaných látek, které vznikají na strojích, které se jmenují stavy. Tkalcovský stav děti znají z různých výstav řemesel.

Tkaní si můžeme nejprve vyzkoušet na tvrdším papíře. Pěkné příklady pro nácvik tkaní s dětmi uvádí Bullock I. [25]. Používá barevný papír, který přeloží na polovinu, rovnoměrně nastříhne a rozloží. Nastříhanými pruhy v jiné barvě pak protahuje tuto osnovu. Zajímavě také vypadá, pokud si papír nastříháme šikmo nebo vlnkovitě.

Dívky asi budou mít malý jednoduchý tkalcovský stav doma, buď plastový, nebo vyrobený ze dřeva a hřebíčků. Pro pochopení techniky nám postačí i stav z kartonu, který si můžeme vyrobit ve třídě. Na kartonu ve tvaru obdélníku nastříháme na obou koncích zářezy. Přízi protáhneme všemi zářezy a na konci zavážeme a přilepíme lepicí páskou nebo obtočíme přízi kolem celého kartonu a druhé strany si během práce nevšímáme. A nejlépe uděláme, pokud přízi obtočíme vždy kolem jednoho zářezu a povedeme ji zpět k tomu protilehlému. Žákům vysvětlíme, že jsme si takto vytvořili osnovu, která bude tvořit délku naší tkaniny a můžeme se pustit do tkaní. Po páru utkaných řadách klasickou plátňovou vazbou můžeme dětem ukázat i jiné způsoby tkaní, např. pletení se dvěma útky, které se kříží mezi každou osnovní nití.

Cílem této jednoduché ukázky tkaní je vyvolat v žácích radost z toho, že objevili tajemství, jak si dříve lidé zhotovovali svůj oděv.

4.17. Paličkování

Názory o tom, kdy a kde vzniklo paličkování, nejsou jednotné. Nejčastěji se uvádí, že pocházejí z Itálie. Honzíková J. a Kimmerová J. [9, s. 82] se domnívají, že paličkované krajky pocházejí z Francie. Staňková J. a Baran L. [15, s. 92] ve své knize uvádějí, že by se tato technika dala přisuzovat i Slovanům. V Rusku ale byly nalezeny paličkované krajky v hrobce již z roku 1424. V Čechách obchodovala s krajkami Barbora Uttmannová. Honzíková J. a Kimmerová J. [9, s. 82] uvádí, že tato žena začala obchodovat v několika obcích v Krušných horách v roce 1561. Staňková J. a Baran L. [15, s. 92] píší, že to bylo o více než třicet let dříve. Oba zdroje se ale shodují na tom, že roku 1767 zřídila Marie Terezie v Praze první krajkářskou školu ve střední Evropě.

Ženy si s krajkami zdobili své oděvy, hlavně kroje a také své domovy, např. krajky k ubrusům, k prostíráním a závěsy. Známa je i paličkovaná bižuterie a nástěnné paličkované obrazy vložené např. do clip - rámu. Hotové výrobky na první pohled velice připomínají háčkování a samotná technika velice připomíná drhání.

Výsledkem paličkování je vždy plochá krajkovaná, tedy z části průhledná, textilie. Vzniká spojováním vždy několika nití do sebe křížením nebo kroucením. Tyto nitě jsou navinuté na tzv. paličky. Vzor se vytváří pomocí špendlíků zachycených na polštářku, podušce či válečku. Na polštářek je možné zapíchnout si náčrtek a pracovat, zapichovat špendlíky, podle něho. Na paličky je dobré navinout co nejdelší nit,

abychom měli v hotové práci co nejméně uzlíků. Nit si na paličce zajistíme jednoduchou smyčkou tak, aby se nám nit nevymotala.

Naše vlastní předlohy se dobře rozkreslují na milimetrovém papíře. Velice krásné návody a vzory na paličkování nalezneme i v knize Paličkujeme od Trandžikové M. [26]. Stačí si překreslit pouze linie některých vzorů na pauzovací papír a ten můžeme pokrýt celofánem, aby se nám nitě nezašpinili. Naše dílo tak bude originální.

4.18. Háčkování

Háčkování je poněkud snadnější než pletení a to možná proto, že pracujeme pouze s jedním háčkem a přízí. Původ háčkování a to, v jaké době asi vzniklo, je velice těžké vypátrat, protože příze není stálá a málokdy se dochová. Honzíková J. a Kimmerová J. [9, s. 18] ale hovoří o nálezů kostěných háčků, které by mohly dokazovat výskyt háčkování již v době prvních Přemyslovců. Brittainová J. [6, s. 110] uvádí, že háčkování bylo známé a velice rozšířené na všech světových kontinentech. Syrovátková M. [27, s. 1] se domnívá, že doklady o tom, jak staré háčkování je, do roku 1800 neexistují. Všechny odkazy považuje za neprůkazné. Tyto použité zdroje včetně různých internetových fór a blogů se ale shodují na tom, že háčkování vzniklo souběžně s pletením.

Stejně jako pletení je háčkování stále velice oblíbené. Hojně se prodávají časopisy s návody a předlohami, různé příručky i knihy. Z časopisů je nejznámější asi Diana a Sabrina, které jsou plné návodů na háčkovanou módu a bytový textil a jsou vydávány pravidelně už několik desítek let. Oblíbené jsou příručky Brahové Marie, kterých napsala opravdu mnoho. Obsahují návody vánočním betlém, andělíčky, ozdoby, zvířátka, chaloupky, postavičky a jiné. V posledních letech se vydalo několik knih s návody na háčkované hračky pro děti, především na háčkovaná zvířátka. Mezi nejprodávanější patří díky svým kvalitním publikacím lektorka a autorka Lenka Bednářová. V jejích knihách Háčkování [28] a Háčkování 2 [29] nalezneme fotografie, nákresy a popisy figurek, zvířátek, květin a jiných drobností. Velice podobnou knihu vydala minulý rok i francouzská spisovatelka Armani C. [30] Kamarádi na výletě. Kamarádi, zvířátka, jsou v této knize opravdu vtipná, protože jim autorka dala legrační jména.

Obr. č. 10. Háčkové hračky.

Při háčkování je potřeba nejdříve vytvořit smyčku stejnou jako při pletení. Na tuto smyčku navlékneme háček, který následně obtočíme pod přízí, přízi tak nabereme a smyčkou provlékneme. Po utahnutí se nám tak vytvoří základní řetízkové oko. Základní řadu, ať rovnou či kruhovou, tvoří vždy řetízková oka. Krátký sloupek vytvoříme

vpíchnutím do následujícího oka od háčku, nabráním příze, protažením a opět nabráním příze a protažením tentokrát obou ok. Na konci řady uděláme jedno řetízkové oko navíc a práci otočíme. Na dlouhý sloupek nejprve přízi kolem háčku nahodíme, opět vpíchneme háček do následujícího oka, přízi nabereme a protáhneme prvním okem, na háčku nám zůstanou tři smyčky, opět přízi nabereme a protáhneme jí prvními dvěma oky a naposledy přízi nabereme a protáhneme jí zbylými dvěma oky.

Obr. č. 11. Háčková kabelka.

Pokud se žáci naučí tyto základní techniky háčkování, nebude pro ně složité

filetové háčkování. Filet překládáme z francouzštiny jako síť, protože nám při tomto druhu háčkování vzniká síťka, jejíž vzor vytvářejí prázdné a plné čtverečky či obdélníčky. Plné jsou vyplněné dlouhými sloupky. Prázdné čtverečky nebo obdélníky vytvoříme pouze řetízkovými oky. Po vyzkoušení a pochopení této techniky mohou žáci sami zhotovit svůj projekt. Nákres mohou provést na čtverečkováný papír, kam stačí označit nebo vystříhnout velikost a vybarvovat čtverečky.

4.19. Drhání, macramé

Macramé, česky drhání, je pojmenování pro textilní techniku, jejíž základem je vázání uzlů. Svou technikou nám může připomínat paličkování. Uzly lidé používali jistě odnepaměti. Potřebovali je v každodenním životě. Inkové dokonce měli své uzlové písmo – kipu. Rybáři a námořníci by bez uzlů nevyrobili síť. Později se ale začalo uzlů využívat i k výzdobě. Ackermannová M. [31, s. 7] uvádí, že ty byli právě námořníci, kdo rozšířil drhání do celého světa. Ve volném čase si při plavbách vázali z uzlíků různé ozdoby, které poté připevňovali na kormidlo nebo tyto ozdoby prodávali.

Pro výrobu krásných dekorací stačí pochopit základy této techniky. Stačí nám k tomu podložka, např. z polystyrenu nebo korku nebo tyč, na kterou lze nitě také uvázat, špendlíky a materiál, z kterého chceme výrobek mít. Podle Richterové J. [32, s. 2] je nejvhodnějším materiálem např. lýko, šňůrka, sisal, kaloun nebo vlna. Nejdůležitější při výběru materiálu je, aby se netřhal a netřepil a vytvářel pěkné uzlíky.

Nitě si na podložku svisle zachytíme pomocí špendlíků. Základem je připevňovací smyčka. Zhotovíme ji rovnou na zachycenou nit. Přeloženou nit napůl umístíme přes tuto zachycenou nit a vzniklým horním očkem ji zespoda protáhneme dolů a utáhneme. Dále postupujeme podle návodu nebo vlastní fantazie vázáním uzlíků. Pracovní postupy s přehlednými ilustracemi a širokou nabídkou uzlů a vzorů nabízí kniha Alžběty Březinové [33, s. 16 - 39]. Kniha Ciottiové D. [34], která vyšla v roce 2014,

Obr. č. 12. Křížek vyrobený technikou vázání uzlíků, drháním.

se od ostatních knih o macramé odlišuje v tom, že autorka nepracuje se silnou přízí, ale pracuje nejčastěji s jemnou tenkou bavlnou, umělými vlákny, saténem nebo hedvábím. I tato kniha obsahuje podrobné návody i základní techniku vázání uzlů.

4.20. Patchwork

Patchworku se také říká prošívání, sešívání, aplikace a někdy také quilting. Patchwork je výhodný zejména tím, že můžeme použít či spotřebovat zbytky látek nebo staré oblečení. Má velice dlouhou historii. Dříve sloužil k praktickým účelům, dnes si jím zdobíme své domovy. Zdroje [7, s. 118 a 6, s. 364] se shodují, že patchworkové práce pocházejí ze starého Egypta. Do Evropy pronikl až později, kolem 11. století. Prošívání je nejvíce populární v Anglii. Dodnes je zde spojený se svatebními tradicemi.

Na první pohled se zdá být velice jednoduchý. Jeho základem jsou geometrické tvary z různě barevných a vzorovaných látek. Tyto kousky se sešijí dohromady a následně našijí na základní látku. Sešívání se dá ručně i strojově. Šicí stroj je rychlejší, ale ruční sešívání může být přesnější. Nejdůležitější a nejkreativnější je při této práci rozvržení vzoru. Nejlehčí je začít sešívání čtverečky a obdélníky. Zajímavě vypadají i kosočtverce a šestiúhelníky. Kniha *Textilní dovednosti* [35, s. 168] zmiňuje tzv. anglické sešívání s papírovou šablonou. Princip tohoto sešívání spočívá ve stehování kousků látek přes šablonu z papíru. Stehování se poté prostříhá a papír se odstraní.

Zajímavá je i technika „trapunto“, kterou popisuje Owenová Ch. [36, s. 32-35]. Na látku si nanese vzor, který následně sestehujeme na vrchní i spodní látku. Poté prošijeme i obrys vzoru. Ve spodní látce uprostřed vzoru uděláme otvor, vzor otvorem pomocí háčku nebo tužky vycpeme a otvor zašijeme. Na tyto dvě vrstvy látky přiložíme další a sešijeme k sobě. Motiv vystoupne nahoru a vznikne trojrozměrný efekt.

Jedním z typů patchworku je také indiánský patchwork molas. Motiv na látce se zde vytvoří z různých látek, které se na sebe našívají. Na vrchní látce se motiv prostříhne, ohne a přišije k té další. Vykoukne nám takto druhá látka. Počet látek na sobě si volíme sami, postačí ale i dvě látky. Arsenjevová Z. [37, s. 6] vysvětluje, že se mu říká indiánský, protože si jím zdobily svůj oděv ženy z indiánského kmene Cuna. A i dnes šijí touto technikou za účelem zisku různé taštičky a pouzdra. Vzory bývají zvířecí, rostlinné, geometrické i abstraktní.

V praktické části diplomové práce se budeme věnovat i patchworku bez použití jehly a nitě. Pomocí řezacího a kuchyňského nože se dá látka do polystyrenu zastrkávat. Mohou tak vzniknout trojrozměrné výrobky.

5. Pojetí, cíle a výstupní kompetence žáka 1. stupně školy v technické výchově podle RVP pro základní vzdělávání

Pohledů a názorů psychologů a pedagogů o pojetí, cílech a dílčích výstupech u jednotlivých předmětů ZŠ je velmi mnoho. Za posledních pár desítek let se školství – výchova a vzdělávání – výrazně proměnilo. Stále hledáme nové horizonty, hodnoty, koncepce, pojetí předmětů i nové řešení situací ve školství. Hodnoty dnešní společnosti jsou často nešetrné a necitelné, zejména k přírodě a toleranci mezi lidmi. Tolik důležité hodnotové systémy žáků na 1. stupni základní školy jsou tak značně ohroženy. Od útlého věku jsou na děti kladeny vysoké nároky, protože žijí v uspěchané společnosti.

Rozpory můžeme nalézt i mezi učivem, které by učitel měl žákům zprostředkovat a mezi skutečným životem nebo tím, co žák skutečně potřebuje. Horká H. a Hrdličková A. [38, s. 19] se domnívají, že škola by měla žákovi učení nejen zprostředkovávat, ale také usnadňovat.

5.1. Historie technické výchovy

Již ve výchovném systému Erasma Rotterdamského je zařazeno pracovní vyučování jako vzdělávání se životním povinností. Jan Amos Komenský o několik desítek let později považuje tuto výchovu za velice důležitou již od raného věku dítěte. Podle Mošny F. [39, s. 181] Komenský doporučoval rozvíjet praktické a manuální dovednosti již ve škole mateřské a to především v dětské činnosti a hře. Poté má být obecná škola nápomocná žákům ve výběru povolání seznámením se s jednotlivými řemesly. Nejdůležitější je vést děti k vytrvalosti. Jak pokrokové bylo, když Komenský vyjádřil svou myšlenku o tom, že dítě kopíruje dospělého, a proto by rodiče měli dítě podporovat v činnosti a sami být správným příkladem.

Jedním z nejvýznamnějších podporovatelů pracovní výchovy byl také Johan Heinrich Pestalozzi, který propojoval výchovu a vzdělávání výrobními pracemi. V druhé polovině 19. století přišel s pokrokovými názory i Drahotín Makovický, který vyučování pracovním činnostem spojil i s rozvíjením bádání a poznatků. [40, s. 14 -17]

Po druhé světové válce byla pracovní i výtvarná výchova v československém školství na velmi nízké úrovni. Honzíková J. a Bajtoš J. [40, s. 19] uvádí, že osnovy z roku 1954 dokonce žádné prakticky zaměřené předměty neobsahují. Ale Lada S. a Vodáková J. [41, s. 9] tvrdí, že roku 1955 existovaly zájmové technické, pěstitelské a

chovatelské kroužky a k nim byly tohoto roku zavedeny povinné předměty ruční práce, dílny a pěstitelství. Až v roce 1960 byl do osnov na 1. stupeň ZŠ přidán nový předmět – pracovní vyučování.

V 90. letech probíhala výuka v České republice na 1. stupni ZŠ podle několika programů. Nejčastějšími byly výchovně vzdělávací programy Základní škola, Národní škola a Obecná škola. Další programy byly alternativní. Dodnes jsou známé a velice populární např. školy Waldorfské a Montessoriovské. Nejvíce se vyučovalo podle programu Základní škola, jejíž cíle a učivo byli stanoveny velice podrobně.

Obsah předmětu Praktické či Pracovní činnosti a někdy i samotný název předmětu se ve výše popsaných programech lišil. V převládajícím programu Základní škola byl předmět Praktické činnosti rozdělen do tematických celků. Tyto celky (podle Honzíkove J. [42, s. 7]: „Práce s drobným materiálem, Práce s modelovací hmotou, Práce s papírem a kartonem, Práce s textilem, Práce montážní a demontážní, Lidové zvyky, tradice a řemesla a U nás doma“) se nejvíce podobají dnešním tematickým okruhům v Rámcově vzdělávacím programu.

V Národní škole byl předmět pracovní výchova zaměřen podobně. Honzíkova J. [42, s. 7] zmiňuje u tohoto programu navíc možnost seznámení s počítačem a jeho obsluhou a to v 5. ročníku. Dnes je výuka předmětu Informatika samozřejmou záležitostí a je dotována minimálně jednou hodinou v jednom roce na 1. stupni ZŠ. Na většině škol probíhá ve 4. i 5. třídě a žáci využívají počítačových učeben i v rámci jiných předmětů.

Nejvíce se lišil nejstarší program Obecná škola, který jednotlivé tematické celky týkající se pracovní a technické výchovy přiřazoval k jiným předmětům podle toho, ke kterému se nejvíce vztahoval. Samostatný předmět Pracovní nebo Praktické činnosti v programu Obecná škola neexistoval. Bylo to výhodné pravděpodobně zejména v tom, že se tak předměty více prolínaly. Izolace jednotlivých předmětů jistě dobrá není, ale otázkou zůstává, zda si učitelé v ostatních předmětech na tyto činnosti opravdu našli čas. Aby výuka byla neroztříštěná, celistvá a souvislosti byly pochopeny, řešíme ji v dnešní době mezipředmětovými vztahy.

V roce 2007 vešel v platnost Rámcový vzdělávací program (dále jen „RVP“) a tím tři základní vzdělávací programy (Základní škola, Obecná škola a Národní škola)

zanikly. RVP je dokument státní a volně přístupný na webových stránkách rvp.cz. Jedná se o pedagogický dokument, který obsahuje určité požadavky pro jednotlivé stupně vzdělávání. Je tedy určen pro vzdělávání předškolní, základní, základní umělecké, gymnázia, vzdělávání střední odborné a speciální. Všechny školy v České republice tento dokument musí respektovat a řídit se jím. RVP ale nechává učitelům a ředitelům co se týče tvořivosti dveře otevřené. Dokonce názvy předmětů si každá škola může zvolit takové, jaké chce. Každá škola si podle RVP vypracovává vlastní dokument - školní vzdělávací program (dále jen „ŠVP“), který je podle sbírky zákonů [43, s. 3] také veřejný, je možné si ho okopírovat a je výhodou i pro rodiče, kteří do něj mohou nahlížet a zjistit tak, co by jejich dítě mělo umět. Dokonce může rodič, který je členem školské rady, ŠVP upravovat a schvalovat. Tyto dokumenty považujeme v našem školství za velký krok dopředu. RVP provází řada výhod. Snaží se nám naznačit, že bychom měli ke vzdělávání přistupovat více mezipředmětově. I když to na první pohled asi nevypadá, učitelům značně pomáhá tím, že určuje očekávané výstupy a obsahuje také shrnutí učiva v jednotlivých obdobích. RVP tak pomáhá zlepšit i spolupráci škol. V RVP pro základní vzdělávání jsou očekávané výstupy pro 1. stupeň ZŠ rozděleny přehledně do 1. a 2. období. 1. období je určené pro 1., 2., a 3. ročník a 2. období poté pro 4. a 5. ročník. 2. stupeň do těchto období rozdělený není. Nastudování výstupů není náročné a učitele provází po celý rok. Při dokumentu RVP vznikaly další projekty o tom, jak pomoci školám a vylepšit tak výuku a celkově české školství.

V rámci této diplomové práce se dále budeme zabývat pouze RVP určeným pro základní školy.

5.2. Pojetí a cíle základního vzdělávání pro 1. stupeň ZŠ

Pojetí. Úkolem vzdělávání na 1. stupni ZŠ je napomoci žákům při přechodu z mateřské školy a rodinné péče do procesu povinného a systematického vzdělávání. Jsou zde preferovány praktické a ne příliš abstraktní činnosti. Učitelé vedou žáky k dalšímu učení motivací. Škola zajišťuje vzdělávání a výchovu přizpůsobenou individuálním potřebám žáků. RVP pobízí učitele i k přátelské a vstřícné atmosféře, poskytování prostoru i práci a činnostem podle žákova zájmu. [44, s. 9]

Cíle. V základním vzdělávání se snažíme o naplňování určitých cílů, tedy toho, čeho má být ve vzdělávání dosaženo. Zvolení té správné cesty k dosažení cíle, tedy způsob dosažení a následný splněný cíl je úkol učitele. V základním vzdělávání se podle

RVP [44, s. 9-10] snažíme o naplňování těchto cílů: žáky pro učení motivovat, vést je k logickému a tvořivému myšlení, ke spolupráci, toleranci, otevřené komunikaci, respektování druhých, rozvíjet afektivní cíle a osobnost dítěte i jeho schopnosti a uplatňovat jeho vědomosti a dovednosti.

5.3. Klíčové kompetence

Názor o tom, co to jsou klíčové kompetence, se u mnoha pedagogů i psychologů liší. Ve školní praxi znamená kompetence podle Mareše J. [45, s. 305] to, „co by měl absolvent určitého stupně školy umět, aby se úspěšně uplatnil v životě, aby se svým vzděláváním obstál na trhu práce.“ RVP [44, s. 11] definuje kompetenci jako „souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“. V RVP se klíčovými kompetencím věnuje značná pozornost.

Výběr a pojetí hodnot kompetencí vychází podle RVP [44, s. 11] z hodnot, které vytváří společnost. Úkolem učitele je vybavit žáky těmito kompetencím („požadavkům dnešní společnosti“) a to tak, aby to bylo jejich podmínkám přijatelné a dosažitelné. Záleží i na osobnosti učitele, jak se mu podaří nastítnit určité situace, jak vede žáky ke spolupráci, správným pracovním návykům i touze po poznání – po rozšiřování znalostí a dovedností. Sám by měl jít dobrým příkladem, mít k vyučovanému předmětu vztah a podporovat žáky zejména v tom, co probouzí jejich zájem. Děti si podle příkladu učitele osvojují morální zásady. I hodnoty učitele se často stávají hodnotami žáků. I Fontana D. [46, s. 222] přikládá obrovský význam vzoru učitele. Domnívá se, že by učitel měl nejenom pomoci rozvinout zájem žáků, ale dávat najevo i vlastní zájem a nadšení. Zároveň pokládáme za velice důležité, aby učitel nevyžadoval po všech žácích, aby v dané činnosti či tématu projevovali stejné nadšení jako on sám. To by pro žáky mohlo být až nebezpečné. Zájem dítěte vyjde na povrch sám, ať už dříve, později či vůbec.

Klíčové kompetence nelze zcela úplně zařadit do jednotlivých vyučovacích předmětů. Jak už bylo řečeno dříve, vědomosti a dovednosti by měli být rozvíjeny při učení pospolu a ne izolovaně. Proto jsou i v RVP silně preferovány mezipředmětové vztahy a celý tento program je na nich založený. Výstupní kompetence jsou definovány vždy u jednotlivých vzdělávacích oblastí. RVP obsahuje devět těchto oblastí. K těmto oblastem jsou uvedeny návrhy na názvy jednotlivých vyučovacích předmětů.

5.4. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce

Technická výchova spadá do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Tato oblast nezahrnuje další podoblasti, tzv. vzdělávací obory, tak, jak je to u některých z dalších vzdělávacích oblastí. Zahrnuje pouze obor, který nese stejný název, Člověk a svět práce. Ale tak, jak je to i u jiných oblastí, i tato obsahuje stručnou charakteristiku této vzdělávací oblasti, kontinuitu a propojení 1. a 2. stupně (v rámci této diplomové práce se ale budeme zabývat obsahem pouze pro 1. stupeň), cílové zaměření, vzdělávací obsah, který tvoří učivo a očekávané výstupy – výstupní kompetence. Očekávané výstupy se dělí do již zmíněných období.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se od ostatních oblastí odlišuje obzvláště tím, že se zaměřuje na skutečný žákův život a zejména jeho život budoucí. Učiteli tohoto předmětu nestačí znát pouze věk svých žáků, jako by mnohdy stačilo v jiných předmětech. Nelze sestavit si přípravy hodin na několik vyučovacích jednotek dopředu, aniž by učitel své žáky znal. Musíme si uvědomit to, že každý žák je jiný, má jiné zájmy a preference, schopnosti a dovednosti. Úkolem učitele je tyto dovednosti prohlubovat, žáka v jeho zájmech podporovat a zvyšovat jeho sebejistotu. Mimo to také vést žáky k vytvoření si kladného vztahu k práci a všeobecně k technice a vidět v práci její užitek. Podle RVP [44, s. 87] by tato vzdělávací oblast měla žáka nechat vniknout do různých oborů lidské činnosti a vést ho k jeho životní a profesní orientaci. Proto RVP vymezuje cílové zaměření tohoto předmětu: „vedení k pozitivnímu vztahu k práci, odpovědnost za kvalitu práce, osvojení si základních pracovních dovedností a návyků, používání vhodných nástrojů a pomůcek, vedení k organizaci, k plánování práce a k vytrvalosti, uplatňování tvořivosti, seberealizace, orientace v různých oborech lidské činnosti, osvojení si poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění.“ Celý život bude žák pracovat a vlastně bude muset, aby přežil.

Vzdělávací obsah této oblasti je na 1. stupni rozdělen do čtyř tematických okruhů, které jsou pro povinnou školní docházku nevyhnutelné. Jsou to: Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce a Příprava pokrmů. [44, s. 87]

5.4.1. Práce s drobným materiálem

Učivo tohoto oboru by mělo podle RVP [44, s. 88] obsahovat práci s různými materiály a učení se jejich různým vlastnostem, žák by se měl naučit používat při práci

pomůcky a nástroje, učit se organizaci i různým postupům a získávat vědomosti o lidových zvycích, tradicích a řemeslech.

Materiálů pro práci můžeme využívat přírodních i technických. Přírodní materiál je vše co nám nabízí příroda. Jeho výhodou je, že si ho žáci mohou na výuku sami přinést a většinou se dá dobře zpracovávat. Vyučování tak může být propojené s Prvoukou či Přírodovědou. Vhodné je o přírodninách diskutovat, především o jejich vlastnostech a možnostech využití. Přehled materiálů je dobré udělat si v předstihu a sbírat ho během celého roku. Využít můžeme žaludů, kaštanů, jeřabin, kukuřice, šípků, semínek ze slunečnice, šišek, pecek ze švestek, meruněk i broskví, obilných klasů, sušených rostlin, listů, kůry i větviček ze stromů a keřů, kousků dřívěk, přírodních textilních vláken, ovoce, lesních plodů, vaječných skořápek, kamínků a jiných přírodnin.

Stále častěji se ve školách pracuje s technickým materiálem. Mnohdy také potřebujeme k námětu propojení přírodního i technického materiálu. Jedním z nejdostupnějších a na školách nejvíce používaným materiálem je papír a to v různých formátech i druzích. Z papíru můžeme vystříhovat, skládat, prošívát ho i sešívát, slepovat, trhat, mačkat,... Pro uvědomění si toho, jak se papír vyrábí, doporučuje Roučová E. [8, s. 25] ruční výrobu recyklovaného papíru. Natrhaný novinový papír namočíme do teplé vody a rozmixujeme. Rozmixovaný papír poté nabíráme na síto. Pokud papír nerozmixujeme, vodu zcedíme a ke kouskům namočeného papíru přidáme tapetovací lepidlo, vznikne nám kašírovací hmota, se kterou můžeme vytvořit i trojrozměrné výrobky.

Další technické materiály, které lze ve škole použít, uvádí Honzík J. [47, s. 8]. Jsou to např. kovy (nejčastěji se pravděpodobně využívá kovového plíšku a hliníku), plastické hmoty (oblíbené jsou plastové bužírky, plastové lahve, kelímky i víčka) a textilie, kterým se věnuje naše diplomová práce. Aniž bychom si to uvědomovali, denně pracujeme s dětmi s technickými materiály, jako je např. lepicí páska, lepidlo, guma, provázky atd.

Výstupní kompetence, tedy očekávané výstupy jsou pro 1. stupeň pro práci s drobným materiálem podle RVP [44, s. 88] uvedeny následovně. V 1. období žák „vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů“ a dále také „pracuje podle slovního návodu a předlohy.“ V 2. období žák „vytváří

přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu, využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic, volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu, udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce a poskytne první pomoc při úrazu.“

5.4.2. Konstrukční činnosti

Při konstrukčních činnostech využíváme různé stavebnice a modely. I tento obor se dá rozvíjet mezipředmětově. Nejblíže bude asi předmětu Matematika. V Matematice využíváme stavebnic např. při výuce zlomků, v geometrii nebo také když se žáky stavíme z krychlí – učíme se nárýs, bokorys a půdorys a stavebnic s krychlemi využíváme i při řešení početních úloh. Práci se stavebnicemi chlapci i dívky preferují, je pro ně hrou, zároveň je naučí různým dovednostem a rozvíjí jejich tvořivost. Stavebnic existuje v současné době nepřeberné množství. Se stavebnicí Merkur, která je určena spíše starším dětem, se dají vytvářet i modely, které obsahují elektrické součástky. Modely tak mohou sloužit i při výuce Fyziky. Znamé jsou LEGO stavebnice, které se vyrábí pro všechny věkové skupiny dětí a v dnešní době se vyrábí i speciální stavebnice zvlášť pro dívky a zvlášť pro chlapce. Ve školách se často setkáváme s originálními stavebnicemi Seva, kde se modré plastové tyčky spojují bílými spojovacími křížky.

Ke konstrukčním činnostem ale nepotřebujeme nutně stavebnici. Mohou nám postačit i špejle, drátky, dřevo, krabičky, ruličky, karton, plastové lahve a jiný materiál.

V očekávaných výstupech pro konstrukční činnosti žák v 1. období „zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi“ a v 2. období „provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž, pracuje podle slovního návodu, předlohy a jednoduchého náčrtu, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce a poskytne první pomoc při úrazu.“ [44, s. 88]

5.4.3. Pěstitelské práce

I v pěstitelských pracích na 1. stupni probíhá výuka mezipředmětově. Chmelová Š. [48, s. 13] upozorňuje na provázanost pěstitelství se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět. Souvislosti vidí především ve výuce životních potřeb a projevů u rostlin, ve významu přírody pro člověka a ochraně životního prostředí.

Vyučování může probíhat nejen na školním pozemku a specializované učebně, ale i ve třídě. Školní třída často má svůj koutek (stůl, police či parapety), kde se pěstují a pozorují rostliny a mohou se zde provádět jednoduché pěstitelské pokusy. Někdy se ve školách můžeme setkat i s třídním zvířátkem, nejčastěji křečkem nebo morčetem. Cílem takového koutku je učení se zodpovědnosti, pracovním dovednostem a úctě k životu.

V pěstitelských pracích žák na konci 1. období podle RVP [44, s. 88] „provádí pozorování přírody, zaznamenává a zhodnotí výsledky pozorování a pečuje o nenáročné rostliny.“ V 2. období dále „provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování, ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny, volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce a poskytne první pomoc při úrazu.“

5.4.4. Příprava pokrmů

Pokud škola nevlastní svou kuchyň přizpůsobenou výuce pro žáky, je tato oblast často přehlížena. V tomto případě by bylo vhodné navštívit alespoň školní kuchyni a seznámit se s jejím vybavením. S žáky můžeme následně diskutovat o tom, jak je vybavena jejich kuchyně doma, jestli byly moderní spotřebiče, které znají z domova i v minulosti a jaký mají pro dnešní dobu význam. Jednoduchou úpravu stolu, pravidla správného stolování a správného chování při jídle si můžeme se žáky osvojovat i při obědě. Problém nastává při samotné přípravě pokrmů, protože školní třída nenabízí takové možnosti.

Žák podle RVP [44, s. 88] v 1. období „připraví tabuli pro jednoduché stolování a chová se při stolování vhodně.“ V 2. období se žák „orientuje v základním vybavení kuchyně, připraví samostatně jednoduchý pokrm, dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování, udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce a poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni.“

5.5. Volnost a tvořivost v RVP

RVP umožňuje být tvořivý nejen žákovi, ale i pedagogovi. Teoretické znalosti jsou sice zadány jasně, ale na učiteli je, jak tyto jednotlivé okruhy či témata výuky propojí s teorií (znalostmi) a praxí (dovednostmi) tak, aby to bylo pro žáky přiměřené a užitečné pro jejich skutečný život.

Také hlubší propojení mezi jednotlivými předměty je velkým přínosem RVP. Do výuky to přináší pružnost. Větší využití mezipředmětových vztahů vede žáky k lepšímu pochopení souvislostí v učivu i v životě.

Také zavedené ověřování vědomostí žáků na konci jednotlivých období považujeme za velký postup vpřed.

Časování učiva je v rámci jednotlivých období pro RVP nepodstatné. Nezáleží tak na tom, jestli se žák seznámí s daným učivem ve 2. nebo 3. třídě. Důležité je, že se s ním v tomto 1. období setká. Také nám RVP nepředepisuje, jak dlouho se učivem máme zabývat. Je tak na učitelích předmětu nebo podle našeho názoru spíše na žácích to, jaké materiály či postupy preferují a my tak tyto techniky a vědomosti můžeme více prohlubovat dle zájmu žáka. Důležité ale je, že jsou na konci 3. a 5. ročníku výstupní kompetence kontrolovány. Pro 1. období nejsou tyto kompetence závazné, ale jsou pouze orientační. Na konci 5. třídy jsou výstupní kompetence závazné.

6. Projektová výuka na primární škole

Jak už bylo popsáno výše, české školství prošlo v posledních letech výraznými proměnami. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání stanovuje cíle základního vzdělávání i výstupní kompetence žáka. Učivo by podle tohoto dokumentu mělo rozvíjet osobnost dítěte a zprostředkovat každému kvalitní ucelené vzdělání.

Samotná výuka vzdělávacích obsahů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání může být jiná než výuka v minulosti. Její organizace může být volnější i ve výběru výukových metod. Velice aktivizující a pro školy méně tradiční je metoda projektová.

6.1. Historie projektové výuky

Opět nesmíme opomenout význam tvorby J. A. Komenského. Už ve své době J. A. Komenský upozorňoval na to, že by výuka měla být pro žáky především smysluplná, přirozená a užitečná pro jejich život. Jako kritik tehdejší scholastické školy kladl důraz i na pozitivní přístup a otevřenost ve vyučování. Kohout K. [49, s. 123-124] podotýká, že škola podle Komenského má učit objevovat vše nejdůležitější, co člověka obklopuje. Děti by se měly při tom navzájem povzbuzovat a snažit se o dosažení co největšího úspěchu. Výuka má probíhat celostně v souladu přirozenosti člověka a jeho začleněním do přírody.

Základy projektové výuky můžeme nalézt také v odkazech J. J. Rousseaua a J. H. Pestalozziho. J. J. Rousseau popisoval význam osobní zkušenosti z kontaktu s okolím. Žák se totiž prostřednictvím své vlastní zkušenosti (pozorováním, uvažováním a pokusem) vyvíjí. Za důležité pro vývoj dítěte také pokládá řešení problémů a řešení nových situací. Jeho velkým zastáncem byl švýcarský pedagog J. H. Pestalozzi, který stavěl dítě do středu pozornosti a usiloval o jeho celistvý rozvoj a utváření osobnosti. [50, s. 24-25]

Zakladatelem projektové metody je William Heard Kilpatrick, který se počátkem 20. století snažil překonat strnulost a direktivní řízení výuky. Podle Maňáka J. a Švece V. [51, s. 168] napomohl k tomu, aby výuka neprobíhala v odloučení od skutečného života a zároveň zabránil vzájemné izolovanosti předmětů. Kratochvílová J. [50, s. 28] se domnívá, že Kilpatrickovi šlo v projektové metodě spíše o výchovu charakteru než o metodu podporování rozvoje znalostí a vědomostí.

6.2. Projektové vyučování v českých školách

Na počátku 20. století bylo vyučování na českých školách strnulé, škola za potřebami žáků, co se týče vybavenosti do života, pokulhávala. Vývoj stále podléhal herbartismu a osobnost i vůle žáka byla značně potlačena. Podle Kratochvílové J. [50, s. 29] bylo školní vyučování postaveno na formalismu, pedantismu, přehlížení potřeb žáků a dalších negativních vlivech. Později vlivem pronikání především pragmatismu z USA se objevila snaha o novou, volnější a svobodnější školu. V prvních třech desetiletích 20. století vzniklo mnoho návrhů na školskou reformu i mnoho alternativních škol. Pasivita žáků byla postupně odmítána a začaly se připouštět vlastní názory žáků. Český pedagog Václav Příhoda po zahraničním studiu v USA provedl několik návrhů na reformu školy. Kratochvílová J. [50, s. 30] zmiňuje, že hlavním úkolem těchto návrhů bylo „seživotnění školy“. Názorem V. Příhody bylo, že zdokonalit logické myšlení žáka je možné pouze samostatnou duševní prací. Za nejlepší výukovou metodu tedy považuje práci. V jeho pracovních školách, které existovaly v době před okupací, se objevovaly právě projektové metody. Podle Dvořákové [52, s. 30-31] tyto pracovní školy nepřispívaly k obecnému duševnímu rozvoji a rozvoji myšlení, jelikož byly založeny na mechanickém memorování žáka.

Významný obrat v českém školství nastává až po roce 1989 a to především ve změně názorů na dominující autoritu učitele a osobnost dítěte, ve snaze začít využívat aktivizující a nové komplexní výukové metody a podle Kratochvílové J. [50, s. 32] dále například ve způsobu hodnocení žáků. Díky snaze a aktivitě učitelů se výuka pomocí projektů začíná dostávat do českých škol. Podle Maňáka J. a Švece V. [51, s. 168] se začal objevovat požadavek na propojení života, učení a práce. Důležitá je podle nich spolupráce učitelů, žáků i rodičů. Ke zlepšení došlo v 90. letech i díky programům Obecná škola a Národní škola, kde často docházelo k úpravě předmětů v rozvrhu hodin. Rámcový vzdělávací program, který se na začleňování mezipředmětových vztahů a průřezových témat zaměřuje, spatřuje v projektové výuce velice efektivní výukovou metodu.

6.3. Různé chápání projektu a projektové metody

Již zmíněný Václav Příhoda se domnívá, že projekt je seskupení problémů. Úkolem projektové metody je tak komplexnější nahlížení na svět a zároveň zabránění izolaci znalostí. Jako zásadní považoval v této metodě zájem dítěte. Projektů využíval i v rámci jednoho předmětu. [50, s. 30]

Maňák J. a Švec V. [51, s. 168] vymezuje projekt jako „komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.“ Na tuto definici navazuje i Kratochvílová J. [50, s. 36] a přidává, že by se žák měl s touto úlohou (problémem) ztotožňovat a řešením těchto činností dosáhnout výsledného produktu projektu a mít svá zdůvodnění a argumenty, které prostřednictvím projektu získal nabytím nových zkušeností. Projektová metoda by podle ní měla akcentovat činnost, vlastní rozhodování žáků, svobodu i samostatnost. Na projektovou metodu také nahlíží jako na „uspořádaný systém činností učitele a žáků“. V tomto systému by hlavní roli měly být učební aktivity žáků a učitel působit jako poradce a pomocník směřující žáky k dosažení cíle.

Různým pojetím a názory především amerických pedagogů na projektové vyučování se zabývá i Dvořáková M. [52, s. 14-16]. Sama chápe projektovou metodu jako „výchovu životem pro život“. Vzniklý problém, praktická úloha pro žáky, musí patřit životní situaci žáka, která v něm vyvolá chtěný zájem. Podmínkou také je, že žák v projektu uplatní své dosavadní zkušenosti a získá si nové. Názorem Dvořákové M. [52, s. 15] je, že projekt je každá pracovní činnost žáka, kterou vykonává samostatně.

Lokšová I. a Lokša J. [53, s. 125] se domnívají, že projekty mohou být vykonávány i v rámci jednoho předmětu a to formou sloučených témat nebo jednotlivých skutečných problémů ze života žáků. I u těchto autorů se setkáváme s názorem, jak důležité je respektovat osobnost žáka, jeho zájmy a schopnosti.

6.4. Základní rysy projektu

Projekty by měly umožnit žákům poznávat něco nového prostřednictvím zážitků a zkušeností z vlastní životní reality, také vedou žáky ke spolupráci a objevování.

Projektovou výuku nelze realizovat během jedné vyučovací hodiny. Je možné uskutečnit ji v jeden den či blocích. Měla by také zasahovat do jiných předmětů. Zde je výhodou výuka na 1. stupni ZŠ. Učitel zde vyučuje celý nebo skoro celý den v jedné třídě a projekt tak po dohodě s ředitelem školy lze realizovat snadněji.

Důraz je kladen na otevřenost a aktivitu žáka i učitele. Učitel by neměl přesně určovat postup nebo do činnosti žáka přílišně zasahovat. Domníváme se také, že by žáci

neměli být během projektu hodnoceni známkami, ale měli by dostávat zpětnou vazbu od učitele a to např. pochvalu, odměnu, úsměv, povzbuzení atd.

Rysy, které by měl projekt mít, uvádí Coufalová J. [54, s. 11]: „Projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte. Umožňuje uspokojit jeho potřebu získávat nové zkušenosti, být odpovědný za svou činnost. Projekt vychází z konkrétní a aktuální situace. Neomezuje se na prostor školy, ale mohou se do něho zapojit i rodiče a široká veřejnost. Projekt je interdisciplinární. Projekt je především podnikem žáka. Práce žáků v projektu přináší konkrétní produkt. Pokud je to možné, je průběh a výsledek zdokumentován. Vznikne výstup, kterým se účastníci projektu prezentují ve škole nebo mimo školu. Projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině. Sociální psychologie druhé poloviny minulého století prokázala, že učení ve skupině je významné nejen pro rozvoj osobnosti žáka, ale zvyšuje i efektivitu procesu učení. Projekt spojuje školu s širším okolím. Umožňuje začlenění školy do života obce nebo širší společnosti.“

6.5. Druhy projektů

Projekty lze třídit podle různých hledisek. Zabývají se jimi např. Coufalová J. [54, s. 11-12], Novotný J. a Honzíková J. [55, s. 69-71] nebo Honzíková J. a Bajtoš J. [40, s. 82-83].

Honzíková J. a Novotný J. [55, s. 69-71] uvádí, že Kilpatrick, tvůrce této metody, rozděloval projekty podle jejich účelu. Prvním typem byl projekt, který se měl snažit uskutečnit jakousi myšlenku nebo plán. Náplní druhého typu bylo vést žáka k estetické zkušenosti či zážitku. Cílem třetího typu bylo odhalit otázku, úlohu, tedy nějaký problém. Čtvrtým typem byl projekt, který měl žáka vést k získání určité dovednosti.

Projekty lze dále rozlišit podle navrhovatele. Honzíková J. a Bajtoš J. [40, s. 82 - 83] se domnívají, že projekt může vzniknout spontánně, z požadavků, přání a zájmů žáka. Takový projekt vzniká naprosto přirozeně. Naopak může být i uměle připravený, tedy navržený učitelem. Třetím druhem v tomto rozdělení je mezityp obou výše zmíněných projektů. Jedná se tedy o typ kombinovaný, zčásti navržený učitelem a zčásti žákem. Pokud projekt navrhne učitel, dále ho rozvíjí žák. Pokud je projekt navrhnutý žákem, upravuje ho a koriguje učitel.

Všechny výše uvedené zdroje se dále shodují na tom, že projekty můžeme dále rozdělovat podle místa konání, podle počtu žáků, podle délky trvání (projekt může trvat jednu hodinu nebo i celý školní rok) i podle jejich organizace (v rámci jednoho nebo více předmětů) a určitě bychom byli schopni nalézt i další kritéria, podle kterých projekty rozlišit.

6.6. Fáze projektového řešení

Při projektovém vyučování prochází žák s učitelem různými fázemi. Šimoník O. [56, s. 44] navrhuje řešení projektu ve třech fázích. V první fázi žáci pracují na určitém místě, např. ve třídě, dílně, pozemku či kuchyni. V druhé fázi se střetávají s problémem, narážejí na obtíž, a jelikož chtějí zadaný úkol splnit, musí obtíž překonat. Vyřešení problému nalézají v teoretickém poučení a ve třetí fázi na základě tohoto poučení úkol dokončí.

Maňák J. a Švec V. [51, s. 168] nabízí řešení projektu ve čtyřech fázích. V první fázi stanovuje navrhovatel cíl. Pokud je navrhovatelem žák, je pravděpodobné, že se ostatní žáci s tématem identifikují. Je-li projekt navržený uměle, tedy učitelem, je jeho úkolem, aby ho připravil tak, aby žáky téma motivovalo a přijali ho za své. V druhé fázi se podle zmiňovaných autorů vytváří plán řešení. Žáci se zamýšlí nad tím, jaký bude výsledek celého projektu, jak výsledku docílí, jaké použijí postupy a materiál a jak svůj výsledek budou prezentovat. Ve třetí fázi se poté tento plán realizuje a ve čtvrté fázi se vyhodnocuje, tedy zveřejňují se výsledky práce a to nejlépe se širší veřejností, což má také velké motivační ovlivnění na řešitele.

Kratochvílová J. [50, s. 41-42] se ve svých fázích řešení projektu značně opírá o stádia, které stanovil W. Kilpatrick a to: záměr – plán – provedení – hodnocení. První fáze „plánování projektu“ stanovuje podnět, tedy úkol či problém k řešení. Také předkládá návrh výsledku projektu, časové rozvržení, organizační formy a způsoby vyhodnocení. V druhé fázi, samotné realizaci projektu, se postupuje podle již probraného a vyjasněného plánu. Ve třetí fázi výše zmíněná autorka doporučuje věnovat se výsledku projektu a to ústně, písemně či prezentací práce. Za velmi vhodné považuje, aby se této fázi účastnili i rodiče žáků a viděli tak výsledky svého dítěte. V poslední fázi bychom se měli zaměřit na hodnocení projektu pomocí kritérií, které byly stanoveny v první fázi.

6.7. Přednosti a úskalí projektové výuky

Učitel si své metody volí, a tak on sám po uvážení určuje, jaká metoda je nejvhodnější k naplnění jeho stanoveného cíle. Jako každá výuková metoda má i projektová výuka své klady a zápory, které musí učitel zvážit.

Za jednu z největších výhod považujeme její neizolovanost, možné spojení učebních obsahů a tedy ucelený pohled na daný problém. Další výhodou je učení se řešit problémy a zvládat obtížné situace. Projektová metoda také podporuje žáky ve vyjadřování svých vlastních názorů a myšlenek, které jsou zde vyslyšeny. Žáci se učí jeden druhému naslouchat a respektovat se. Za jednu z dalších výhod považujeme i to, že žáci během projektu mají možnost odpočinout si od práce s učebnicí a pracovat s jinými materiály. Výuka v projektech tak zabráňuje stereotypu, stále se opakujícím aktivitám v hodině a všednosti. Také tím učí práci s jinými materiály a jinou literaturou, vyhledávání potřebných publikací v knihovně nebo vyhledávání informací na internetu. Žáci se také při výuce často ptají, proč se to musí učit. Výhodou projektu je, že s žáky můžeme naučené učivo procvičit zasazením do jejich praktického života. Žáci si tím mohou uvědomit, že učivo, které se učí, má smysl.

Nevýhodou při projektové výuce může být nedostatečná informovanost učitele o svých žácích. Projekt by se nemusel povést, pokud učitel své žáky nebude dobře znát. Výuka v projektech také vyžaduje partnerský a někdy kamarádský vztah mezi učitelem a žákem, což v některých případech uskutečnit nelze, zvláště ve třídách s problémovým chováním. Učitelé mnohdy neuskutečňují projekty kvůli náročné přípravě. V současné době existuje i řada příruček a metodik, které jsou plné konkrétních příkladů pro vzdělávací projekty. Tyto projekty ale často nejsou proveditelné kvůli podmínkám, jako např. škola je ve městě a poblíž není les ani louka, dále kvůli finančním nákladům nebo nedostačujícím pomůckám. Problémy mohou nastat i ze strany rodičů a to kvůli nedostatečným informacím o projektové metodě. Může to zavinit i žák, který se domnívá, že si celé dopoledne při projektovém dni ve škole hraje a řekne to tak i rodičům. Rodiče proto mohou projektovou metodu odmítat, protože si myslí, že se jejich dítě ve škole neučí. Také se může stát, že si učitel projektový den připraví, ale ředitel ho v jeho realizaci nemusí podpořit.

Kratochvílová J. [50, s. 55] uvádí, že se negativa projektové metody dají kompenzovat např. zvyšováním povědomí okolí o projektech, kvalitním vzděláním

učitelů v této problematice, pečlivé přípravě projektu a pozitivním přístupem ze strany učitele, vedení školy a rodičů i okolí.

Praktická část

7. Návrh projektů

Praktická část této diplomové práce obsahuje originální projekty, které jsou určeny pro žáky a učitele na 1. stupni ZŠ do předmětu Pracovní činnosti. Projekty jsou zaměřeny na využití textilních technik, na rozvoj myšlení a technické gramotnosti. Většina projektů byla realizována a prověřena ve 2., 3., a 4. třídě v předmětu Pracovní činnosti.

Hodnocení probíhá vždy ve dvou rovinách – sebehodnocení žáka a hodnocení vyučujícím. Pro žáky je sebehodnocení těžké, proto je navádíme otázkami: Co jsi se dozvěděl/a nového? Co jsi se naučil/a? Co se ti nejvíce povedlo? Jak jsi se snažil/a? Zdá se ti výrobek pěkný? Jak výrobek využiješ/využijeme?

7.1. Seznamujeme se s textiliemi, textilní obrázek vložený do clip rámu nebo zalaminovaný

Téma: obrázek z různých textilních materiálů

Věková skupina: od 1. ročníku

Pomůcky: různé textilní materiály, nůžky, clip rám nebo laminovačka

Integrované předměty: praktické činnosti – stříhání, poznatky o materiálech

: výtvarná výchova (výtvarné ztvárnění)

Vyučovací metody a formy práce: diskuse, popis pracovního postupu, individuální práce, výtvarná činnost, beseda

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci mají znalosti o základních textilních materiálech, jejich způsobu vzniku, kvalitě i k čemu nám slouží jednotlivé druhy materiálu
- dovedou přemýšlet o tom, jak těžké je textilní materiál vyrobit, jak tomu bylo dříve a jak je tomu dnes

- rozšiřují si slovní zásobu (např. tkané a netkané textilie, len, druhy textilií – bavlna, vlna, hedvábí, džínovina)

Psychomotorické cíle:

- uplatňují svoji tvořivost při ztvárnění svého textilního obrazu
- sestavují jednotlivé komponenty, tedy materiály, do nějakého uspořádání, konkrétního nebo abstraktního
- rozvíjí si jemnou motoriku, prostorovou představivost a čistotu práce

Afektivní:

- ekonomické postoje: neplýtávají s materiálem, posuzují využitelnost textilních materiálů
- ekologické postoje: zbytky nevyhazují, přemýšlí o dalším využití
- estetické postoje: vkusně kombinují barvy i materiál
- sociální rozvoj: všichni žáci se aktivně zapojují do diskuse, dokáží naslouchat ostatním
- osobnostní rozvoj: individuálně a tvořivě pracují na svém modelu, projevují zájem a zvědavost

Než přistoupíme k samotné činnosti, povídáme si s dětmi, jak se textilie vyrábí dnes a jak to bylo dříve, jaké znají druhy textilií (co mají na sobě a doma), k čemu nám vlastně slouží a jak je můžeme zpracovávat. S menšími dětmi můžeme navázat i na večerníčkovou pohádku Jak krtek ke kalhotkám přišel. Krteček chtěl kalhotky s kapsami, rak by mu je z plátýnka vystříhal a rákosník ušil, ale krteček nevěděl, kde plátýnko vzít. Rostlinka jménem len mu pomohla.

Dětem přineseme do školy několik druhů textilních materiálů. Děti jistě budou znát bavlnu, vlnu, různé nitě, pleteninu jako jejich svetr, strojovou tkaninu jako je například jejich tričko, ale i textilie netkané, moderní, které jsou zpracovány chemicky, např. tekutými pojivy.

Z obrovského množství látek, bavlnek, vln, ovčího rouna, nití a pletenin si mohou děti vybírat a vytvořit si svůj textilní obraz. Podkladem může být jednobarevná látka, jednobarevný papír nebo podklad být vůbec nemusí. Dovoleno je stříhat, vystříhovat, mačkat a materiály překládat a vrstvit. Žákům můžeme pomoci i šablonkami. Šablonky si přenesou na látku, vystříhnou a dotvoří podle svého.

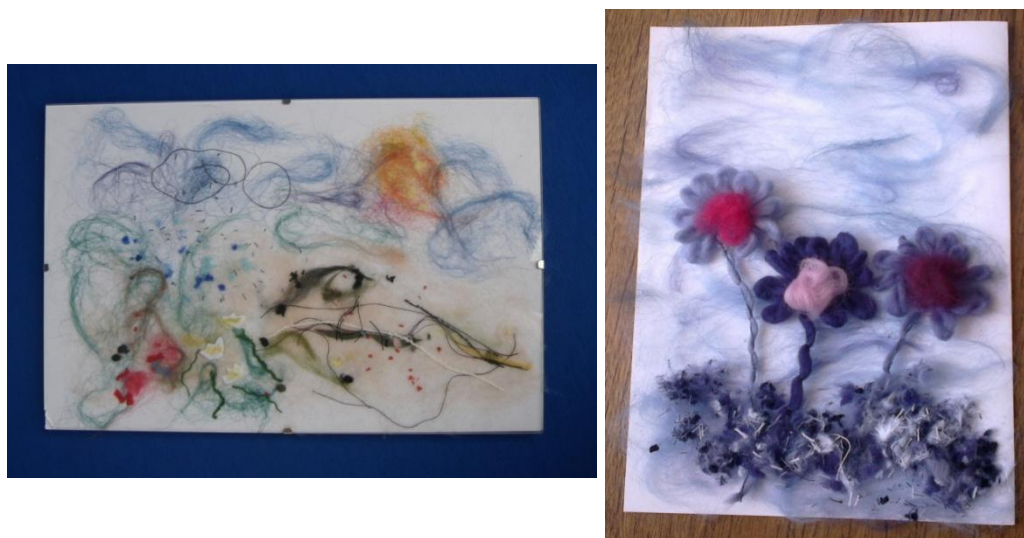
Žáci si obraz vytvoří a naaranžují ho do laminovací folie a učitel ho následně zalaminuje. Nebo si ho žák aranžuje do clip rámu a učitel po vytvoření pomůže žákovi přichytit háčky na přichycení a pověšení ze zadní strany clip rámu.

Obr. č. 13. Možný postup při vytváření obrázku – krajina.

Žákům ponecháváme volnost. Necháme je materiály poznávat a hrát si s nimi. Netrváme na tom, aby žáci na obrázku vytvořili něco konkrétního. Důležitý je pro nás v první řadě proces vytváření obrázku a žákova nová zkušenost a zážitek. Protože je to pro děti asi první práce s textiliemi, necháváme jim na vše dostatek času a ve výběru i v celkové činnosti je povzbuzujeme.

Z vytvořených obrazů si uděláme výstavu. Povídáme si znovu o použitých materiálech, jak se s nimi pracovalo a o použitých barvách.

Obr. č. 14. Ukázka hotových prací.

7.2. Obrázek na polystyrenovém podkladu

Téma: látky zastrkávané do polystyrenu

Věková skupina: od 2. ročníku

Pomůcky: polystyren, kousky látek, řezací a příborový nůž, fix, (šablony – viz příloha 1, nejsou nutné)

Integrované předměty: praktické činnosti – stříhání, zastrkávání, poznatky o použitých materiálech

: výtvarná výchova – kresba, ztvárnění kompozice

: matematika – měření délky pomocí pravítka, provázku či proužku papíru, přenášení této délky na látku a přidávání okrajů po celém obvodu

Vyučovací metody a formy práce: metody diskusní, frontální a individuální práce, demonstrativní výroba jednoho z obrázků

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci dovedou přemýšlet o technice patchworku a pochopí ji
- rozhodují o ztvárnění kompozice na svém obrázku
- plánují svou práci a vytvoří si mentální představu o hotovém obrázku
- mají poznatky o vlastnostech použitých materiálů a pomůcek (řezací nůž je ostrý, zacházíme s ním opatrně, polystyren je křehký)
- osvojují si novou technickou terminologii (např. polystyren, technika patchwork, řezací nůž)

Psychomotorické cíle:

- měří a odhadují délku
- uplatňují svoji tvořivost při komponování geometrických tvarů na polystyren
- plánují rozměry jednotlivých geometrických tvarů

- rozvíjí si pečlivost a přesnost, zejména při stříhání
- zvládají celý systém technologických kroků (odměření látky, vystřihnutí, přiložení, zastrkávání)

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: rozvíjí si pracovní návyky (např. úklid pracovní plochy)
- ekologické postoje: ekologicky přistupují k práci (látkou neplýtvají, stříhají u okrajů), přemýšlí o možnostech využití zbytků materiálu (polystyren i látku můžeme použít při dalším projektu jako materiál na výplň)
- estetické postoje: k tvorbě přistupují esteticky, vhodně ladí barvy
- sociální rozvoj: hodnotí své i obrázky ostatních, rozvíjí si prosociální vztahy (pomohou spolužákovi, půjčí mu látku, která se mu líbí)
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém obrázku, projevují zájem o danou techniku

Projekt začneme tím, že žákům ukážeme různé patchworkové práce. Ptáme se jich, jestli už někdy tuto techniku viděli a jestli nejenom v obchodě, ale i ruční práci svých babiček nebo maminek. Žáky seznámíme i se stručnou historií patchworku. Nejdůležitější ale pro nás bude diskuse o tom, jak vytvoříme vzor a jak jednotlivé kousky látky k sobě připojíme. Asi budou žáci navrhopvat jehlu a nit. My ji ale potřebovat nebudeme. Látku budeme zasouvat do polystyrenu a vytvoříme si patchworkový obrázek.

Tento projekt je již trošku složitější než projekt předchozí. Opět necháváme žáky vybírat si, tentokrát jenom z látek. Potřebujeme tedy velké množství látek a polystyrenovou destičku. Nejdůležitější je navržení obrazu. Na polystyren si předkreslíme fixem vzor. Žáci si mohou motiv předkreslit sami nebo pro ně můžeme vytvořit šablony (viz příloha č. 1), které si tentokrát obkreslí na polystyren. Důležité je, aby byl ve výsledku polystyren celý pokrytý látkou, a proto je nejjednodušší motiv nebo více motivů umístit libovolně a jako pozadí si předkreslit různé pravidelné a nepravidelné geometrické tvary. Poté dětem pomůžeme vzor naříznout řezacím nožem. Z látek vystřiháme tvary podobné předkresleným tvarům z našeho obrázku, asi o 1 cm

větší po celém obvodu. Pomocí příborového nože zasouváme tyto kousíčky látek do polystyrenu. Obalíme i polystyrenové hrany obrázku a tím je dílo připraveno k zavěšení.

Obr. č. 15: Realizace projektu s dětmi

Realizace a hodnocení projektu

Projekt byl realizován ve 2. třídě. Děti to velice bavilo. Byla jsem překvapena, jak žáci na patchwork pozitivně reagují a velice chytře přemýšlí. Všichni žáci stihli dokončit obrázek během třech vyučovacích hodin. Někdy nastával problém, když si žáci měli sami uštíhnout z látky tvary podobné těm předkresleným, ale o něco větší. Často

Obr. č. 16. Výsledné práce žáků 2. třídy.

nedokázali odhadnout velikost. Doporučila jsem jim stříhat raději větší než menší tvary, protože okraje jdou do polystyrenu velice snadno zasunout. Výsledné práce se dětem tak povedly, že se některé z nich staly součástí reprezentativní výstavy celé školy u vchodu budovy.

7.3. Obrázek z ovčího rouna

Téma: Seznámení se s ovčím rounem

Věková skupina: od 3. ročníku

Organizace: hromadná, individuální

Pomůcky: polystyren, různé barvy ovčího rouna, filc nebo silnější jemná látka, tavná pistole, jehly na plstění

Integrované předměty: praktické činnosti – rozvoj jemné motoriky, seznámení se s novým textilním materiálem, poznatky o jeho zpracování, osvojení si techniky plstění

: výtvarná výchova – výtvarné ztvárnění

Vyučovací metody a formy práce: metody diskusí, popis pracovního postupu, instruktáž, frontální a individuální práce, předvádění a pozorování, výtvarná činnost

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci se seznamují s ovčím rounem
- osvojují si poznatky o zpracování ovčí vlny (stříhání oveček, vybrání nečistot, praní, čechrání nebo česání,
- mají vědomosti o vlastnostech jehly na plstění a bezpečně s ní zacházejí (ostrý hrot – riziko poranění)

Psychomotorické cíle:

- uplatňují svoji tvořivost
- osvojují si techniku plstění

- učí se vytvářet odstíny barev u ovčího rouna

Afektivní cíle:

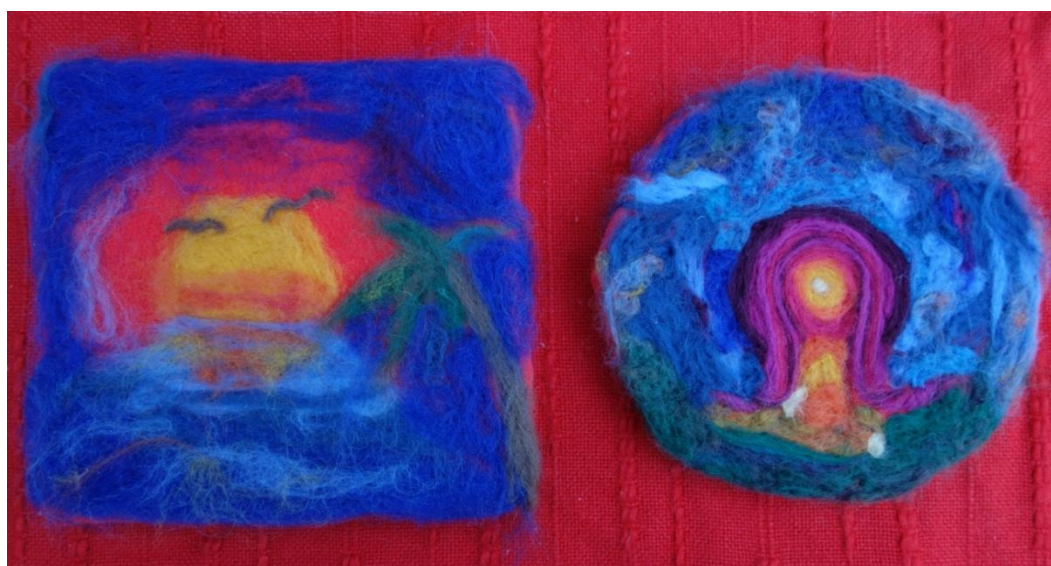
- ekonomické postoje: dokáží si přehledně uspořádat pracovní místo, neplýtvají s ovčím rounem
- ekologické postoje: preferují přírodní materiál, likvidují zbytky materiálu bez ekologické zátěže (zbytky polystyrenu můžeme použít jako materiál na výplň)
- estetické postoje: přistupují esteticky při výběru motivu a ladění barev
- sociální rozvoj: aktivně se zapojují do diskuse, hodnotí význam zvířat pro lidstvo
- osobnostní rozvoj: individuálně a tvořivě pracují na svém obrázku, vytváří si vztah k práci s ovčím rounem i k technice plstění, projevují zájem a zvědavost

Vyučovací hodinu s cílem seznámení žáky s ovčím rounem je dobré začít povídáním či diskusí o tom, kde vlnu a rouno získáváme, z jakých zvířat ji získáváme a jakým způsobem. Pokud pracujeme s mladšími dětmi, pomůže nám na úvod k vytvoření té správné atmosféry i již zmíněná kniha Lucie Jakubů a Gabriely Tomcové [20], v níž nalezneme příběh o pasáčkovi ovcí, Janečkovi, který ovečky stříhal, jako nás stříhá kadeřnice. Poté vlnu pral, sušil, česal, spřádal, ufilcoval klobouk nebo umotal klubíčka a babička mu upletla svetr. Dětem vysvětlíme, že v dnešní době můžeme ovčí rouno i nabarvit. Bylo by dobré koupit obyčejné přírodní ovčí rouno a s dětmi si jej opravdu nabarvit speciálními barvami či spreji na textil a nechat usušit. Jednotlivé barevné kousky rouna můžeme trhat a míchat. Budeme tak mít větší výběr odstínů barev. Potom již můžeme přistoupit k výrobě obrázku.

Lepidlem z tavné pistole pokryjeme hrany polystyrenu, na které přiložíme a napneme látku. Na stranu polystyrenu, kam budeme vpichovat rouno, lepidlo přijít nemůže, protože by zabránilo vpichování do polystyrenu plstící jehlou. Látku (filc) si ustrihneme větší než je polystyren, aby nám pokryla i hrany polystyrenu a my tak nemuseli obrázek rámovat. Do filcu vpichujeme rouno podle naší fantazie.

Obr. č. 17. Výroba mandaly.

Obr. č. 18. Výsledné obrázky z ovčího rouna.

7.4. Třídní odpočinkový kobereček

Téma: bambule

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: karton, bavlna, nůžky, tvrdá látka na podklad (kanava, panava)

Integrované předměty: pracovní činnosti – nácvik výroby bambule, stříhání

: matematika (geometrie) – rýsování kružnic, výběr a kresba
chtěného tvaru

Vyučovací metody a formy práce: popis pracovního postupu, frontální a individuální práce, hlasování

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- učí se vytvářet si pomůcky (šablony)
- bezpečně zachází při práci s kružítkem (ostrý hrot – riziko poranění)
- rozhodují o navržení tvaru koberce
- pochopí techniku výroby bambule

Psychomotorické cíle:

- zdokonalují se v technice rýsování a stříhání
- rozvíjí si pečlivost a přesnost
- zvládají celý systém technologických kroků výroby bambule (výroba jednoduché šablony, namotání bavlny na propisku, obmotávání bavlny kolem šablony jejím středem, prostřihávání, vložení příze, uzel)

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: uvažují o bavlně jako o dostupném materiálu
- ekologické postoje: správně odhadují množství materiálu potřebného na výrobu
- estetické postoje: vkusně přistupují k výběru barev i ke kombinaci barev
- sociální rozvoj: učí se odpovědnosti za kvalitu své práci, která je i výsledkem celé třídy
- osobnostní rozvoj: hodnotí význam své práce, všichni se aktivně a tvořivě zapojují do projektu

Na karton si narýsujeme dvě kružnice o poloměru 6 cm a ze stejných středů ještě kružnice o poloměru 3 cm (pokud pracujeme s mladšími žáky než je 3. třída, kružnice žákům připravíme). Kruhy i vzniklý otvor vystříhneme. Tyto šablony položíme na sebe a přízi provlékáme středem do té doby, než se otvor nezaplní. Pomoci nám může

propiska nebo tužka, na kterou nejdříve přízi namotáme a poté s ní otvor provlékáme. Kolem obvodu vlnu prostříháme, mezi kartonová kolečka vložíme přízi a utáhneme. Uděláme dva uzlíky a kolečka odebereme.

Bambuli můžeme utvořit i kombinací více bavln a to tak, že na propisku namotáme souběžně více barev či druhů bavlny.

Z látky si vystříháme tvar našeho koberečku, o kterém žáci hlasují. Paní učitelka poté našívá bambulky na látku.

Realizace a hodnocení projektu

Projekt byl realizován ve 4. třídě. Žáky výroba koberečku velice nadchla. Nejdříve si vůbec neuměli představit, jak kobereček vznikne. Byli překvapeni i z výroby bambulky. Děti jásaly a říkaly, že je to bambulka jako na jejich čepici a že nevěděly, že výroba bambulky je tak snadná. Bambulky vyráběly velice rychle. Během hodiny jsem nestíhala bambulky našívat, protože jsem pomáhala žákům, kterým to moc nešlo. Bambulky jsem našila až odpoledne a druhý den bylo pro žáky velké překvapení, že je jejich kobereček hotový a ukazovali si navzájem, které bambulky vyráběli.

Obr. č. 19. Žáci s hotovým třídním koberečkem.

O tvaru koberečku jsme hlasovali. Na výběr byly různé tvary, které jsme si kreslili na tabuli. Nakonec jsme se shodli, že třídní kobereček bude ve tvaru srdce. Kobereček tak bude symbolem, že jsou ve třídě dobré vztahy a máme se tu rádi. Také jsme se rozhodli, že si kobereček nejdříve pověsíme na nástěnku a pozveme ostatní třídy, aby se podívaly.

Obr. č. 20. Hotový třídní kobereček.

7.5. Legrační čepice, čepice na karneval

Téma: paruka vyrobená z bambulí a dalších doplňků

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: karton, různé druhy a barvy bavlny, nůžky, (stará) čepice, dále např. stužky, mašličky, knoflíky, korálky, lemovky, peříčka, sponky, koncovky na šňůrky, nášivky či našehlovačky, krajky, prýmky a jiné různé ozdoby

Integrované předměty: praktické činnosti – nácvik výroby bambule, stříhání, našívání ozdob

: matematika – rýsování kružnic

Vyučovací metody a formy práce: frontální a individuální práce, vytváření dovedností, výtvarná činnost

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci se učí vytvářet si pomůcky
- vytvoří si mentální představu o budoucím výrobku
- rozhodují o možných doplňcích, které lze na čepici našít
- mají vědomosti o vlastnostech jehly (ostrý hrot – riziko poranění)
- umí posoudit estetický vzhled čepice

Psychomotorické cíle:

- zvládají celý systém technologických kroků výroby bambule (výroba jednoduché šablony, namotání bavlny na propisku, obmotávání bavlny kolem šablony jejím středem, prostřihávání, vložení příze, uzel)
- zdokonalují se v technice rýsování a střihání
- rozvíjí si fantazii a prostorovou představivost
- uplatňují svoji tvořivost při přemýšlení o různých doplňcích i při volbě barev

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: uvědomují si, že lze užitečné věci i vyrobit a nemusí se vše kupovat v obchodě
- ekologické postoje: neplýtvají s materiálem, použijí starou čepici, preferují přírodní materiál
- estetické postoje: pečlivě upravují svůj výrobek, vkusně kombinují barvy i materiál, originálně čepici dotvoří různými doplňky
- sociální rozvoj: pomáhají druhým, dokáží se druhými inspirovat
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém modelu, hodnotí význam své práce, utvářejí si vztah k práci

Postup výroby bambule byl popsán výše v kapitole 7.4. Záleží na dětech, zda budou chtít čepici pokrýt celou bambulemi a ozdoby našít na bambule nebo vytvořit pár bambulí a ozdoby našít rovnou na čepici. Přidat můžeme cokoliv, co nás napadne, co máme zrovna my nebo děti k dispozici - stužky, mašličky, knoflíky, korálky, lemovky, peříčka, sponky, koncovky na šňůrky, nášivky či nažehlovačky, krajky, prýmky a jiné různé ozdoby.

Čepici můžeme využít při třídní besídce, školním vystoupení, školním plese nebo na dětském karnevalu.

Obr. č. 21. Jedna z možností výroby čepice.

Obr. č. 22. Jedna z možností - čepice pouze z bambulí.

7.6. Vítání jara

Téma: vítání jara, výroba Morany, háčkovaný řetízek, omotávaný květináček

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: větve, noviny nebo seno, látka, provázek, papírový květináček, bavlna, lepidlo vteřinové nebo herkules

Integrované předměty: praktické činnosti – stříhání, šití, háčkování

: prvouka (pěstitelství)

Vyučovací metody a formy práce: diskuse, individuální, frontální a skupinová práce, demonstrativní ukázka (háčkování), napodobování, vytváření dovedností

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci uplatňují znalosti o lidových zvycích
- rozhodují o způsobu vytváření doplňků pro Moranu
- rozšiřují si slovní zásobu (různé pojmenování Morany, technika háčkování, základní oko, řetízkové oko)

Psychomotorické cíle:

- měří a odhadují délku a šířku látky na Moranu
- uplatňují svoji tvořivost při výrobě Morany
- osvojí si techniku háčkovaného řetízku v ruce
- osvojují si výrobu kříže z větví, tedy spojování dřeva provázkem
- zdokonalují se v technice háčkování, šití a stříhání
- rozvíjí si jemnou motoriku a koordinaci rukou, zejména při háčkování

Afektivní cíle:

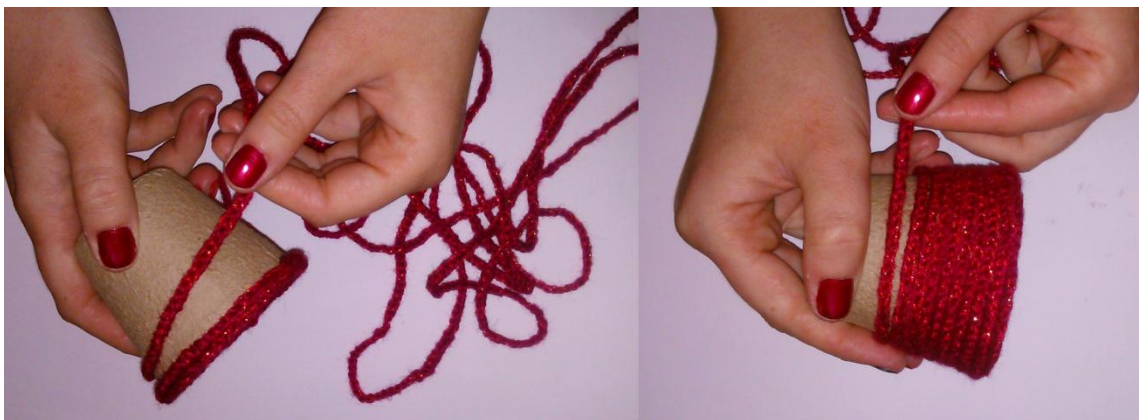
- ekonomické postoje: jsou vedeni k vytrvalosti, neplýtvají s materiálem, vybírají si z dostupných materiálů
- ekologické postoje: zbytky likvidují bez ekologické zátěže, Moranu nebudeme vyhazovat do vody, ale spálíme ji
- estetické postoje: hodnotí estetický význam vyrobených květináčků, k háčkování přistupují pečlivě (všechna oka se snaží utahovat stejně, po objevení chyby se vrátí zpět)
- sociální rozvoj: jsou schopni pracovat ve skupině a rozdělit si role, respektují názory, práci a výsledky práce ostatních žáků a skupin, objektivně hodnotí průběh jak své práce, tak i ostatních
- osobnostní rozvoj: všichni se aktivně a tvořivě zapojují do projektu, utvářejí si vztah k technice háčkování, projevují zájem a zvědavost

Po krásných teplých březnových dnech jsme se rozhodli, že už zimu nechceme a vyneseme ven Moranu. Tu si vyrobíme jednoduše pomocí dvou svázaných větviček v kříž. Jako hlavu použijeme novinový papír obmotaný bílou látkou, obličej nakreslíme fixem a naši bohyni dáme také šátek. Ruce ovineme látkou a na závěr jí přišíjeme sukni či zástěru. Dozdobit ji můžeme různými stuhami či vajíčky. Morany vyrábíme ve skupinách po 4 - 5 žácích. Alespoň jednu vyučovací hodinu věnujeme lidovým zvykům souvisejících s jarem. Povídáme si o různém pojmenování Morany, někde se jí totiž říká i Morena, Mařena, či Smrt a Smrtka a o tom, co o ní vlastně víme a kdy ji vynášíme.

Po vnesení Morany, tedy vnesení smrti, už myslíme na příchodí jaro. Žáků se můžeme zeptat, kdo se na jaro těší. Naši nástěnku můžeme vytvořit s anglickým názvem „Hands up for Spring“. Kdo pro jaro hlasuje, tedy se na něj těší, obkreslí si na barevný papír svou ruku a na nástěnku ji přidá.

Myslet už také musíme na semínka, která brzy zasejeme do třídního záhonu. Semínka už si chceme zasít dopředu a nechat zatím ve třídě. Vyrobíme si na ně jednoduché květináčky.

Nejdříve si z bavlny nebo bavlnky vytvoříme jednoduchý uháčkovaný řetízek. Háčkovat můžeme v ruce nebo pomocí háčku. Rychlejší a pro děti zábavnější bude háčkování v ruce. Vytvoříme si řetízek dlouhý 2,5 metru, který omotáváme kolem připraveného květináčku. Lepidlo nám postačí nanést pouze na první dvě řady okraje květináčku a poté až na poslední řadu. Vždy nanese trochu lepidla a bavlnku přiložíme.

Obr. č. 23. Omotávání květináčku háčkovaným řetízkem.

Bylo by možné, ale ne tak efektní, bavlnku neháčkovat, ale rovnou lepit. Nebo nemusíme bavlnku háčkovat, ale můžeme si vytvořit jednoduchou obtáčenou šňůrku – na kliku zavěsíme v polovině asi 4 metry dlouhou bavlnu, chytíme oba konce a bavlnu přetáčíme rukama pořád stejným směrem. Když je šňůrka pevná, přeložíme ji opatrně napůl, sejmem z kliky a konce zauzlujeme. Šňůrka se do sebe zatočí.

Pokud všechny květináčky na zasetí semínek nespotřebujeme, můžeme si do nich vyrobit sněženku (můžeme si povšimnout na obrázku č. 25) nebo patchworkové vajíčko, vše rovněž také z textilních materiálů.

Obr. č. 24. Květináček.

Obr. č. 25. Další možné využití - sněženka zasazená v květináčku a patchworkové vajíčko.

Realizace a zhodnocení projektu

Děti spolupracovaly s nadšením a chutí. Každý úkol se snažily splnit velmi zodpovědně. Pro některé žáky (konkrétně pro dva chlapce) bylo háčkování opravdu obtížné. Byli velice vděční, když mohli místo háčkování vyrábět obtáčené šňůrky na klíce od dveří. Ostatní žáci byli jednoduchou výrobou háčkování řetízku v ruce příjemně překvapeni.

Obr. č. 26: Žáci háčkují řetízek v ruce

Obr. č. 27. Žáci háčkují řetízek v ruce.

Obr. č. 28. Hotové květináčky.

Obr. č. 29. Žáci s hotovými květináčky.

7.7. Výroba herního pole

Téma: výroba herního pole pro hru Dáma

Věková skupina: od 4. třídy

Pomůcky: 2 + 2 bavlny - dvě různé barvy (např. černá a bílá), sádra, formičky na led nebo obal od bonboniéry, černá akrylová nebo venkovní barva, čtvrtka A3, tmavá látka, Savo pro bělení prádla, vatová tyčinka

Integrované předměty: praktické činnosti – technika háčkování, sešívání, stříhání
: výtvarná výchova – malba Savem

Vyučovací metody a formy práce: popis pracovního postupu, individuální práce, instruktáž, demonstrativní ukázka (háčkování dlouhého sloupku), napodobování, vytváření dovedností

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci se učí technice háčkování, porozumí ji a aplikují
- společně vyvozují pravidla pro hru
- navrhnou možnosti výroby hracích figurek
- osvojují si a aplikují poznatky o sádře (když zředíme sádro s vodou, tak ztuhne)
- dokáží vyjmenovat postup při práci se sádrou
- osvojují si novou technickou terminologii (sádra, Savo, akrylová barva, dlouhý sloupek)
- dodržují pravidla bezpečnosti při práci se sádrou i s nebezpečnou chemickou látkou, Savem

Psychomotorické cíle:

- zdokonalují se v technice háčkování

- osvojují si celý systém technologických kroků a uvědomují si, jak je důležité dodržovat správný pracovní postup
- uplatňují svoji tvořivost, např. při malbě Savem
- rozvíjí si pečlivost, přesnost, vytrvalost, jemnou motoriku, koordinaci rukou a čistotu práce

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: úsporně zacházejí s materiálem (šetří s bavlnou, sádrou, barvou, látkou i Savem)
- ekologické postoje: uvažují o tom, že háčkovaná šachovnice vydrží déle než šachovnice z papíru, při navrhování výroby hracích figurek preferují přírodní materiál, uvažují o recyklaci (např. plastu z bonboniéry)
- estetické postoje: postupují tvořivě zejména při malbě Savem
- sociální rozvoj: objektivně hodnotí průběh své práce i práce ostatních, komunikují se spolužáky i učitelem (zejména při vytváření si pravidel třídní soutěže), dokáží pomoci druhému, např. naučit háčkovat méně zdatného spolužáka
- osobnostní rozvoj: všichni se aktivně zapojují do projektu, individuálně pracují na svém modelu, trénují si vytrvalost, vytvářejí si vztah k technice háčkování, ocení význam všech výrobků i samotné techniky háčkování

Na základních školách často probíhají soutěže ve stolní hře Dáma, která se někdy označuje za „duševní sport“. Dáma rozvíjí pozornost, soustředění žáků, logické myšlení i kompetence k řešení problémů. Můžeme si uspořádat třídní turnaj s vlastními pravidly, které si s dětmi určíme. Před prvním kolem turnaje si bude první polovina třídy losovat soupeře, tedy zbylou polovinu dětí. Z každého duelu postoupí jeden žák do druhého kola a takto pokračujeme, dokud nedostaneme vítěze. Pro tři nejlepší hráče vyrobíme medaili.

Vyrobít si ale také musíme vlastní herní pole. Papírové hry se často opotřebovávají nebo i roztrhávají, a tak si vyrobíme herní pole, kterému se nemůže nic stát. To vytvoříme uháčkováním 64 stejných čtverců, polovina z nich bude bílá a polovina z nich černá. Určit si můžeme ale i jiné dvě barevné kombinace. Nejdříve

uháčkujeme 15 řetízkových ok, řadu otočíme a dalších 8 řad uháčkujeme dlouhými sloupky. V běžné třídě s 25 žáky uháčkuje každý žák pouze 2 čtverce a ti šikovnější zvládnou i třetí. Pokud děti zvládají techniku háčkování, šachovnice se dá takto vytvořit během dvou vyučovacích hodin. Kdo je hotový, přišívá si své čtverce k ostatním.

Obr. č. 30. Výroba herního pole.

Žáky necháme samostatně přemýšlet i o výrobě hracích figurek. Jednou z možností je vyrobit si figurky ze sádry, kterou promícháme v požadovaném poměru s vodou a nalijeme ji do formiček na led nebo můžeme využít i obalu od bonboniéry. Sádra nám ztuhne během několika minut. Polovinu z figurek můžeme nechat tak, jak je a druhou polovinu nabarvíme černou (např. venkovní nebo akrylovou) barvou.

Obr. č. 31. Výroba hracích figurek.

Hru si poté za odměnu opravdu zahrajeme. Turnaj může probíhat po dobu např. jednoho měsíce vždy o velké přestávce. Hrají vždy dva hráči a kdo chce, může fandit. Turnaj se pro větší motivaci žáků může během roku několikrát opakovat.

Medaile pro vítěze vytvoříme z tmavé látky. Z této látky vystříháme kruh, který nalepíme na čtvrtku stejného formátu. Pomocí Sava pro bělení prádla a vatové tyčinky vytvoříme na medaili číslice umístění (1., 2. a 3.) a nějaký vzor jako vylepšení medaile. Při práci se Savem musíme postupovat velmi opatrně. Děti upozorníme na to, že pracují s nebezpečnou chemickou látkou. Ve třídě máme otevřená okna nebo pracujeme venku. Do medaile vytvoříme děrovačkou díрку, kterou provlékneme šňůrku na pověšení medaile kolem krku.

Obr. č. 32. Medaile.

7.8. Zvířátka

Téma: didaktická pomůcka pro prvňáčky, zvířátka

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: okopírované obrázky a šablony na čtvrtku (příloha č. 2), pastelky, různé kousky (zbytky) látek, drobný materiál na výplň, sešívačka

Integrované předměty: praktické činnosti – obkreslování, stříhání, sešívání

: výtvarná výchova – kreslení

: matematika – vymýšlení různých příkladů a slovních úloh pro 1. třídu

Vyučovací metody a formy práce: metody diskusní, frontální a individuální práce, práce se šablonkami a návodem

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci dovedou přemýšlet o věci, která pomůže prvňáčkům při výuce
- jsou schopni vyjadřovat své myšlenky a názory
- bezpečně pracují se sešívačkou
- vytvoří si mentální představu o budoucím výrobku

Psychomotorické cíle:

- zvládají techniku kresby
- uplatňují svoji tvořivost při kreslení a výběru barev tak, aby to bylo co nejefektivnější
- zdokonalují se v technice obkreslování, stříhání a sešívání pomocí sešívačky

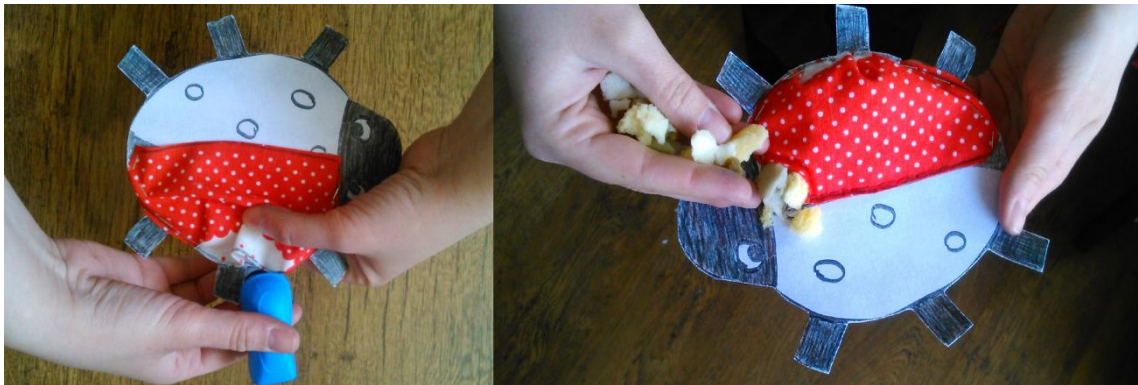
Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: s materiálem neplýtvají, učí se využívat malých zbytků látek nebo obkreslovat šablonku co nejbliže k okraji látky či čtvrtky
- ekologické postoje: přemýšlí nad likvidací zbytků, zbytky využijí jako materiál na výplň
- estetické postoje: vkusně volí barvy pastelek a následně k nim i barvy látek, při kresbě, stříhání i sešívání postupují pečlivě
- sociální rozvoj: objektivně hodnotí průběh jak své práce, tak práce ostatních, přijímají názory svých spolužáků
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém modelu, hodnotí význam vyrobené pomůcky

Projekt začneme se žáky diskusí o tom, jestli si vzpomínají na 1. třídu, na první školní den, na to, co jim paní učitelka přichystala a jak byla vyzdobená třída, když tam paní učitelka ještě neměla žádné jejich obrázky. My paní učitelce, která bude mít příští rok prvňáčky, můžeme trochu pomoci a nějaké obrázky nakreslit. Ale aby to bylo užitečné pro učení budoucích prvňáčků, spojíme to s matematikou. Žáků se ptáme, jestli si pamatují, co uměli z matematiky na začátku 1. třídy a jaké počítali příklady a slovní úlohy. Poté žákům předložíme připravené obrázky se šablonkami, které si vystřihnou a vybarví. Žáky nabádáme k tomu, aby se hodně snažili, protože to uvidí děti (např. o rok mladší než oni) a možná i rodiče první školní den. Šablonky si překreslíme na různé barevné druhy látek, vystřihneme a sešívačkou podle uvedených čísel sešijeme k již vybarvenému obrázku. Vždy ke konci sešívání jednotlivého tvaru otvory naplníme materiálem na výplň. Výsledné práce si vystavíme a navrhujeme různé početní nebo i jiné úlohy, které by paní učitelka mohla dětem zadat. Vymyšlené příklady a slovní úlohy zapisujeme zkráceně na velký papír.

Obr. č. 33. Kreslená zvířátka.

Obr. č. 34. Postup při výrobě - beruška plněná molitanem.

Obr. č. 35. Hotové pomůcky pro prvňáčky.

7.9. Polštářek

Téma: nahřívací polštářek s mořskou solí, nemoc v zimě

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: čtvrtka, libovolné potřeby na kresbu nebo malbu, látka – např. starý svetr, sůl, materiál na výplň, (bylinky – např. levandule, šalvěj, mateřídouška, heřmánek, máta), nůžky

Integrované předměty: praktické činnosti – rozvoj jemné motoriky, vázání uzlíků, spojování látky

: výtvarná výchova – výtvarné ztvárnění zimních sportů

: prvouka, přírodověda – znalosti o nemocech, o nebezpečí

Vyučovací metody a formy práce: výtvarné činnosti, beseda v kruhu, demonstrativní výroba polštářku, vytváření dovedností, frontální a individuální práce

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci uplatňují a prohlubují si předchozí znalosti o nemocech vyskytujících se v zimním období
- jmenují různé způsoby prevence (teplé oblečení, přísun vitaminů, otužování, pobyt na čerstvém vzduchu, pravidelný a dostatečný spánek, dostatek tekutin)
- mají vědomosti o nebezpečí, se kterým se v zimě můžeme setkat a jak mu předejít

Psychomotorické cíle:

- zvládají techniku kresby a malby
- uplatňují svoji tvořivost, zejména při výtvarných činnostech a výběru tvaru
- osvojují si celý systém technologických kroků při spojování látky pomocí uzlíků (kresba tvaru, nastříhnutí okrajů, tvorba jednoduchých uzlíků, vyplnění polštářku vhodným materiálem, dokončení spojování pomocí uzlíků)
- zdokonalují se v technice stříhání

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: oceňují, že si dokáží vyrobit praktickou věc a nemusí ji kupovat v obchodě
- ekologické postoje: používají staré látky (např. starý již nepoužívaný svetr)

- sociální rozvoj: všichni se aktivně zapojují do diskuse, objektivně hodnotí svou práci i práci spolužáků
- osobnostní rozvoj: hodnotí význam nahřívacího polštářku, utváří si vztah k vlastnoručně vytvořenému výrobku, který má praktické využití, projevují zájem a zvědavost

S dětmi kreslíme nebo malujeme jejich nejoblíbenější zimní sport tak, jak je jejich vybraný sport bezpečný, s chrániči atd. Např. bruslení na ledě, lyžování, sáňkování, koulování, běžkování a jiné. Za úkol mají nakreslit při tomto sportu i sebe popřípadě jejich kamarády. Poté sedíme v kroužku a povídáme si o tom, jaký sport nakreslili, jaká při tomto sportu hrozí nebezpečí, jak jim předcházet a rozebíráme i to, jak jsou postavy na obrázku oblečené, jestli mají čepici, šálu, rukavice, zimní boty, atd. a jak se v zimě správně obléci. V zimě se často setkáváme s běžnými nemocemi jako např. chřipka, rýma, kašel atd. S dětmi si o těchto nemocech povídáme - jak nemocím předcházet, jak je léčit i jaký je průběh nemoci. Prevence je to nejdůležitější – teplé oblékání, přísun vitaminů, atd. Proč zrovna v zimě tyto nemoci máme? Jaká další nebezpečí na nás v zimě číhají?

S dětmi si také povídáme o tom, co dělají, když jsou nemocní. Je i jiný způsob než předepsané prášky od paní doktorky? My si vyrobíme polštářek, který nám pomůže pro uvolnění rýmy, zmírnění kašle, pro uvolnění dýchacích cest nebo pro prohřátí.

Na dvojitou látku (na svetr) si fixem nakreslíme tvar našeho polštářku. Tvar rozšíříme v obvodu o dalších 8 – 10 cm. Tvar vystříhneme právě podle rozšířeného okraje. Tento okraj rozstříháme na proužky kolmo k obvodu. Stříháme obě vrstvy látky najednou. Proužky látek pak svazujeme uzlíky, vždy proužek horní látky svážeme s proužkem dolní látky. Až nám zbyde svázat posledních pár uzlíků, polštářek vycpeme. Můžeme použít jenom sůl nebo sůl namícháme s materiálem na výplň (se zbytkem látek nebo nastříhaným molitanem). Přidat můžeme i bylinky.

Polštářek dáme na pár minut do trouby (i mikrovlnné) a přiložíme na bolavé místo. Pokud použijeme bylinky, polštářek bude krásně vonět, protože se teplem vůně uvolní.

Obr. č. 36. Postup při výrobě polštářků.

7.10. Vlajka ČR

Téma: svatý Václav, státní svátek, vlajka ČR

Věková skupina: od 4. třídy

Pomůcky: text o svatém Václavu (příloha č. 3), papír, vodovky, látky barvy státní vlajky ČR, sešívačka, velké pravítko, nůžky

Integrované předměty: praktické činnosti – stříhání, práce se sešívačkou

: výtvarná výchova – malba vlajky

: matematika – měření a odhadování

: vlastivěda – život svatého Václava

Vyučovací metody a formy práce: rozhovor, skupinová práce, vyprávění

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci si doplní a rozšíří své vědomosti o životě a činech svatého Václava
- uplatňují znalosti o státních svátcích a o vlajce ČR
- rozumí a aplikují poměr rozměrů stran vlajky ČR

Psychomotorické cíle:

- měří a odhadují délku a šířku při vytváření modelu
- zdokonalují se v technice stříhání a v práci se sešívačkou
- rozvíjí si jemnou motoriku a koordinaci rukou

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: své pracovní místo si uspořádají přehledně, s látkou zacházejí úsporně, správně odhadují spotřebu materiálu
- estetické postoje: jednotlivé kusy látky sešívají tak, aby respektovali proporcionalitu výrobku
- sociální rozvoj: jsou schopni pracovat ve skupině a rozdělit si role, všichni se aktivně zapojují do projektu, objektivně hodnotí průběh jak své práce, tak i ostatních a věnují pozornost tomu, kdo právě vypráví
- osobnostní rozvoj: projevují zvědavost a zájem o téma související se svatým Václavem i vlajkou ČR

Projekt začneme zjišťováním vědomostí, které žáci mají o svatém Václavu, jeho životě, činech a lidech kolem něj. Následně se rozdělíme do čtyř skupin. Každá skupina si seskupí alespoň dvě lavice k sobě. Z každého týmu zůstane sedět v lavicích vždy jeden žák a ostatní se přesunou do zadní části třídy. Tento žák dostane předtištěný text (příloha č. 3) o svatém Václavovi, přečte si ho a zapamatuje. Poté je vyzván ke své skupině druhý žák, kterému text převypráví první žák. I druhý žák se ho snaží zapamatovat a převyprávět dalšímu a dalšímu. Poslední žák vypráví text celé třídě. Žáci hodnotí, jestli byl text převyprávěn dobře a popřípadě co chybělo.

Následuje diskuse o tom, jak i v dnešní době svatého Václava oslavujeme, co děláme a na jaký den připadá státní svátek. Postupně také jmenujeme všechny státní svátky, píšeme si je na tabuli a poté je očíslováme podle pořadí, tedy data, ve školním roce. Prvním svátkem tedy bude Svatý Václav a poslední Den upálení Jana Husa. Zeptáme se, co vyvěšujeme o státních svátcích. Děti to budou vědět, protože státní vlajka je vyvěšována většinou i před školou. Žáci by také měli vědět, jak vlajka vypadá. Barvy budou jistě znát, problém nastane pravděpodobně u poměru stran, který je 2 : 3

(šířka : délka). Každý žák si vezme papír formátu A4, přeloží ho na polovinu z levé strany na pravou nebo naopak a poté ještě na jednu polovinu shora dolů nebo zdola nahoru. Tím snadněji poměr stran žákům vysvětlíme. Úkolem je vlajku domalovat.

Následně si vlajku vyrobíme mnohem větší a to z látky. Pracujeme ve stejných skupinách. Různé zbytky látek barvy červené, modré a bílé sešíváme k sobě. Žáci musí všechny kousky látek přeměřit a popřípadě zastříhnout, než je spojí sešivačkou k sobě. Musí si také určit rozměry stran a neustále je přeměřovat. Vlajku můžeme schovat do skříně a vytáhnout vždy před každým státním svátkem.

Obr. č. 37. Vlajka ČR.

7.11. Výroba sítě na zavěšení obrázků

Téma: výroba sítě a ozdobných kolíčků, výroba sítě dnes a v minulosti

Věková skupina: od 3. třídy

Pomůcky: provázek nebo silná a pevná bavlna, kolíčky, látka, nůžky, tavící pistole

Vyučovací metody a formy práce: metody diskusní, demonstrativní ukázka síťovin, skupinová a individuální práce, práce s obrázkovým návodem

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci jmenují různé věci, které se vyrábí technikou síťování (sportovní sítě, síťovka na nakupování, rybářské sítě) a uvědomují si jejich různé využití
- vytvoří si mentální představu o síti, která vznikne
- uvědomují si, že výsledek práce záleží i na tom, zda dodrží technologický postup (např. budou vázat uzlíky stejně daleko od sebe)

Psychomotorické cíle:

- měří délku provázku a odhadují délku při vázání uzlíků
- uplatňují svoji tvořivost (např. při volbě barev látky, při výrobě středu)
- osvojují si techniku výroby jednoduché sítě
- zdokonalují se v technice stříhání, obkreslování, skládání a šití
- dokáží vytvořit předměty podle předlohy
- osvojí si celý systém technologických kroků při výrobě kytičky kanzashi (viz obrázkový návod, obr. č. 39)
- rozvíjí si jemnou motoriku a koordinaci rukou

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: hodnotí význam vyrobené sítě pro školní účely i to, že se síť nemusí kupovat, ale že jsou žáci tak šikovní a vyrobí si sami to, co do třídy potřebují
- ekologické postoje: neplýtvají provázkem ani látkou
- estetické postoje: pečlivě sešívají jednotlivé okvětní lístky
- sociální rozvoj: všichni se aktivně zapojují do projektu, objektivně hodnotí průběh projektu, jsou ke spolužákům ohleduplní a pomáhají si
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém modelu, projevují zájem a zvědavost, jsou ochotní být aktivní při celotřídní činnosti

Projekt začneme ukázkou různých druhů sítí podle jejich účelu. Žákům ukážeme např. síť na volejbal, tenis či jiné sporty, rybářskou síť a nákupní síťovku. Ptáme se jich, co to je, jak tyto věci využíváme a jak jsou vyrobené. Síť necháme žáky osahat a navážeme tu správnou atmosféru k tomu, aby žáci sami projevili zájem o techniku síťování. Žákům řekneme, že by se nám síť do třídy také hodila, a proto si ji co nejjednodušeji vyrobíme. Od jednoho místa třídy k druhému si zavěsíme provázek tak

Obr. č. 38. Postup výroby sítě.

dlouhý, jak chceme mít síť dlouhou. Na tento provázek zavěsíme další provázky v polovině jejich délky. Tyto provázky budou sahat až na zem. Budou se totiž vázáním uzlíků průběžně zkracovat. Vždy dva sousedící provázky pak svazujeme ve stejné vzdálenosti pomocí jednoduchých uzlíků. Žáci nejprve udělají první řadu, zkontrolují, zda jsou uzlíky ve stejné vzdálenosti a poté až začnou další řadu. Konce řad můžeme ke zdi zachytit pomocí hřebíčků nebo kousku izolepy.

Abychom si měli naše obrázky či např. studijní materiály na námi vytvořenou síť čím přichytit, vyrobíme si k síti kuličky zdobené Kanzashi kytíčkami. Na jednu kytíčku potřebujeme šest koleček stejných rozměrů vystřižených z látky. Žákům přichystáme šablony o poloměru kruhu přibližně 5 cm. Vždy jedno vystřižené kolečko si přeložíme napůl a ještě jednou napůl. Po obvodu kruhu pak přeložená kolečka navlékáme na nit. Takto navlékneme všechna kolečka a to poslední spojíme s tím prvním. Do středu kytíčky nalepíme tavicí pistolí malé kolečko vystřižené z látky, kuličku z ovčího rouna nebo kuličku smotanou z bavlny. Hotovou kytíčku nalepíme pistolí na kolíček, který připevníme na síť.

Obr. č. 39. Postup při výrobě kytíčky Kanzashi.

Realizace a zhodnocení projektu:

Když jsem žákům řekla, že si síť vyrobíme, tak jednali velice pozitivně a zvědavě. Žáci od začátku věděli, že jejich výsledné práce budou výsledkem celé třídy. Učili se tak odpovědnosti a spolupráce. Výroba kytiček Kanzashi bavila více dívky než chlapce, a proto bych příště zadala vyrábět Kanzashi pouze dívkám a chlapce nechala plést síť.

Obr. č. 40. Výroba sítě.

Obr. č. 41. Střed kytičky vytvořený z bavlny.

Obr. č. 42. Kytičky Kanzashi připravené k síti.

Obr. č. 43: Výroba kytíček.

7.12. Konstrukce z látky, raketa

Téma: sluneční soustava, vesmír, první lidé ve vesmíru, výroba rakety

Věková skupina: od 4. třídy

Pomůcky: papíry, pastelky, psací potřeby, drátek, látka, jehla, nit

Integrované předměty: pracovní činnosti – stříhání, šití

: výtvarná výchova – výtvarné ztvárnění toho, co si žáci představí, když se řekne slovo vesmír

: matematika – počítání s letopočty

: přírodověda – základní informace o vesmíru

Vyučovací metody a formy práce: brainstorming, metody diskusní, skupinová práce

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci si doplňují a rozšiřují své dosavadní znalosti o vesmíru
- rozšiřují si slovní zásobu (galaxie, astronom, planety sluneční soustavy)
- vyjmenují názvy planet sluneční soustavy
- seznámí se s vlastnostmi drátu (ohýbání, kroucení, ostré konce drátu)
- vytvoří si mentální představu o budoucím výrobku

Psychomotorické cíle:

- zvládají techniku kresby
- uplatňují svoji tvořivost při kresbě i výrobě rakety
- osvojují si pracovní techniky s drátem (ohýbání, tvarování, pevné spojování jednotlivých drátů)
- osvojují si techniku vytváření modelu
- při konstrukci modelu odhadují přibližnou velikost objektu a plánují jeho rozměry

- zdokonalují se v technice stříhání a šití
- rozvíjí si prostorovou představivost

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: odhadují přibližnou spotřebu drátku a materiálem neplýtvají, dokáží si výhodně uspořádat své místo
- ekologické postoje: úsporně zacházejí s látkou i drátkem
- estetické postoje: dodržují proporcionalitu výrobku (např. hrany rakety budou všechny stejně dlouhé), vkusně volí barvy
- sociální rozvoj: jsou schopni pracovat ve skupině a rozdělit si role, ve skupině se vzájemně domluví na postupech a řešení práce, všichni se aktivně zapojují do projektu, respektují názory, práci a výsledky práce ostatních žáků a skupin
- osobnostní rozvoj: rozvíjí si pracovní návyky, rozvíjí si představivost a fantazii, projevují zájem a zvědavost o témata související s vesmírem

O sluneční soustavu a vesmír mají děti na 1. stupni ZŠ velký zájem. Protože těmto tématům není v Prvouce věnováno tolik času, kolik by žáci chtěli, je dobré propojovat toto téma s Výtvarnou výchovou nebo Pracovními činnostmi.

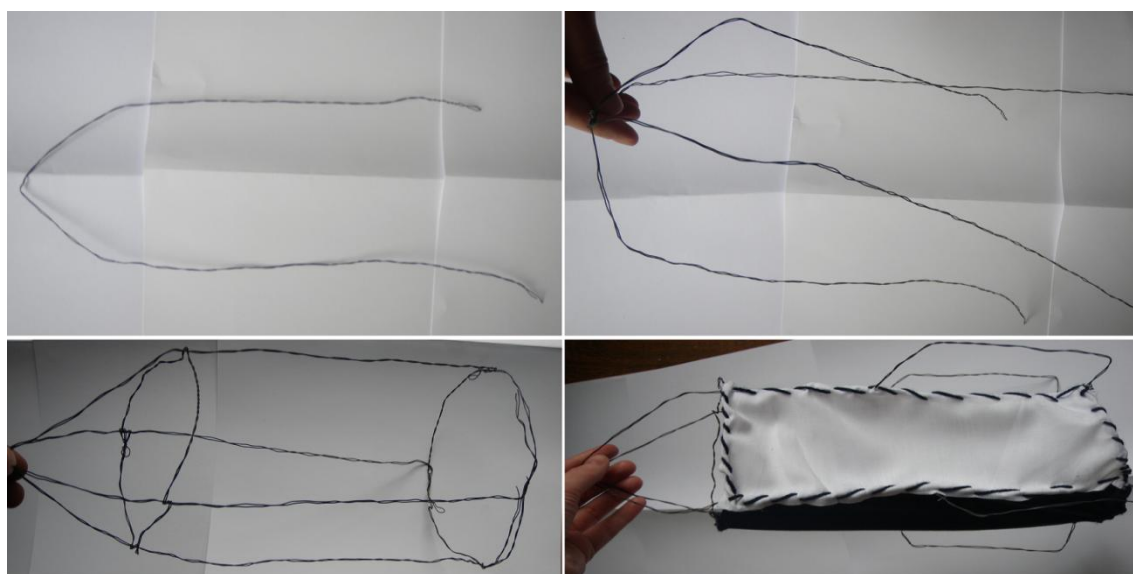
Projekt můžeme začít otázkou „Co tě jako první napadne, když se řekne vesmír?“ Žáci se hlásí, učitel jejich nápady píše na tabuli. Poté se jednotlivá slova rozebírají a následuje povídání o tom, proč zrovna toto slovo někoho napadlo. Žáků se ptáme, jestli někdo ví, jak je vesmír velký, proč to nikdo neví, co vesmír zahrnuje, co je to galaxie, jak se jmenuje ten, kdo se zajímá o hvězdy, jací významní astronomové žili, jak se nazývá planeta, na které žijeme my, jak se jmenují další planety, co je to Slunce, jaká by byla naše Země, kdyby Slunce nezářilo, kdo a kdy byl první člověk ve vesmíru atd.

Obr. č. 44 Hotová raketa

Druhým úkolem bude nakreslit to, co si žáci představí, když se řekne vesmír. Posadíme se do kroužku, obrázky dáme před sebe a o obrázcích si povídáme. Na druhou stranu papíru si žáci napíší tato písmena: M, V, Z, M, J, S, U, N. Za úkol mají samostatně vypsát pomocí těchto počátečních písmen názvy planet. Při hodině matematiky počítáme písemným odčítáním, kolik bylo našim babičkám a dědečkům nebo za kolik let se narodili naši tatínkové a maminky, když J. Gagarin vzlétl do vesmíru. Např. pokud se dědeček narodil roku 1950, příklad bude 1961 – 1950, dědečkovi tedy bylo 11 let). Podobně můžeme počítat příklady i s letopočtem 1969, kdy první lidé přistáli na Měsíci.

Poté se žáků ptáme, kdo by se chtěl do vesmíru podívat, kam a co konkrétně by ho nejvíce zajímalo a jak by se tam dostal. Raketu si zhotovíme. Třídu si rozdělíme do skupin nejméně po čtyřech žácích a v každé skupině „zvolíme hlavního inženýra“, který bude mít stavbu na starost. Z drátků si uděláme konstrukci, kterou následně po jednotlivých stěnách obšijeme látkou tak, že látku přišíváme vždy okolo drátku. Zapomenout nesmíme na křídla rakety.

Obr. č. 45. Výroba rakety.

7.13. Domácí zvířata

Téma: domácí zvířata a mazlíčci, hračka pro domácího mazlíčka

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: pastelky, čtvrtka, (starý) tenisový míček, bavlny

Integrované předměty: praktické činnosti – stříhání, pletení copánku, uzlování

: výtvarná výchova – kresba domácího mazlíčka

: prvouka – téma domácích zvířat

Vyučovací metody a formy práce: didaktická hra, výtvarná činnost, metody diskusí, demonstrativní výroba modelu, individuální práce

Výukové cíle:

Kognitivně vzdělávací cíle:

- žáci si doplní a rozšíří své vědomosti o domácích zvířatech
- jmenují různé druhy zvířat a jsou schopni určit mládě, samec i samici
- rozšiřují si slovní zásobu (domácí zvířata – mládě, samec i samice, terárium, insektárium, akvárium, plemena psů)
- prezentují výsledky své práce ve spisovném jazyce
- vytvoří si mentální představu o budoucím výrobku
- navrhnou další možnosti výroby hračky (např. třásně z bavlny, polštářek z látky na házení, atd.)

Psychomotorické cíle:

- měří a odhadují délku bavlny
- zvládají techniku kresby
- uplatňují svoji tvořivost při kreslení i přemýšlení (popřípadě i realizaci) o dalších hračkách
- zdokonalují se v technice pletení copánku
- rozvíjí si jemnou motoriku a koordinaci rukou

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: oceňují to, že dokáží svému psu hračku vyrobit a nemusí ji kupovat
- ekologické postoje: úsporně zacházejí s materiálem (neplýtávají zbytečně bavlnou)
- sociální rozvoj: všichni se aktivně zapojují do projektu, respektují názory a práci ostatních žáků, hodnotí své i obrázky ostatních
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém modelu, projevují zájem, zvědavost a osobní vztah k domácím zvířatům, rozvíjí si představivost a fantazie, zejména při tvorbě hračky, oceňují význam hračky – vyjadřují se tím i ke svému zvířeti

Projekt začneme tím, že si vždy jeden žák losuje z lístečků, na kterých jsou napsána různá domácí zvířata (pes, koza, husa, kočka, křeček, králík, andulka, kachna, pavouk, slepice, kráva, rybičky). Ostatní hádají, co za zvíře si vylosoval. Ptáme se otázkami, např. jestli je to zvíře chované pro užitek nebo pro radost, jestli snáší vejce, dává mléko, atd. Na tabuli jsou nakreslené tři sloupce - mládě, samec a samice. Kdo uhodne to, co si žák před tabulí vylosoval za zvíře, jde k tabuli a zvíře napíše do příslušného sloupce a k tomu doplní další dvě políčka (např. house - houser - husa). Domácí zvířata tak budou mít všichni žáci před očima. O každém zvířeti si něco povíme, zejména to, co jí, co vyžaduje, jaký potřebuje příbytek (terárium, insektárium, bouda, akvárium, klec, atd.) a další péči.

Mít vlastního nebo alespoň nějakého rodinného domácího mazlíčka je touhou asi všech dětí. O výtvarné výchově nakreslí svého domácího mazlíčka nebo toho, kterého by nejraději chtěli mít doma. Nakreslí i jeho příbytek a jeho potravu. Posadíme se do kroužku a o všech mazlíčcích si povídáme. Pravděpodobně bude nejvíce nakreslených pejsků, a proto mu věnujeme zvláštní pozornost. Povídáme si o tom, čím je jeho tělo pokryto, že rodí živá mlád'átka, která poté sají jeho mléko, co jí a co by jíst pes neměl, které ze základních smyslů má nejlépe vyvinuty a jaká různá plemena známe.

Povídat si můžeme také o tom, jak si děti se svými pejsky hrají. Zeptat se můžeme i na hračky a na to, jestli je svým domácím mazlíčkům kupují. My si vyrobíme jednoduchou hračku pro pejska. Připravíme si 18 bavln dlouhých 5 metrů. Rozdělíme si je na polovinu, tedy 9 a 9 provázků a v jejich polovině, tj. asi ve dvou a půl metrech, si z nich vytvoříme kříž, kde uděláme pevný uzel. V každé skupině bavln, tedy ve čtyřech skupinách, si ze středu kříže upleteme copánek dlouhý asi 10 cm. Do středu kříže přiložíme tenisový míček, copánky vedeme pevně kolem něj po polovině jeho obvodu a zauzlujeme. Z bavlnek poté vytvoříme jeden velký copánek a konec zauzlujeme. Žáky necháme přemýšlet i o dalších možnostech výroby hračky pro pejska. Navrhované hračky zhodnotíme a některé z nich zrealizujeme.

Obr. č. 46. Postup při výrobě hračky pro pejska.

Obr. č. 47. Hotová hračka pro pejska.

7.14. Den matek

Téma: den matek, srdce pro maminku

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: velká čtvrtka, červená látka (nejlépe více odstínů), stužka dlouhá jako obvod srdce, nůžky, tavící pistole popřípadě herkules

Integrované předměty: praktické činnosti (stříhání, lepení, rolování - rozvoj jemné motoriky)

: český jazyk (čtení, básně)

Vyučovací metody a formy práce: metody diskusní, instruktáž, frontální a individuální práce

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci si vytvoří mentální představu o budoucím výrobku
- seznámí se s vlastnostmi tavící pistole a lepidlových tyčinek (musí se pracovat svižně, lepidlo rychle schne)
- bezpečně zacházejí s nůžkami i tavící pistolí
- umí básně, které si sami vybrali
- dokáží přemýšlet a vyjadřovat se o tom, zda mají radost, nejen když dárky dostávají, ale sami je dávají
- seznámí se s druhou květnovou nedělí jako se Dnem matek

Psychomotorické cíle:

- měří a odhadují délku a šířku
- zdokonalují se v technice stříhání a lepení tavící pistolí
- rozvíjí si jemnou motoriku a koordinaci rukou

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: využívají všech zbytků látek
- ekologické postoje: látkou ani lepidlem zbytečně neplýtvají
- estetické postoje: vhodně vybírají látky, snaží se o přesnost a pečlivost
- sociální rozvoj: objektivně hodnotí průběh jak své práce, tak i ostatních, oceňují význam výrobku (udělají tím někomu radost, vyjadřují se tím i k milované osobě), zapojují se aktivně do diskuse
- osobnostní rozvoj: individuálně pracují na svém modelu, respektují názory, práci a výsledky práce ostatních žáků, projevují zájem o to udělat někomu radost

Říká se, že ten, kdo daruje, udělá radost dvakrát: tomu, koho obdaroval, i sobě. S dětmi si povídáme, jak je toto přísloví myšleno, jestli i ony rádi dostávají dárky a jestli mají radost, když někomu něco darují. Ptáme se, proč tuto radost máme, jakým lidem většinou dárky dáváme a jaké dárky dávají děti, když ještě nemají peníze a jestli mamince udělá větší radost kupovaná věc nebo když jí její dítě něco vyrobí, nakreslí, namaluje nebo třeba natrhá květiny. Žáky seznámíme s datem Dnu matek a pro maminky se naučíme i básničky, kterých je na internetu spousta. Osvědčené je vytisknout na papír více takových básní, dětem rozdat a nechat je každého samostatně, ať si vybere báseň, jakou chce a naučí se ji pro svou maminku nazpaměť.

Poté se pustíme do výroby dárku. Na velkou čtvrtku nakreslíme srdce a vystříhneme. Z červených látek si ustříhneme spoustu stejně širokých proužků, které následně srolujeme a tavící pistolí lepíme vedle sebe na papírové srdce. Po zaplnění celého formátu nalepíme rovněž tavící pistolí ozdobnou stužku kolem dokola obvodu srdce.

Maminka bude dárek jistě obdivovat. Děti vloží do srdce i „kousek sebe“ – svou zručnost, trpělivost i své umění. Srdce se může pověsit na zeď nebo položit na stůl.

Obr. č. 48. Srdce ze smotaných proužků látky.

7.15. Ovoce a zelenina

Téma: ovoce a zelenina, filcování v rohoži

Věková skupina: od 2. třídy

Pomůcky: ovčí rouno, rohožka nebo prostírání, které se dá rolovat, mýdlo, voda, igelit jako podložka

Integrované předměty: praktické činnosti – rozvoj jemné motoriky

: prvouka – druhy ovoce a zeleniny

Vyučovací metody a formy práce: demonstrativní výroba modelu, skupinová práce, metody diskusní, výtvarná činnost

Výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- žáci uplatňují předchozí znalosti o ovoci a zelenině
- osvojují si poznatky vyplývající z technologického postupu (vlákna se musí křížit, aby se spojila)
- myšlenkově si osvojují sled technologických kroků mokrého plstění

Psychomotorické cíle:

- zvládají celý systém technologických kroků při mokrému plstění (viz obrázkový návod, obr. č. 49)
- rozvíjí si jemnou motoriku, plošnou představivost, pečlivost a přesnost
- zdokonalují se v práci s ovčím rounem

Afektivní cíle:

- ekonomické postoje: úsporně zacházejí s ovčím rounem, odhadují spotřebu materiálu
- ekologické postoje: preferují přírodní materiál
- estetické postoje: vhodně volí barvy, jednotlivým motivům dávají správné proporce
- sociální rozvoj: oceňují přínos práce svých spolužáků, objektivně hodnotí průběh i výsledek své práce i práce ostatních, spolupracují a komunikují ve skupině
- osobnostní rozvoj: dokáží si uspořádat pracovní místo, aktivně se učí, k práci přistupují tvořivě

Ovoci a zelenině se některé děti vyhýbají. Mají problém se zdravou výživou a ohrožuje je obezita. Někdy ani nestačí, když jsou rodiče tím správným příkladem, a proto problematiku zdravé výživy zahrnujeme i ve školní výuce. Do škol jsou často umístěny automaty se zdravými svačinkami a v poslední době je ovoce a zelenina

často dětem dovážena zdarma v rámci projektu „Ovoce do škol“, který tímto zdravou výživu dětí podporuje.

Ovoci, zelenině, zdravým a nezdravým potravinám se věnuje dostatek času ve výuce již od 1. třídy. S dětmi si také povídáme o tom, že některé druhy ovoce a zeleniny se u nás nepěstují, ale dováží se k nám ze zahraničí. V rámci výuky si každý žák může přinést jeden druh zeleniny a jeden druh ovoce. Ve skupinách si ze svých potravin udělají společně ovocný a zeleninový špíz napíchnutý na párátka. Ovoce či zeleninu očistí a opatrně nakrájí. Každá skupina vytvoří pro každého žáka ve třídě oba špízy. Žáci hádají, co za ovoce a zeleninu skupina použila.

Vytvoříme si také zeleninový nebo ovocný obraz. Pracovat budeme ve skupinách nejméně po čtyřech žácích technikou filcování v rohoži neboli mokrým plstěním. Na rohožku nebo prostírání si naskládáme v jednom směru ovčí rouno, druhou vrstvu naklademe kolmo na sebe a třetí vrstvu opět ve směru jako poprvé. Z ovčího rouna si žáci vytrhávají různě velké kousky, přikládají na sebe a tvarují do nějakého konkrétního ovoce či zeleniny. Úkolem skupiny je také domluvit se na tom, aby každý žák vytvářel jiné ovoce a aby si navzájem pomáhali. Po vytvoření motivu obraz pokapeme tekutým mýdlem a vodou. Použít můžeme i nastrouhané mýdlo rozpuštěné ve vodě. Srolovaný obraz s rohožkou válíme jako váleček na těsto do té doby, než se vlákna spojí. Žáci se střídají. Následně obraz vypereme ve studené vodě a necháme na slunci nebo topení uschnout. Motivy ovoce a zeleniny se pravděpodobně trošku poničí, ale pořád bude poznat, o jaký druh se jedná.

Obr. č. 49. Obrázkový postup při mokrém plstění v rohoži.

8. Orientační ověřování vytvořených projektů

Za účelem ověření efektivity a funkčnosti vytvořených projektů byl připraven dotazník určený učitelům na 1. stupni ZŠ. Celé znění dotazníku nalezneme v příloze č. 4. Dotazníkem byla sledována především možnost realizace projektu, materiálová dostupnost, časová náročnost a přínos pro všestranné vzdělávání žáků primární školy.

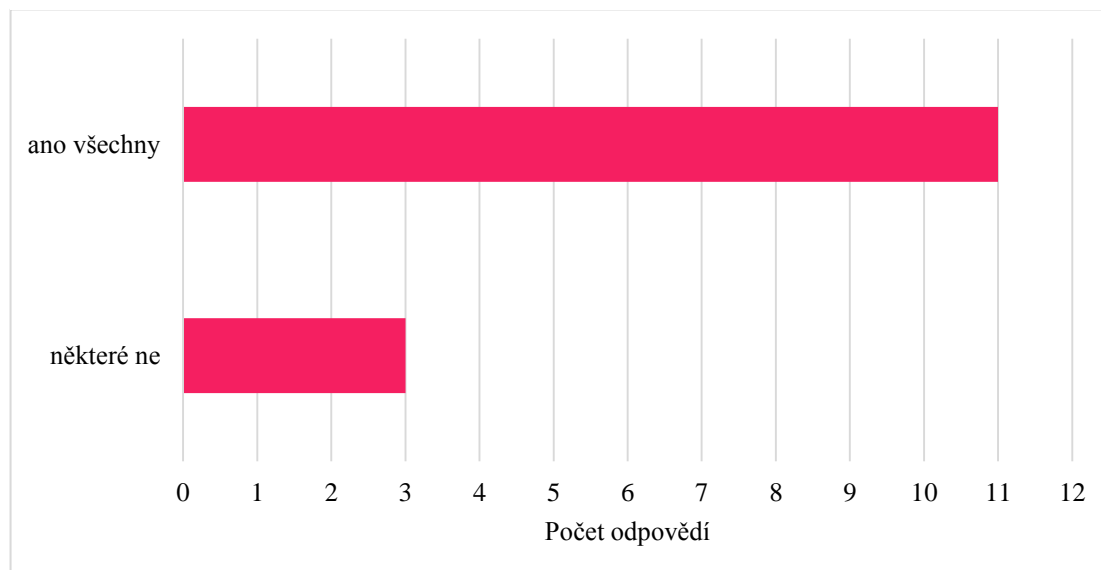
8.1. Zpracování získaných údajů

Pro názornost hodnocení dotazníku byly použity tabulky a následně i grafy. V tabulkách a grafech jsou uvedeny získané údaje od učitelů na 1. stupni ZŠ.

Tabulka č. 1. Zhodnocení otázky „Jsou podle vás projekty realizovatelné v předmětu Praktické či Pracovní činnosti?“

	ano všechny	některé ne
odpovědi učitelů	11	3

Graf č. 1. Zhodnocení otázky „Jsou podle vás projekty realizovatelné v předmětu Praktické či Pracovní činnosti?“

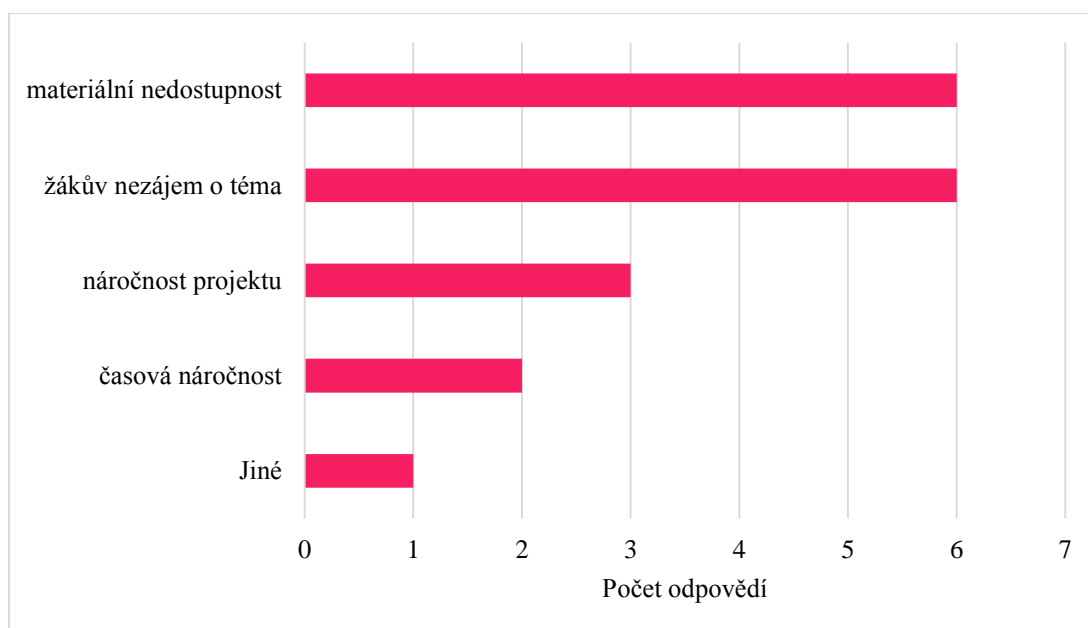
V odpovědi „některé ne“ jsou zahrnuty možnosti, které podle respondentů nebyly realizovatelné. 2 hlasy obdržel projekt Ovoce a zelenina a 1 hlas pak projekt Výroba herního pole.

Tabulka č. 2. Zhodnocení otázky „Jaké faktory by mohly být největší překážkou v realizaci projektů?“

	materiální nedostupnost	žákův nezájem o téma	náročnost projektu	časová náročnost	Jiné
odpovědi učitelů	6	6	3	2	1

Jeden respondent zaškrtnul v dotazníku možnost Jiné. Uvedl, že překážkou pro realizaci projektu by taktéž mohla být finanční náročnost.

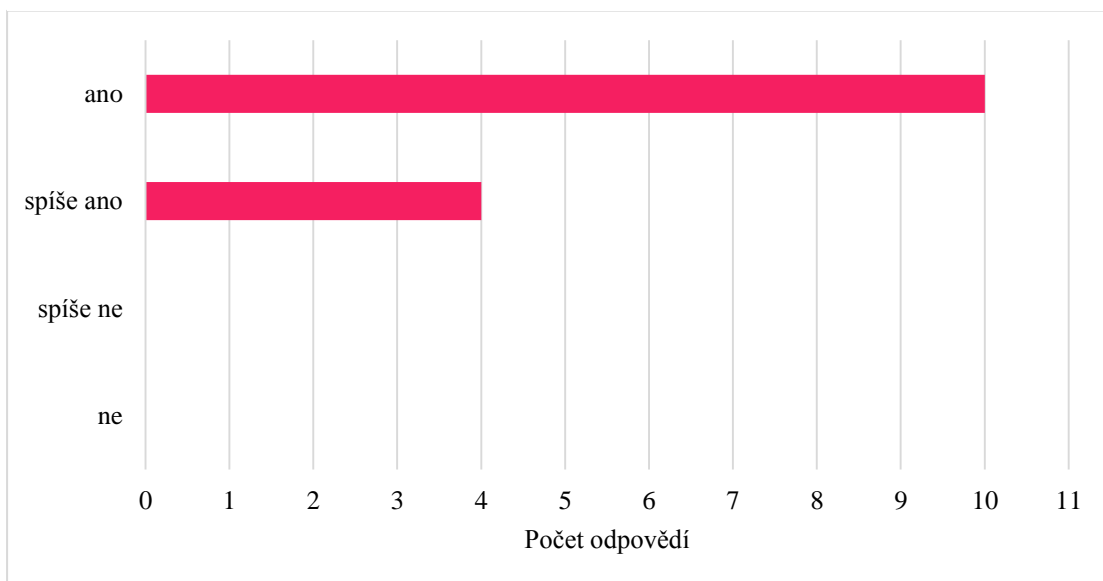
Graf č. 2. Zhodnocení otázky „Jaké faktory by mohly být největší překážkou v realizaci projektů?“

Tabulka č. 3. Zhodnocení otázky „Domníváte se, že jsou projekty pro žáky přínosné?“

	Ano	spíše ano	spíše ne	Ne
odpovědi učitelů	10	4	0	0

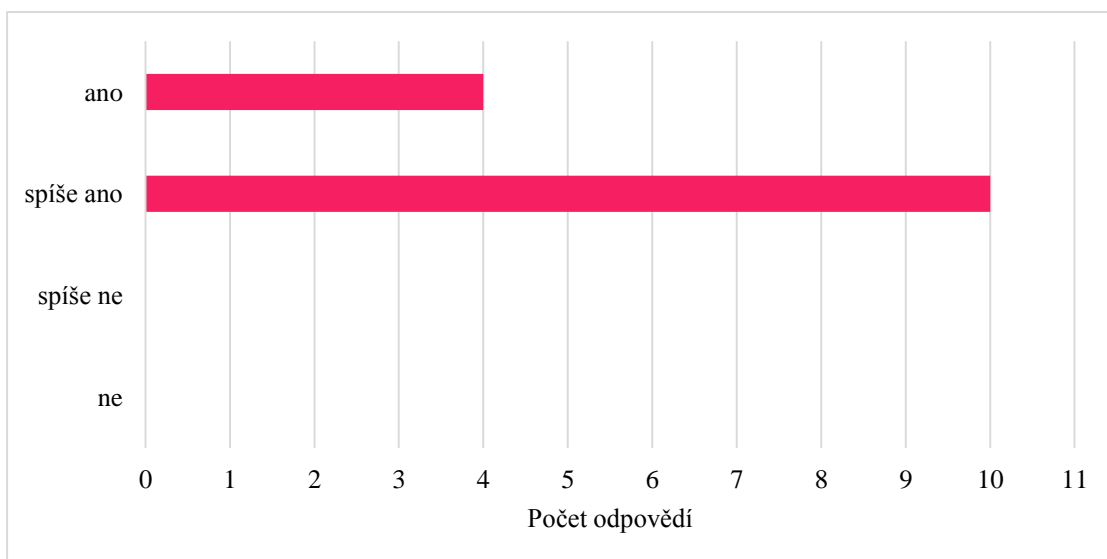
Graf č. 3. Zhodnocení otázky „Domníváte se, že jsou projekty pro žáky přínosné?“

Tabulka č. 4. Zhodnocení otázky „Domníváte se, že jsou projekty pro žáky zajímavé?“

	Ano	spíše ano	spíše ne	Ne
odpovědi učitelů	4	10	0	0

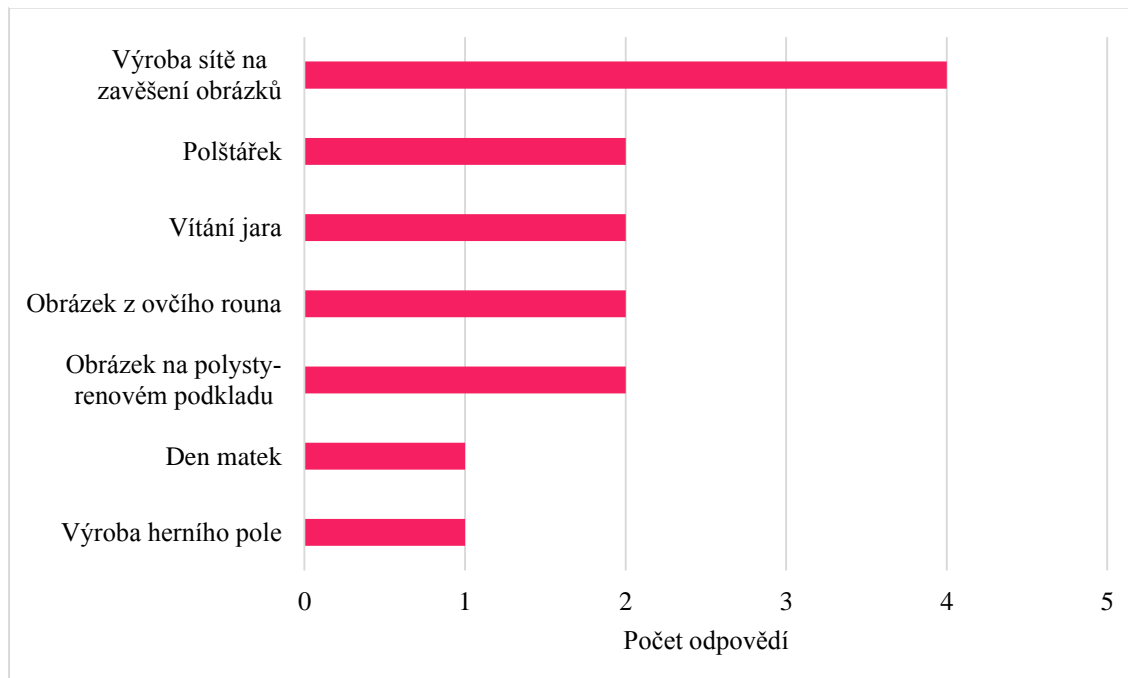
Graf č. 4. Zhodnocení otázky „Domníváte se, že jsou projekty pro žáky zajímavé?“

Tabulka č. 5. Zhodnocení otázky „Pokud byste chtěla se svými žáky uskutečnit některý z těchto projektů, který by byl na 1. místě?“

Projekt	odpovědi učitelů	Projekt	odpovědi učitelů
Textilní obrázek vložený do clip rámu	0	Zvířátka	0
Obrázek na polystyrenovém podkladu	2	Polštářek	2
Obrázek z ovčího rouna	2	Vlajka ČR	0
Třídní odpočinkový kobereček	0	Výroba sítě na zavěšení obrázků	4
Legrační čepice	0	Konstrukce z látky, raketa	0
Vítání jara	2	Domácí zvířata	0
Výroba herního pole	1	Den matek	1
Ovoce a zelenina	0		

Graf č. 5. „Pokud byste chtěla se svými žáky uskutečnit některý z těchto projektů, který by byl na 1. místě?“

K nevybraným projektům patřily: Textilní obrázek vložený do clip rámu, Třídní odpočinkový kobereček, Zvířátka, Vlajka ČR, Konstrukce z látky - raketa, Domácí zvířata a Ovoce a zelenina.

9. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo na základě prostudované literatury teoreticky popsat textilní techniky a možnosti jejich využití na 1. stupni ZŠ, zabývat se i historií těchto textilních technik, dále popsat pojetí, cíle a výstupní kompetence žáka 1. stupně školy v technické výchově podle RVP pro základní vzdělávání a také popsat projektovou metodu.

Praktická část je věnována návrhům projektů zahrnující práci s textilními materiály včetně jejich úprav tak, aby odpovídaly dovednostem žáků na 1. stupni. Na ZŠ Besednice byly v předmětu Praktické činnosti realizovány tyto projekty: „Obrázek na polystyrenovém podkladu“, „Vítání jara“, „Třídní kobereček“ a „Výroba sítě na zavěšení obrázků s kytíčkami Kanzashi“.

Během projektů byla práce dětí aktivní a tvořivá. S větší zodpovědností pracovaly i ty děti, které mají ve vyučování kázeňské problémy. Žáci také pracovali hodně samostatně. Během výuky bylo nezbytné do práce žáku do jisté míry zasahovat a žákům v některých chvílích pomáhat. Děti spolupracovaly s nadšením a chutí. Každý úkol se snažily splnit velmi svědomitě. Při skupinové práci děti pracovaly vstřícně a týmově. Po hodnocení projektů měly všechny děti dobrý pocit a se svou prací byly spokojeni.

Z provedených prací žáků byl dětmi mimořádně kladně přijat „Třídní kobereček“, sešitý do tvaru srdce, z jednotlivých barevně odlišných bambulí, ve kterém každé z dětí nalezlo svůj výrobek. Po diskusi o tvaru koberečku si žáci odhlasovali tvar srdce a kobereček se stal symbolem dobrých vztahů ve třídě.

Učitelům 1. stupně ZŠ byl předložen dotazník, ve kterém měli vyjádřit svůj názor na vytvořené projekty. Ze 14 respondentů se 11 vyjádřilo pro realizaci všech navržených projektů. 3 z dotázaných měli výhrady k realizovatelnosti projektu „Ovoce a zelenina“ a „Výroba herního pole“. Domníváme se, že důvodem byla relativně vysoká náročnost provedení obou projektů pro primární školu. Z hodnocení respondentů dále vyplynulo, že překážkami pro realizaci projektů by mohla být materiální nedostupnost, žákův nezájem o téma a celková náročnost projektu. Co se týče materiální dostupnosti, návrhy výrobků popsané v praktické části diplomové práce jsou vymyšleny většinou tak, aby se spotřebovaly zbytky látky nebo staré oblečení. Z hlediska zaujetí žáků o

práce v uvedených projektech se 4 učitelé domnívají, že jsou pro žáky zajímavé. Zatímco zbývajících 10 učitelů se vyjádřilo, že jsou spíše zajímavé. Na základě hodnocení tohoto kritéria se lze domnívat, že učitelé svým výrokem „spíše ano“ vyjádřili určitou nejistotu či obavy pro uplatnění těchto projektů. Hodnocení projektů dotazovanými učiteli z hlediska preference a případné uskutečnění jednotlivých projektů byl na 1. místě vybrán projekt „Výroba sítě na zavěšení obrázků s kytíčkami Kanzashi“. Síťování jako jedna z nejstarších technik a významných činností lidské společnosti je potřebná i v současné době a byla vybrána čtyřmi respondenty z dotazovaného souboru. Pro uskutečnění některých z projektů byly na druhém místě respondenty vybrány: „Obrázek na polystyrenovém podkladu“, „Obrázek z ovčího rouna“, „Vítání jara“ a „Polštářek“. Z průzkumu v podstatě vyplývá, že práce s textiliemi jsou pro děti zaujatelné a prospěšné pro zlepšení jejich manuálních i estetických dovedností, které mohou posléze uplatnit při dalším vzdělávání. Hodnotící učitelé se pro práce s textilními materiály vyjádřili převážně pozitivně. Práce s textiliemi hodnotili jako zajímavé a co do časové a celkové náročnosti přijatelné.

Při psaní této práce jsem si prohloubila a rozšířila znalosti o textilních technikách, přičemž některé z nich byly pro mě zcela nové. Snahou při popisu těchto technik bylo vyvarovat se zbytečných podrobností a popsat více možnosti jejich využití se žáky na 1. stupni ZŠ, což si myslím, že se povedlo. Obohacením pro mne osobně byla i zpětná vazba na vytvořené projekty od dotázaných učitelů. Byla jsem příjemně překvapená, jak kladně byly projekty přijaty. Při vytváření projektů jsem se snažila dbát na jejich ekonomickou a ekologickou stránku, tedy přistupovat citlivě k životnímu prostředí a to samozřejmě zdůraznit i při realizaci projektů se žáky. Přínosem této práce by proto mohla být inspirace učitelům, kteří mohou práci s textiliemi využít ve své výuce.

10.Zdroje:

- [1] SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 208 s. ISBN 80-723-8319-1.
- [2] MORANT, Henry de. *Dějiny užitého umění: Od nejstarších dob po současnost*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1983, 573 s.
- [3] HUPTYCH, Miroslav. *Miroslav Huptych* [online]. [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: http://www.huptych.cz/data/kurzy/prace-frekventantu/Zimmer%20Jan_Barvy%20v%20arteterapii.pdf
- [4] KYBAL, Antonín. *O textilním výtvarném projevu*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, 71 s., [ca 100] s. obr. příloh. Učebnice odborných a středních odborných škol.
- [5] MILLER, Judith. *Užití umění*. V Praze: Slovart, 2008, 440 s. ISBN 978-80-7391-158-4.
- [6] BRITAIN, Judy. *Velká obrazová encyklopedie ručních prací*. České vyd. 1. Praha: Cesty, 1997, 512 s. ISBN 80-718-1086-X.
- [7] PERINA, Linda a Renzo ZANONI. *Originální ruční práce*. Vyd. 1. V Praze: Ikar, 2003, 568 s. ISBN 80-249-0208-7.
- [8] ROUČOVÁ, Eva. [online]. [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_tech/externi/roucova/didaktika_tech_praci_na_prim_skole.pdf
- [9] HONZÍKOVÁ, Jarmila a Jana KIMMEROVÁ. *Textilní techniky*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2000, 99 s. ISBN 80-702-0065-0.
- [10] HAMPLOVÁ, Veronika. *Netradiční batika*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006, 80 s. Výtvarná inspirace. ISBN 80-251-0812-0
- [11] MACHOLDOVÁ, Taťjana. *Batikujeme a malujeme na textil*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 48 s. Šikovné ruce (Grada). ISBN 80-247-1467-1
- [12] TÄUBNER, Armin. *Působivá nitěná grafika: originální vyšívání na papír*. Ostrava: Anagram, 2011, 30 s. Topp. ISBN 978-80-7342-215-8
- [13] PLOQUIN, Geneviève. *Figurky z pleteniny: originální nápady z pletených dutinek*. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2012, 46 s. Tvůrčí nápady pro volný čas - udělejte si sami. ISBN 978-80-7359-348-3.
- [14] JOËL, Sylvie. *Bambuláčci: zvířátka pro radost*. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2012, 30 s. Tvůrčí nápady pro volný čas - udělejte si sami. ISBN 978-80-7359-342-1

- [15] STAŇKOVÁ, Jitka a Ludvík BARAN. *Tradiční textilní techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 180 s., [24] s. barev. obr. příl. Řemesla, tradice, technika. ISBN 978-802-4720-357
- [16] VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Šikovné ruce aneb Malá škola textilních technik*. 1. vyd. Ilustrace Ludmila Kaprasová. Praha: Mladá fronta, 1989, 126 s. Volný čas. ISBN 80-204-0052-4.
- [17] HENNKE, Sigrid. *Nové doplňky z provázků: krok za krokem : přesný návod : náramky přátelství*. Vyd. 1. Překlad Ivana Školníková. Praha: Ikar, 1996, 64 s. Beruška. ISBN 80-720-2054-4.
- [18] MARKOVÁ, Gabriela. *Kumihimo: splétání*. 1. vyd. Překlad Ivana Školníková. Praha: Grada, 2010, 48 s. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-2657-1.
- [19] ŠILAROVÁ, Jana. *Tvoříme z ovčí vlny: plstění jehlou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 48 s. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-2410-2.
- [20] JAKUBŮ, Lucie. *Filcování: tvoříme z ovčí vlny*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, 64 s. Malá dětská dílna. ISBN 978-80-251-1955-6.
- [21] GRIMMICOVÁ, Alena Isabella. *Nunofilcování: tkaninové plstění*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 112 s. Výtvarný kurz. ISBN 978-80-247-3674-7.
- [22] SYROVÁTKOVÁ, Martina. [online]. [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://img.fler.cz/upfiles/d1/5/7/9/2/79272/5/historie-pleteni.pdf>
- [23] http://www.allposters.com/-sp/Visit-of-the-Angel-from-the-Right-Wing-of-the-Buxtehude-Altar-1400-10-Posters_i1343151_.htm
- [24] WOLFOVÁ, Eva a Zuzana ARSENJEVOVÁ. *Tkaní*. 1. vyd. Brno: CP Books, 2005, 101 s. Tradiční řemesla. ISBN 80-251-0301-3.
- [25] BULLOCK, Ivan. *Pro chytré hlavy a šikovné ruce*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2000, 125 s. Studio sovička. ISBN 80-720-0315-1.
- [26] TRANDŽÍKOVÁ, Mária. *Paličkujeme*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1978, 79 s.
- [27] SYROVÁTKOVÁ, Martina. Historie háčkování. In: [online]. [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://img.fler.cz/upfiles/d1/5/7/9/2/79272/0/hackovani.pdf>
- [28] BEDNÁŘOVÁ, Lenka. *Háčkování: hračky, ozdoby, drobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 112 s. ISBN 978-802-4738-352.
- [29] BEDNÁŘOVÁ, Lenka. *Háčkování 2: zvířátka, květiny, doplňky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 112 s. ISBN 978-80-247-5207-5.
- [30] ARMANI, Cendrine. *Kamarádi na výletě*. 1. vyd. Praha: Metafora, 2014. 64s. ISBN 978-80-7359-398-8.

- [31] ACKERMANNOVÁ, Marie. *Od uzlíku k tapisérii*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1978. 189 s. Edice Jak svazek 62.
- [32] RICHTEROVÁ, Johanna. *Macramé*. Německo: Leipzig : Rudolf Arnold Verlag, 1982. 22 s.
- [33] BŘEZINOVÁ, Alžběta. *Textilné techniky*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1987. Knižnica Urob si sám.
- [34] CIOTTIOVÁ, Donatella. *Současné trendy drhání*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2014. ISBN 978-80-249-2302-4.
- [35] LOUGHLINOVÁ, [koncepce Tracy a Fotografie Natasha MILNEOVÁ]. *Textilní dovednosti: 54 zajímavých návrhů na pletení, háčkování, prošívání a plstění*. Praha: Slovart, 2010. ISBN 978-807-3912-895.
- [36] OWENOVÁ, Cheryl a [z anglického originálu ... přeložila Blanka BRABCOVÁ]. *Patchwork pro začátečníky: snadné sešívání, prošívání a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2012. ISBN 978-802-4916-699.
- [37] ARSENJEVOVÁ, Zuzana. *Indiánský patchwork molas*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. Výtvarné techniky. ISBN 978-80-251-1975-4.
- [38] HORKÁ, Hana a Alena HRDLIČKOVÁ. *Výchova pro 21. století: koncepce globální výchovy v podmínkách české školy*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 1998, 101 s. ISBN 80-859-3154-0.
- [39] Mošna, František. *Didaktika základů techniky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 269 s. ISBN: 80-7066-271-90
- [40] HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján Bajtoš. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-704-3255-1.
- [41] LADA, Stanislav a Jitka VODÁKOVÁ. *Didaktika pracovního vyučování*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 158 s.
- [42] HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-708-2634-7.
- [43] [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
- [44] [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/518/>
- [45] MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 702 s. ISBN 978-802-6201-748.
- [46] FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 4. Přeložil Karel Balcar. Praha: Portál, 2014, 384 s. ISBN 978-80-262-0741-2.

- [47] HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-704-3453-8.
- [48] CHMELOVÁ, Štěpánka. *Pěstitelství na ZŠ I*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010, 113 s. ISBN 9788073942212.
- [49] KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007, 152 s. ISBN 978-80-86723-38-9.
- [50] KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, c2006, 160 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 100. ISBN 8021041420.
- [51] MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
- [52] DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 158 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 9788024616209.
- [53] LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Tvořivé vyučování*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003, 208 s. Výchova a vzdělání. ISBN 8024703742.
- [54] COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 2006, 133 s. ISBN: 80-7168-958-0.
- [55] NOVOTNÝ, Jan a Jarmila HONZÍKOVÁ. *Technické vzdělávání a rozvoj technické tvořivosti*. 1. vyd. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014, 144 s. ISBN 978-80-7414-716-6.
- [56] MAŇÁK, Josef a kol. *Alternativní metody a postupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 90 s. ISBN 8021015497.

11. Seznam příloh

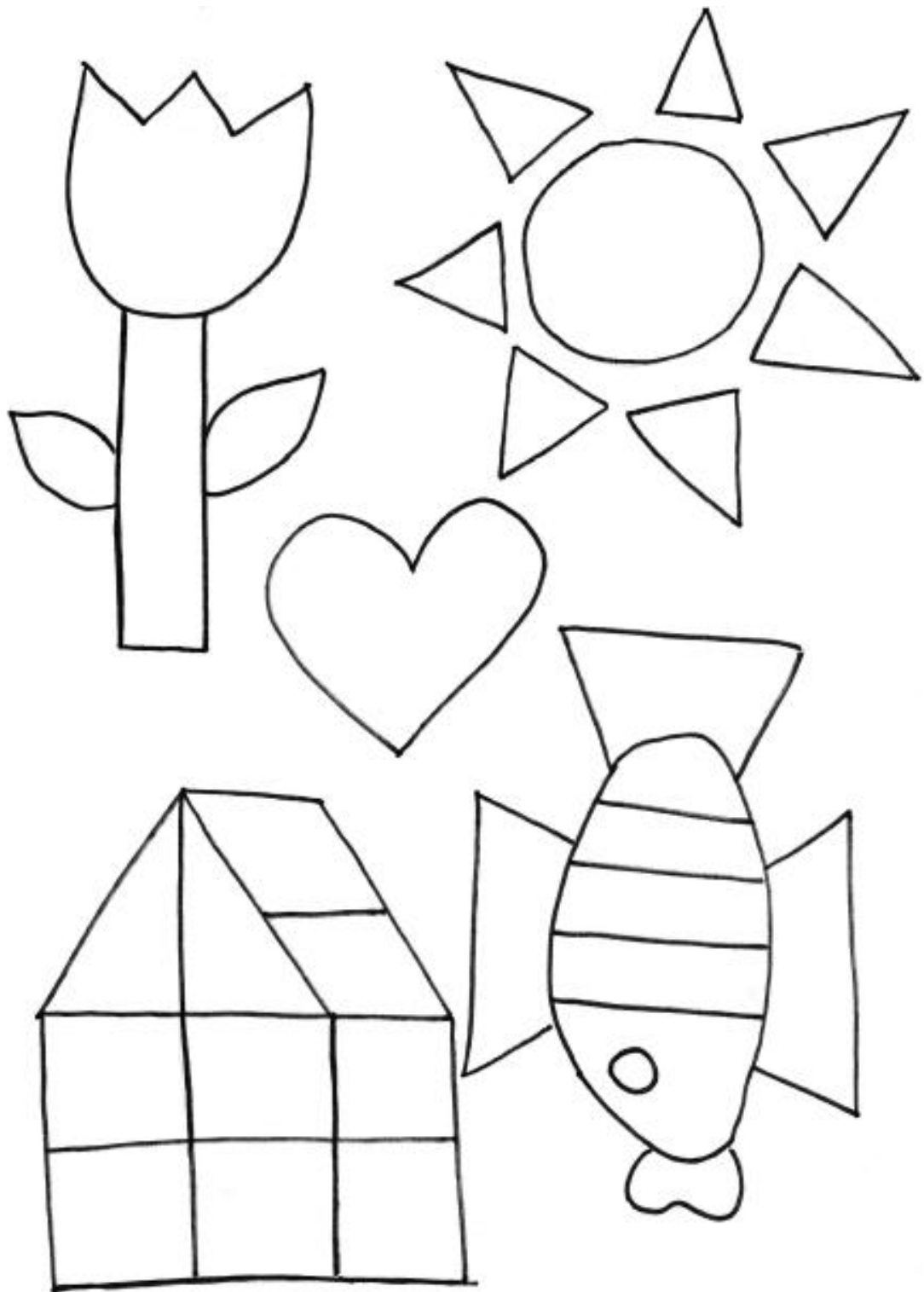
Příloha 1: Šablony pro projekt: Obrázek na polystyrenovém podkladu

Příloha 2: Šablony pro projekt: Zvířátka

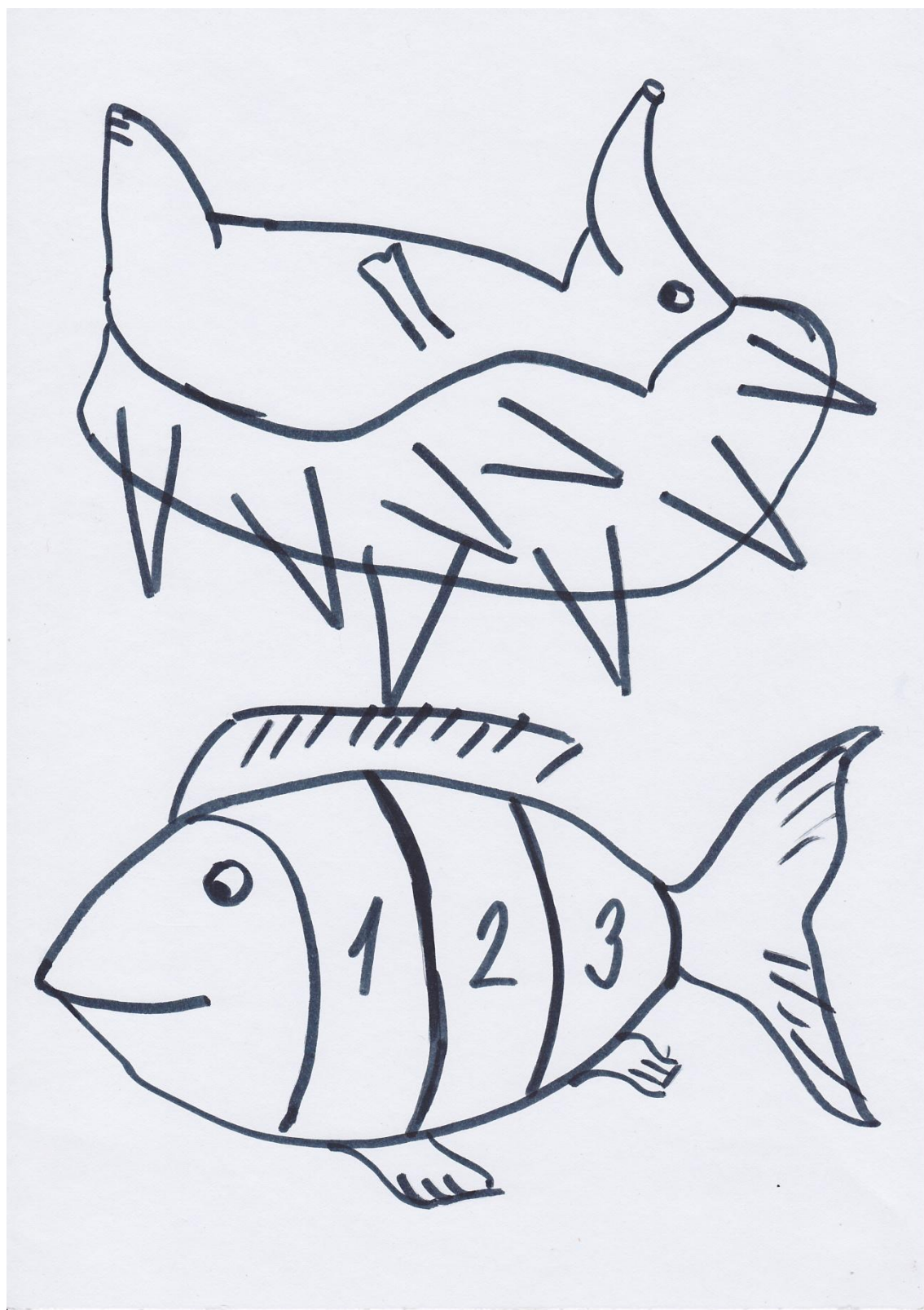
Příloha 3: Text k projektu: Vlajka ČR

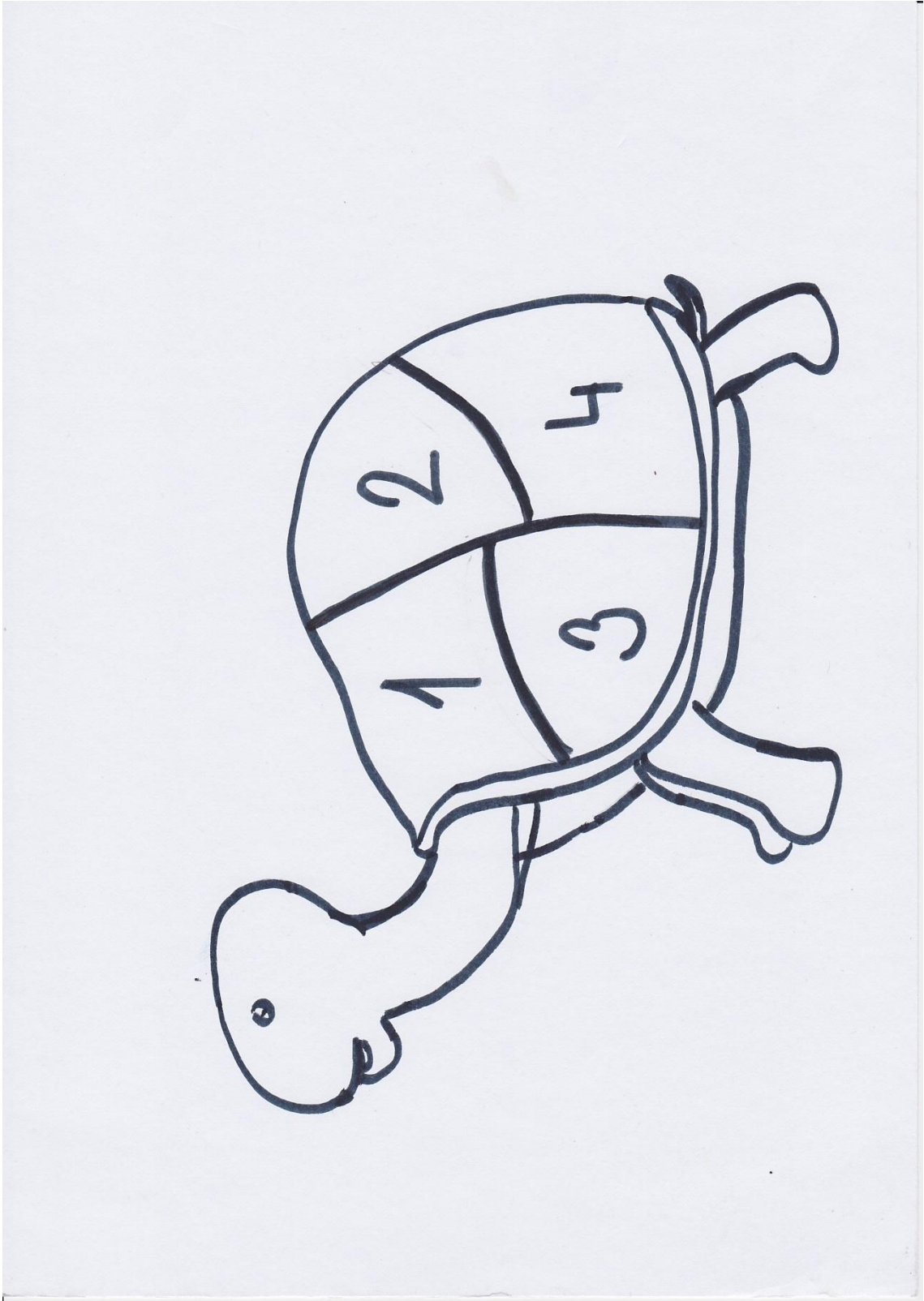
Příloha 4: Dotazník

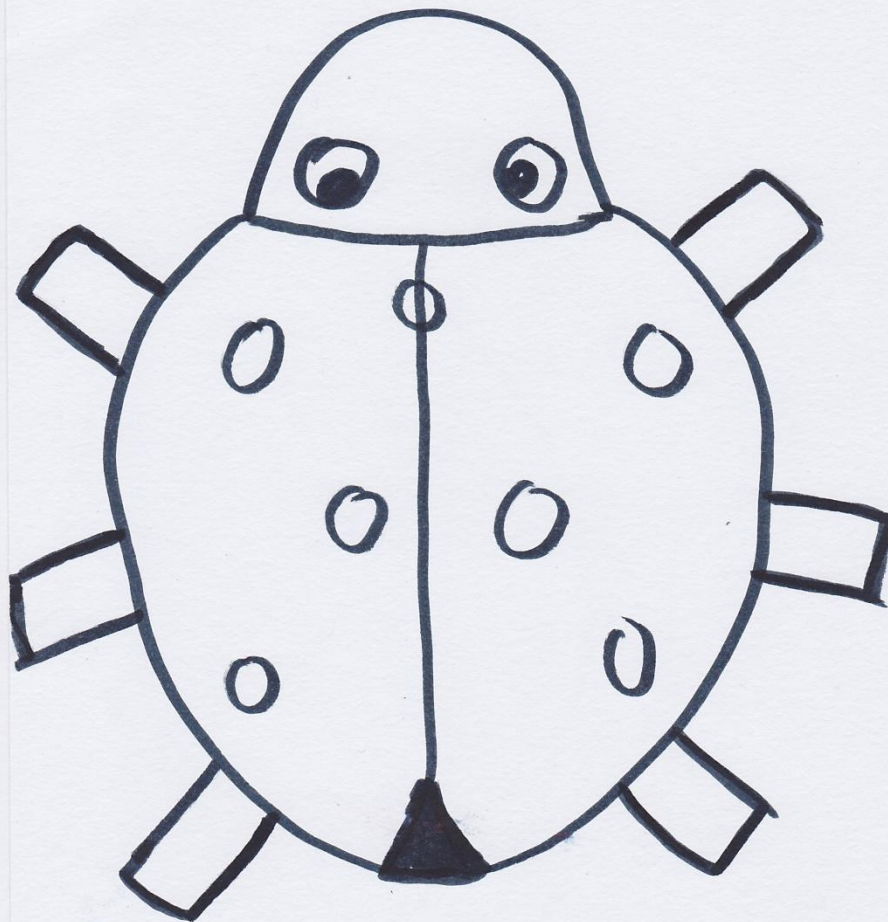
Příloha 1: Šablony pro projekt: Obrázek na polystyrenovém podkladu

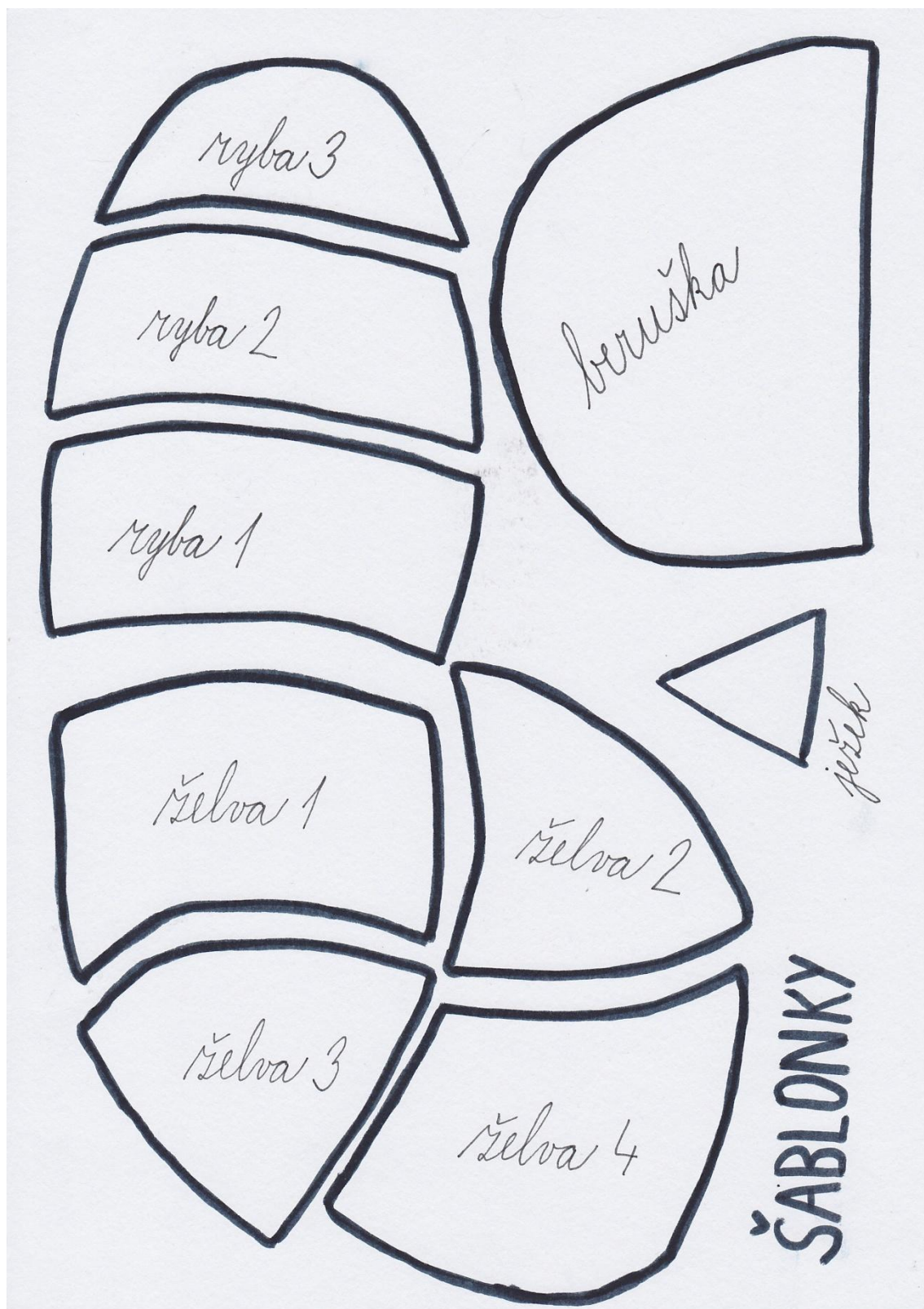

Příloha 2: Šablony pro projekt: Zvířátka

Příloha 3: Text k projektu: Vlajka ČR

Svatý Václav

Svatý Václav byl velice vzdělaný panovník a oddaný křesťan. Vychovávala ho jeho babička, kněžna Ludmila. Po smrti jeho otce byli Václav a jeho bratr Boleslav ještě nezletilí, a tak se vlády ujala jejich matka Drahomíra a babička Ludmila. Drahomíra ale chtěla vládnout sama, a proto nechala Ludmilu uškrtit.

Brzy se ujal vlády Václav. Konal samé dobro, vykupoval otroky, pomáhal lidem a usiloval o mír a spravedlnost. Bratr Boleslav s ním nesouhlasil, protože chtěl bojovat a získávat nová území. Proto ho také nechal zavraždit u kostela ve Staré Boleslavi. Bylo to pravděpodobně 28. září roku 935. Boleslav byl nazván Ukrutný. Každý rok 28. září si tak připomínáme Svatého Václava.

Příloha 4: Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou 5. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který je určen pro učitele na 1. stupni základní školy. Vyplnění dotazníku je zcela dobrovolné a anonymní. Získaná data budou poté vyhodnocena v praktické části mé diplomové práce.

Dotazník se skládá z pěti otázek, ve kterých prosím zaškrtněte odpověď, která nejlépe vyjadřuje váš názor, popř. vypište odpověď na vyznačené místo. Před samotným vyplňováním budete seznámeni s projekty týkající se textilních technik, kterými se v diplomové práci zabývám.

Předem děkuji za Vaši pomoc.

Klára Dolanová

Dotazník k ověření efektivity projektů

1. Jsou podle Vás projekty realizovatelné v předmětu Praktické či Pracovní činnosti?
 - ano, všechny
 - ne (- uveďte prosím které)
.....

2. Jaké faktory by mohly být největší překážkou v realizaci projektů?
 - materiální nedostupnost
 - žákův nezájem o téma
 - náročnost projektu
 - časová náročnost
 - jiné (- uveďte prosím které)
.....

3. Domníváte se, že jsou projekty pro žáky přínosné?
 - ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne

4. Domníváte se, že jsou projekty pro žáky zajímavé?
 - ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne

5. Pokud byste chtěla se svými žáky uskutečnit některý z těchto projektů, který by byl na 1. místě?
.....